

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1900

31 Ιανουαρίου 1910

ΕΤΟΣ Ι' ΤΕΥΧΟΣ 224

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΝΙΚ. Α. ΒΕΗ, Νεοελληνικά δημόδη ἔξομα ἐκ χειρογράφων κωδίκων.

ΔΗΜ. Ν. ΒΟΥΤΥΡΑ, Ὁ ἐρχομός, διήγημα.

ΕΛΕΝΗΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ, Διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν χαρὰν τῶν παιδιῶν, μετὰφρασις.

ΠΑΥΛΟΥ ΓΝΕΥΤΟΥ, Τραγῶδια τοῦ Χάινε, ποιήματα.

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗ, Ἀπὸ τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα τοῦ Σολωμοῦ, τέλος.

ΔΕΥΚΑΔΙΟΥ ΧΕΡΝ, Ρίζι-Μάκα, διήγημα.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

Λόγοι καὶ Ἀντίλογοι, ὑπὸ Παύλου Νιρβάνα.

Τὰ βιβλία, ὑπὸ Ἀρέτα.

Ἀρχαιολογικά: Γερμανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή, ὑπὸ Φι-
λεταίρου Φρασιδίου. — Τὸ χάσμα τοῦ Κολωνοῦ.

Μουσικὴ, ὑπὸ Θ. Κλ. . .

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ. — Τὸ τραγούδι τοῦ
Ρήγα. — Ἐνα σκίτσο τῆς Τέρρεν. — Ὁ Πανταζίδης τοῦ
Σαίντ-Μπέβ. — Ὁ Ροδὲν καὶ τὸ μυστήριον τῆς τέχνης. — Τὰ παιδικὰ χρόνια
τοῦ Λευκαδίου Χέρν. — Ἡ ἰδέα τοῦ Σαντεκλέρ. — Ρόδ. — Τὸ ἀρχαῖον μυθιστό-
ρημα. — Οὐγκώ, παπᾶς καὶ γήνα. — Ἀθηναϊκὴ κίνησις. — Ὀλιγόστιχα. — Τὰ
καθημερινὰ νέα — Μικρὰ γράμματα. — Νέαι ἐκδόσεις.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Μονομαχία, ὑπὸ Στούκ, ἐκτὸς τοῦ κειμένου χρωματιστή. — Ἑλληνικὰ τοπία:
Δεκέλεια, Γενικὴ ἀπομνηστική. — Ἡ βασιλικὴ ἐπαυλὶς. — Ἀπομνηστικὴ Μονῆς Φιλοσόφου
παρὰ τὴν Δημητσάναν, ὑπὸ Ν. Φερεκίδου. — Ε. Ἰωαννίδου: 2 σκίτσα, — Πορτραῖτο
Μ. Καλομοίρου. — Γελοιογραφικὸν σκίτσο τῆς Τέρρεν.

Ἀθῆναι, ὁδὸς Ἀριστοτέλους 36

Ἐκαστον Τεύχος Δραχ. 1

ΕΓΓΡΑΦΑΙ: Δι' ἓν ἔτος Δρ.-Φρ. 25. — Δι' ἑξ μῆνας Δρ.-Φρ. 12.50.

ΚΑΤΑ ΔΟΣΕΙΣ: Δρ.-Φρ. 2 κατὰ μῆνα. Ἡ πρώτη δόσις Δρ.-Φρ. 3.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΙΔΙΚΗ } Δι' ἓν ἔτος Δρ.-Φρ. 10. — Δι' ἑξ μῆνας Δρ.-Φρ. 5.
διὰ τοὺς διδασκάλους }
καὶ τοὺς σπουδαστάς } ΚΑΤΑ ΔΟΣΕΙΣ Δρ.-Φρ. 1 κατὰ μῆνα.

Αἱ ΕΓΓΡΑΦΑΙ ΑΡΧΙΖΟΥΝ ΤΗΝ 15 ΕΚΑΣΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΠΑΗΡΟΝΟΝΤΑΙ

ΤΑ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ» ἐκδίδονται τὴν 15 καὶ 30 ἑκάστου μηνός.

Ἐκαστὸν ἔτος ἀποτελεῖται ἀπὸ 2 τόμων: ἀπὸ 15 Ὀκτωβρίου καὶ ἀπὸ 15 Ἀπριλίου.

Τὸ τίμημα τῆς ἐγγραφῆς ἀποστέλλεται διὰ ταχυδρομ. ἡ τραπεζικὴ ἐπιταγὴ πρὸς τὸν
κ. Κίμωνα Μιχαηλίδην, διευθυντὴν τῶν «Παναθηναίων» Ἀθῆνας.

ΕΤΟΣ 1910

Καθ' ἐκάστην κλήρωσιν ἐκδίδονται 100,000 γραμμάτια αξίας δραχ. 400,000.

ΚΕΡΑΗ 1,000,000 ΔΡΑΧΜΑΙ

Καθ' ἐκάστην κλήρωσιν παρέχονται κέρδη εἰς 2,000 γραμμάτια αξίας δραχ. 200,000.

Διὰ τὴν κλήρωσιν τῆς 28 Φεβρουαρίου 1910 ἐξεδόθησαν ὑπ' αὐξοῦντα ἀριθμὸν 1—25,000 ΑΚΕΡΑΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ παρέχοντα συμμετοχὴν εἰς ἀκέραιον τὸ κέρδος, τιμώμενα ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΔΡΑΧΜΩΝ, καὶ ὑπ' αὐξοῦντα ἀριθμὸν 25,001—100,000 ΤΕΤΑΡΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΟΥ, τιμώμενα ΜΙΑΣ ΔΡΑΧΜΗΣ καὶ παρέχοντα συμμετοχὴν εἰς τὸ τέταρτον τοῦ κέρδους.

ΚΕΡΑΗ
ΕΚΑΣΤΗΣ ΚΛΗΡΩΣΕΩΣ

1	ἔξ	80,000	Δραχ.	80,000
1	ἔξ	20,000		20,000
2	ἀπὸ	2,500		5,000
6	ἀπὸ	1,000		6,000
15	ἀπὸ	400		6,000
25	ἀπὸ	200		6,000
1950	ἀπὸ	40		78,000
2000	Ἐν ὅλῳ	Δραχ.		200,000

Ἡ πρώτη κλήρωσις γενήσεται τῇ 28 Φεβρουαρίου (13 Μαρτίου) 1910, ἡ δευτέρα τῇ 25 Ἀπριλίου (8 Μαΐου) 1910, ἡ τρίτη τῇ 27 Ἰουνίου (10 Ἰουλίου) 1910, ἡ τέταρτη τῇ 31 Ὀκτωβρίου (13 Νοεμβρίου) 1910 καὶ ἡ πέμπτη τῇ 31 Δεκεμβρίου 1910 (13 Ἰανουαρίου 1911).

Διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ἢ ζήτησιν γραμματίων ἀπευθυντέον εἰς τὸ Γραφεῖον Λαχείου τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων, Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν, εἰς Ἀθήνας. Ὁ Διευθύνων Τμηματάρχης Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ

ΦΑΝΕΛΛΕΣ ΣΩΒΡΑΚΑ
ΚΑΛΤΣΕΣ ΚΟΥΒΕΡΤΕΣ
ΜΑΔΔΙΝΑ ΑΓΓΛΙΚΑ
ΠΡΩΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΟΣ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ
Δ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΚΗ
ΠΡΩΗΝ ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗ
76—ΑΘΗΝΑΙ ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ—76

ΕΞΕΛΟΧΗ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΒΩΚΟΥ

ΘΕΑΤΡΟΝ

Η ΚΑΤΟΧΗ—ΤΟ ΕΙΚΟΣΙΕΝΑ—Η ΜΕΓΑΛΗ ΙΔΕΑ

Κοιμώτατος τόμος εἰς μέγα 8ον, περιλαμβάνων τὰ ἀνωτέρω τρία ἔργα καὶ τιμώμενος δρ. 2 ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ φρ. 3 διὰ τὸ ἐξωτερικόν. Πωλεῖται εἰς ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις εἰς τὰ ὑποπρακτορεῖα τοῦ Πρακτορείου τῶν Ἐφημερίδων.

DAME d'un certain âge, pouvant disposer de quelques heures par jour, désire donner leçons de français et d'anglais chez elle ou dans une famille à des élèves avancés.

S'adresser le matin rue Hippocrate 4, N° 5.

ΔΩΡΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΜΑΣ

Τόμοι ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ: Ὅλη ἡ σειρά, τόμοι 18, ἐλεύθεροι ταχυδρομικῶν τελῶν Δρ.—Φρ. 200

Ἡ ὅλη σειρά, τόμοι 18, πωλεῖται καὶ κατὰ δόσεις μηνιαίας ἐκ Δρ.—Φρ. 25

Κατὰ τὴν πληρωμὴν ἐκάστης δόσεως ἀποστέλλονται δύο τόμοι. Οὕτω μὲ τὸν 18ον τόμον θὰ ἔχῃ ἀποπληρωθῇ ἡ ἀξία ὅλων, ἦτοι Δρ.—Φρ. 225

Οἱ τόμοι 3^{ος} καὶ 14^{ος}, τῶν ὁποίων δλίγιστα ἀπομένουν ἀντίτυπα, ἀποστέλλονται εἰς τὸν κατὰ δόσεις ἀγοραστὴν κατὰ τὴν πληρωμὴν τῆς τελευταίας δόσεως.

Παύλου Νιεβάν: Γλωσσικὴ αὐτοβιογραφία.—Ἐκδόσεις «Παναθηναίων» . . . πρὸς Δρ.—Φρ. 0.50 ἀντὶ 1
Παύλ. Λαλέουσα, ποιήματα.—Ἐκδόσεις «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 2
Ἀρχιτέκτων Μάρθας, δράμα.—Ἐκδόσεις «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 2
Τὸ Χελιδόνι, δράμα.—Ἐκδόσεις «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 2
Μαρία Πανταγιώτισσα, δράμα . . . » 1 ἀντὶ 2
Τέχνη καὶ Φρενοπάθεια . . . » 0.50 ἀντὶ 1

Κίμωνος Μιχαηλίδου: Σὰν Ζωὴ καὶ Σὰν Παραμύθι, διηγήματα καὶ εἰκόνες.—Ἐκδόσεις «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 2

Σπύρου Μελά: Ὁ Γυῖός τοῦ Ἰσκιου, δράμα.—Ἐκδόσεις «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 2

Ὁσκαρ Οὐάιλντ: Σαλώμη, δράμα.—Ἐκδόσεις «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 2

Μ. Μαλακάση: Περρωμένα, ποιήματα . . . » 2 ἀντὶ 3

Ἀ. Θέρου: Δημοτικὰ Τραγούδια, εἰκονογραφημένα . . . » 2.50 ἀντὶ 3

Γ. Πολέμη: Ἐξοτικά . . . » 1 ἀντὶ 2

Γ. Στρατήγη: Τραγούδια τοῦ Σπιτιοῦ, ποιήματα.—Ἐκδ. «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 3

Ν. Ἐπισκοποπούλου: Ἑρμῆς ψυχῆς, δράμα.—Ἐκδόσεις «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 2

Δεύνωμα τῶν «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 2

Ἀλ. Φωτιάδου: Ἀνοιχτὰ Μυστικά, ποιήματα.—Ἐκδόσεις «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 2

Παντελεὴ Χόρν: Μελάγρα, δράμα.—Ἐκδόσεις «Παναθηναίων» . . . » 0.50 ἀντὶ 1

Ὅλα τὰ τεύχη τῶν προηγουμένων ἐτῶν πωλοῦνται ὑπερτιμημένα.

ΧΡ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Γενικὸς ἀντιπρόσωπος τῆς ἐν Πάτραις Οἰνοποιτικῆς Ἑταιρίας

Ἡ ΑΧΑΪΑ,

ΑΘΗΝΑΙ.—Ὁδὸς Νέης 1 καὶ ὁδὸς Πανεπιστημίου 52.

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΗΣ
ΤΗΣ
ΑΥΛΗΣ ΤΗΣ Α.Β.Υ.
ΤΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΗΣ
ΤΗΣ Α.Β.Υ.
ΤΟΥ ΠΡΙΓΚΗΠΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΟΙΝΟΙ ΚΑΙ ΚΟΝΙΑΚ ΚΛΑΟΥΣ

Παρακαταθήκη οἶνων παλαιῶν ἄνω τῶν 5 ἐτῶν ἐπιδορπίων καὶ ἱαματικῶν

Μαυροδάφνη, Μάλβασία, Ἀχαιοὺς

ὥς καὶ ἐπιτραπέζιων οἶνων

Δεμέστιχα λευκὸς καὶ μέλας Μορέα καὶ Καλάβρυτα.

ΚΟΝΙΑΚ «Royal» τοῦ 1887.

«Des Princes» τοῦ 1890.

«Τῶν 2 Στεμμάτων» τοῦ 1895

«Τοῦ Στέμματος» τοῦ 1900

Τιμολόγια ἀποστέλλονται παντὶ τῷ αἰτούντι.

ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΗΛΙΑ Ι. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΩΝ ΓΕΦΥΡΟΠΟΙΩΝ

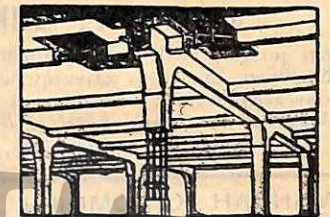
5—ΟΔΟΣ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ—5

Μελέται καὶ ἐκτελέσεις μηχανικῶν καὶ οἰκοδομικῶν ἔργων.—Ἐφαρμογὴ συστήματος Hennebique.

Κατασκευὴ γεφυρῶν ἀφλέκτων οἰκιῶν, δαπέδων, στηλῶν κ.τ.λ. διὰ σκυροκονιάματος σιδηροπαγοῦς (béton armé) συστήματος Hennebique.

ΜΕΓΑ ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΕΝ Τῇ ΠΑΓΚΟΣΜΙῳ ΕΚΘΕΣΕΙ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ 1900

Ἀντιπροσωπεῖα ἐν Ἑλλάδι τοῦ ἐν Παρίσι οἴκου Hennebique.

ΜΙΧΑΗΛ Β. ΜΑΝΟΥΣΟΣ

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΟΙΚΩΝ

ΕΝ ΣΜΥΡΝῃ

ΟΛΑ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ
ΔΙΑ ΚΥΡΙΟΥΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΑΣ

ΟΛΑ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ

ΡΑΦΕΙΑ

ΑΝΔΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΦΟΡΕΜΑΤΩΝ

ΥΠΟΔΗΜΑΤΑ ΚΤΛ. ΚΤΛ.

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΝ ΕΝΩΣΙΝ

ΟΔΟΣ ΒΟΥΛΗΣ—ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ

ΠΩΛΗΣΙΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΠΟΛΙΤΑΣ—ΤΙΜΑΙ ΩΡΙΣΜΕΝΑΙ

ΛΑΡΥΓΓΟ-ΩΤΟΛΟΓΟΣ ΙΑΤΡΟΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

8—ΟΔΟΣ ΔΩΡΟΥ—8

Ὁραι ἐπισκέψεως 10-12 π.μ. 3-5 μ.μ.

FILTRE CHAMBERLAND
Système PASTEUR

Le seul autorisé par Pasteur à porter son nom.
Le seul s'opposant à la transmission de la fièvre typhoïde par les eaux d'alimentation.

Représentant Général J. B. RODIER

50 rue Hippocrate—Athènes

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΜΑΣ

ΚΑΘΕ συνδρομητής των «Παναθηναίων» ο οποίος εγγράφει ΕΝΑ νέον συνδρομητήν ἐτήσιον και συναποστέλλει τὸ τίμημα τῆς ἐγγραφῆς, λαμβάνει ὡς δῶρον ΟΚΤΩ δραχμῶν βιβλία ἐκ τοῦ κατωτέρω καταλόγου.

Τὰ βιβλία θ' ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν βιβλίων τοῦ καταλόγου μας, ἀναλαμβάνομεν ν' ἀποστέλωμεν ὅ,τι δῆποτε βιβλίον μᾶς ζητηθῇ μὴ ὑπερβαῖνον τὰς Δρ.—Φρ. 8 διὰ κάθε νέαν ἐτησίαν ἐγγραφὴν.

Κάθε συνδρομητής μας ἔχει βεβαίως ἓνα στενὸν φίλον ἢ συγγενὴ φιλιανανώστην, διατεθειμένον νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ ἔργον ἑνὸς περιοδικοῦ. Αὐτὸν τὸν φίλον ἢ συγγενὴ ἂς θελήσῃ νὰ τὸν ἐγγράψῃ εἰς τὰ «Παναθηναία». Ὅ,τι ζητοῦμεν ἀπὸ τοὺς συνδρομητὰς μας εἶναι ἐλάχιστον διὰ κάθε ἕναν χωριστά. ΜΕΓΙΣΤΗ ὅμως θὰ ᾔηται ἡ ἐκ τοῦ συνόλου ἐνίσχυσις τῶν «Παναθηναίων» καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς πρόοδος καὶ βελτίωσις τοῦ περιοδικοῦ.

Πρὸς δρ. 1 ἑκάστον

Ν. Ἐπισκοπόπουλος: Ἐρημὲς ψυχῆς, δράμα.
Κώστας Λαδόπουλος: Χαμένη εὐτυχία, δράμα.
Σπύρος Μελάς: Ὁ Γυιὸς τοῦ Ἰσκιου, δράμα.
Κίμων Μιχαηλίδης: Σὰν Ζωὴ καὶ σὰν Παραμῦθι.
Α. Μαυρουδῆ: Τραγούδια.
Παντελὴ Χόρν: Μελάχρα, δράμα.
Παῦλος Νιρβάνας: Γλωσσικὴ αὐτοβιογραφία.

Ὅσκαρ Οὐάιλντ: Ἄρχιτέκτων Μάρθας, δράμα.
Γ. Στρατήγης: Τέχνη καὶ Φρενοπάθεια.
Δεύκωμα «Παναθηναίων»: 20 καλλιτεχν. εἰκόνες.

Ἅγις Θέρος: Δημωτικά Τραγούδια, εἰκονογραφημένα Δρ. 3.
Τόμοι τῶν «Παναθηναίων» χαρτόδετοι 1ος, 2ος, 4ος, 6ος, 7ος, 8ος, 9ος, 11ος, 13ος Δρ. 4.
Μυθιστορήματα καὶ Ληγῆματα—Ἐκδ. Παναθην. » 4.

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ ΜΑΝΤΙΚΑ ΕΝ ΑΜΙΣΩΙ

Α. Γ. ΜΑΥΡΟΥΚΑΚΗΣ

ΝΕΥΡΟΛΟΓΟΣ — ΨΥΧΙΑΤΡΟΣ

71 — Ὁδὸς Ἀκαδημίας — 71

Ο ΙΑΤΡΟΣ Γ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

ἐπὶ μακρὸν ἐν Εὐρώπῃ σπουδάσας καὶ ἐν Παρισίοις διευθύνων ἰδιωτικὴν κλινικὴν δέχεται διὰ τὰ νοσήματα τῶν νεφρῶν, τῆς κύστεως καὶ ἐν γένει τοὺς ἐκ μεταδοτικῶν καὶ δερματικῶν παθήσεων πάσχοντας.

Ὁδὸς Ἀγίου Κωνσταντίνου ἀριθ. 18

ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΓΙΑ ΜΙΑ ΦΩΝΗ ΜΕ ΠΙΑΝΟ (ΕΚΔΟΣΙΣ ΛΕΙΨΙΑΣ)

α') Ποίησις Μαλακάση:	
Στὴν ἀνέμῃ καρφωμένα	Δρ. 1.—
Τραγουδάκι	1.—
Στὴ νῆσο πέρα ὁ πύργος τῆς Ἀθώρης	1.—
β') Ποίησις Ἀλεξ. Πάλλη:	
Μολιβιάτισσα	Δρ. 1.—
Μισριωτίτσα	1.—
Ρουμελιωτίτσα	1.50
Ἀφροδίτη	1.50
Χαίντε Χοῦρδε	1.—
Μικρούλα	1.50

Ὅλα μαζί ἓνας τόμος δρ. 5

ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΕΙΟΝ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

Η “ΝΕΑ ΑΦΘΟΝΙΑ,”

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Α. Γ. ΣΚΡΕΚΗ

ΟΔΟΣ ΣΟΛΩΝΟΣ 139 (ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΑΝΙΓΓΟΣ)

Γάλα ἀγνὸν ἀγελαδινὸν καὶ πρόβειον ἡ ὀκτὶ λεπτὰ 80.—Βούτυρον τῆς ὥρας.—Ἀγὰ φρέσκα ἐκ τοῦ κτηνοτροφείου τοῦ Καταστήματος.—Δουκουμάδες ἑκτακοὶ καὶ ἀφράτοι.—Μέλι ὕμνητοῦ γνήσιον καὶ ἀγνόν.

ΒΟΥΣΤΑΣΙΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΚΑΙ ΚΟΛΟΚΥΘΟΥ

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΙ ΠΑΝΤΟΣ ΕΙΔΟΥΣ

ΜΕΓΕΘΥΝΣΕΙΣ

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ 10. Παρὰ τῇ Πλατείᾳ Συντάγματος

ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ ΚΟΜΜΩΣΕΩΣ

Σ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΟΔΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 4

La vraie ondulation Marcel.

ΜΕΓΑ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΝ, ΧΗΜΕΙΟΝ ΚΑΙ ΦΑΡΜΑΚΕΜΠΟΡΕΙΟΝ

Α. ΦΩΚΑ

Φαρμακοποιὸς Α' τάξεως τῆς ἀνωτάτης Φαρμακευτικῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων

Ἀκριβεστάτη ἐκτέλεσις ὅλων τῶν συνταγῶν ὑπὸ προσωπικοῦ ἀπαρτιζομένου ὑπὸ ἐπιστημόνων φαρμακοποιῶν.—Γαλλικαὶ καὶ Ἀγγλικά ἐιδικότητες (Spécialités).—Πρόσφατα μεταλλικὰ ὕδατα.—Ἀπολυμάνσεις καὶ ἀποστειρώσεις διὰ τελειοτάτων συσκευῶν καὶ κλιβάνων.—Τεχνητὸς ὁρρός.

Ὅλα τὰ εἶδη τῶν χημικῶν ἀναλύσεων.—Ἀναλύσεις ὑδάτων μετὰ μικροβιολογικῆς ἐρεῦνης.—Μικροβιολογικὸν ἐργαστήριον τέλειον.

ΤΜΗΜΑ ΦΑΡΜΑΚΕΜΠΟΡΙΚΟΝ

Ὅλα τὰ φαρμακευτικὰ εἶδη εἰς τιμὰς ἀκαταγωνίστους

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ & ΚΟΤΖΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ.—Ὁδὸς Ἑρμοῦ.

Πλούτος γραφικῆς ὕλης.—Ἐντυπα καὶ ἐπισκεπτήρια καλλιτεχνικά.—Ἐργοστάσιον φακέλων τέλειαν.—Χάρτης τυπογραφικὸς λευκὸς καὶ ἐξωφύλλων παντὸς εἶδους καὶ ποιότητος.

ΕΥΘΗΝΙΑ, ΤΑΧΥΤΗΣ, ΑΚΡΙΒΕΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ THOMSON HOUSTON.—ΕΔΡΑ: ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΙΣ ΜΕΤΟΧΑΣ: ΔΡΑΧ. 10,000,000. ≡ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΙΣ ΟΜΟΛΟΓΙΑΣ: ΦΡ. ΧΡ. 10,000,000

Κεντρικὸν Ἐργοστάσιον ἐν Νέῳ Φαλήρῳ.—Σταθμοί: Ἐν Ἀθήναις, Πειραιεὶ, Νέῳ Φαλήρῳ καὶ Κηφισίᾳ.—Ἡλεκτρικὴ κίνησις τοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ Σιδηροδρόμου καὶ τῶν Τροχιοδρόμων Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ Περγαῶν.—Προνόμιον φωτισμοῦ δι' ἡλεκτρισμοῦ καὶ ἀερίου τῶν πόλεων Πειραιῶς, Πατρῶν, Σύρου, Καλαμῶν, Ἀργοστολίου καὶ Χαλκίδος.—Ἡλεκτρικὸς Τροχιοδρόμος Πατρῶν.

Ἡ Ἐταιρία ἀναλαμβάνει ἐγκαταστάσεις φωτισμοῦ καὶ κινητηρίου δυνάμεως καὶ ἐν γένει πᾶσαν ἐργασίαν σχετιζομένην μετὰ τὸν ἡλεκτρισμὸν ὑπὸ πάσας αὐτοῦ τὰ μορφάς.—Προμηθεύει παντὸς εἶδους ὕλικά ἡλεκτρισμοῦ καὶ ἰδιά ὄργανα καὶ μηχανὰς Thomson Houston τῶν ὁποίων εἶναι

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ ΦΡ. ΧΡ. 15.000.000. — ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ: ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Καῖρῳ, Θεσσαλονίκῃ, Σμύρνῃ.

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ καὶ ΥΠΟΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ: ἐν Μοναστηρίῳ, Μυτιλήνῃ, Περγάμῳ, Μαγνησίᾳ.

Προεξοφλήσεις, Εἰσπραξίς γραμματίων, Τηλεγραφικαὶ πληρωμαί, Ἐπιταγαί, Πιστώσεις, Πιστωτικαὶ Ἐπιστολαί, Δάνεια ἐπὶ χρεωγράφων, Ἐμπορευμάτων καὶ γραμματίων, Φύλαξις τίτλων, Ἐνοικίαις χρηματοκιβωτίων. Ἐντολαὶ χρηματιστηρίου κλπ.

Καταθέσεις Δραχμῶν. — 3 1/2 % ἐτησίως διὰ καταθέσεις ἐν ὄψει, καὶ Ἀνοικτοὺς λ/σμούς μέχρι Δρχ. 25.000. —
3 % ἐτησίως διὰ καταθέσεις ἐν ὄψει καὶ Ἀνοικτοὺς λ/σμούς, μέχρι τοῦ ποσοῦ Δρχ. 100.000. —, διὰ τὰ πέραν τῶν 100.000 ποσά ὑπολογίζεται τόκος 2 % ἐτησίως.
4 1/2 % ἐτησίως διὰ καταθέσεις 6 μηνῶν.
5 % ἐτησίως 1 ἔτους καὶ ἐπέκεινα.

Καταθέσεις Χρυσοῦ. — Τόκος κατὰ 1/2 % ἐπὶ ἑλαττον τῶν εἰς Δραχμάς καταθέσεων.
Ταμιευτήριον — 4 % Διὰ καταθέσεις μέχρι τοῦ ποσοῦ Δρχ. 2.000. —.

Αἱ καταθέσεις ἀποδίδονται εἰς δ νόμισμα ἐγένοντο.

ΤΕΪΑ ΚΥΑΝΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ BLUE CROSS TEA

Εἶνε τὰ ἄριστα τῶν Τεϊῶν, συσκευάζονται εἰς πακέτα καὶ κυτία ἐν Λονδίῳ, ὑπὸ τὴν ἀμεσον ἐπίβλεψιν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως. Ζητεῖται ἐπὶ ἐκάστου πακέτου ἢ κυτίου τὸν ΚΥΑΝΟΥΝ ΣΤΑΥΡΟΝ.

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ εἰς τὰ πρώτης τάξεως Ἐδωδιμοπωλεῖα Ἀθηνῶν, Πειραιῶς, Βόλου, Πατρῶν, Σύρου, Ἀργοστολίου, Λαμίας καὶ Κρήτης.

Ἀντιπρόσωπος διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Κρήτην

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΚΟΛΛΑΣ. — Ἐν Πειραιεῖ (Στοὰ Ριζάρη).

HOBBES, HART & CO L^D

ΜΟΝΟΚΟΜΜΑΤΑ

ΧΑΛΥΒΔΙΝΑ

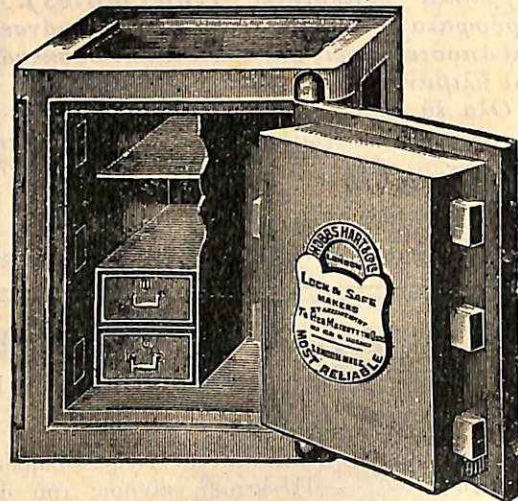
ΧΡΗΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΠΥΡΟΣ

ΤΗΣ ΠΤΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΛΕΠΤΩΝ

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΑΙ

ΤΩΝ ΘΗΣΑΥΡΟΦΥΛΑΚΙΩΝ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ

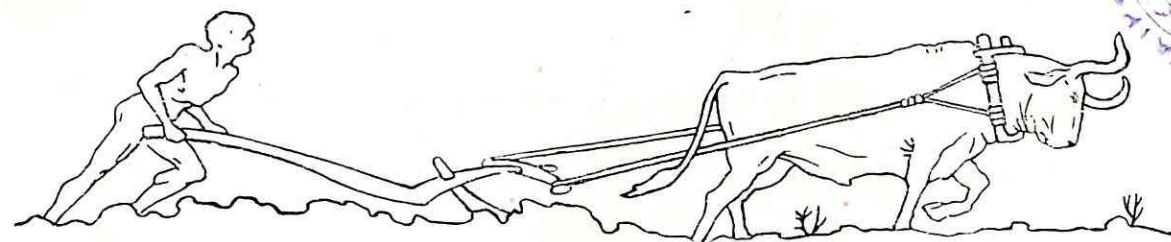

ΔΙΑΡΚΗΣ ΕΚΘΕΣΙΣ: 76, Cheapside, London E. C.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΚΑΙ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ: Aatington Street, Islington, N.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ: ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Ι' 31 ΙΑ'
ΝΟΒΑΡΙΟΥ 1910

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΗΜΩΔΗ ΑΙΣΜΑΤΑ ΕΚ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ ΚΩΔΙΚΩΝ

Οἱ κώδικες οἱ περιέχοντες καθ' ὅλου ἢ καὶ ἐν μέρει καθαρῶς νεοελληνικά δημώδη ἄσματα, ἐξεπίτηδες καὶ συστηματικῶς γεγραμμένα ἐν αὐτοῖς, εἶναι ἀληθῶς σπανιώτατοι καὶ ὀλιγοστοί τινες. Ἄλλ' ἐν παρόδῳ, ἐν τοῖς καλουμένοις παραφύλλοις, ὡς παραπληρώματα ἢ ὡς δοκίμια κοινῶν, συνηθέστατα ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς χειρογράφοις στίχοι ἢ καὶ δλόκληρα καθαρῶς δημώδη ἄσματα. Τοιαῦτα ἠτύχησα νὰ εὑρῶ ἱκανὰ κατὰ τὰς παλαιογραφικὰς μου ἐρεῖνας μεθ' ἡδονῆς πάντοτε καὶ ἐπιμελείας ἀσχοληθεὶς εἰς τὴν σπουδὴν αὐτῶν, καθ' ὅσον ἢ ἐκ παλαιῶν ὁπωσδήποτε κωδίκων ἐκδοσίς τούτων δύναται νὰποβῇ παντοίως διδακτικῇ. Οὕτω λόγου χάριν καὶ περὶ τῆς παλαιότητος, γενέσεως καὶ διαδόσεως τῶν καθ' ὅλου προϊόντων τῆς δημώδους ἡμῶν Μούσης νὰ συμπεράνωμεν καὶ τὴν διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἐξέλιξιν αὐτῶν νὰ παρακολουθήσωμεν δεόντως δυνάμεθα, ὁρμώμενοι ἐκ τῶν ἐν τοῖς παλαιοῖς χειρογράφοις διατυπώσεων τούτων.

Προβαίνων δ' ἐνταῦθα εἰς τὴν κατ' ἐκλογὴν ἐκδοσιν δημῶδων ἁσμάτων, αἵτινα ἐξέγραψα ἐκ χειρογράφων κωδίκων, δηλῶ ὅτι ἐπιχειρῶ μὲν νὰποκαταστήσω ταῦτα, ἀλλὰ πάντοτε μετεχειρίσθην ὡς πρὸς τοῦτο ἐπιφύλαξιν περισσὴν, μὴ θελήσας νὰπομακρυνθῶ καὶ πόρρω τῆς ἐν τοῖς χειρογράφοις μορφῆς. Τῶν δὲ κακῶν γραφῶν τῶν κωδίκων ἐσημείωσα ἐν ὑποσελιδίοις ὑπομνήμασιν ἐκεῖνας μόνον, ὅσαι τυχὸν δύνανται νὰ ἔχωσι σημασίαν τινὰ καὶ δι' ἀφορῶσιν εἰς τὴν φωνητικὴν, καθ' ἣν δῆλον ὅτι μέθοδον καθιέρωσε διὰ τὴν ἐκδοσιν δημῶδων ἑλληνικῶν κειμένων ὁ μακαρίτης John Schmitt.¹ Καὶ εἰς μὲν παρενθέσεις () περιέλειψα τὰ ἐν τοῖς χειρογράφοις συντεταγμένα, εἰς ἀγκύλας ἀμβλυγωνίους < > τὰ ἐν τοῖς χειρογράφοις ὀβελιστέα καὶ εἰς ἀγκύλας ὀρθογωνίους [] γράμματα ἢ καὶ λέξεις προσθετέας εἰς τὰ ἐν χειρογράφοις κείμενα. Ἐπίσης δι' ἀπλῶν καθέτων γραμμῶν | ἐχώρισα τοὺς στίχους τῶν χειρογράφων, καὶ διὰ διπλῶν || τὰ φύλλα τούτων· αἱ δὲ συνεχεῖς στιγμαὶ δηλοῦσι τὰ ἐκ τῶν χειρογράφων ἐλλείποντα.

1

[Ἡ κακὴ μάννα]

φ. 32^α || Ἄντρονικὸς ἐκίνησε νὰ πάη στὸ ταξίδιν
κι ἄφηκεν τὸν ὑγιόκα του ποὺ γράμματα μαθαίνει.
Κι [ὁ] δάσκαλος | τὸν ἔπεψε νὰ πάη νὰ γιοματίσῃ
καὶ κηῦρεν τὴ | μαννίτζα του ὁποῦ παίζει μὲν τοὺς πάντες.

Στιχ. 1 κ. [=κῶδιξ] Χα | εκ. ἄντρονικὸς ἐκίνησεν ἃ (τ) ... ταξίδιν τοῦ — 2 Τὸ ἐν ἀρχῇ κί συντομογραφικῶς : S' (Οὕτω καθ' ὅλον τὸ ἄσμα γράφεται ἐν τῷ κ. ὁ σύνδεσμος καὶ ἢ κί) — 18 εἰς γράμ.τ. — 4 κ. : τὴ | μαννα τοῦ

¹ John Schmitt *Über phonetische und graphische Erscheinungen im vulgärgriechischen*. Ἐν Λειψία 1898 — Πρβλ. καὶ τοῦ αὐτοῦ. *The Chronicle of Morea*. Ἐν Λονδίῳ — 1904 σ. XXIV — Πρβλ. τὰ παρατηρηθέντα ὑπὸ Crumbacher, *Ein vulgärgriechischer Weiberspiegel*. Ἐν Μονάχῳ 1905, σ. 367 κ. ἔ. (πρβλ. καὶ ἐν *Berliner philologische Wochenschrift*, τομ. XXIV, 1905, σ. 76-77).

- φ. 31^β — « Καλά ναι αὐτά, || μαννίτζα μου, ποὺ κάμεις μὲν τοὺς πάντες
μόνε νὰ ἐρῇ | ἀφέντης μου νὰ τοῦ τὰ μολογήσω. » 5
Αὐτὴ ἡ σκύλα ἡ ἀνομή |
μὲ τὰ καρύδια τὸν πλανᾷ καὶ μὲ τὰ λεφτοκάγια
[μέσ'] στὸ κελλάρ' τὸν ἔβαλε, σὰν πρόβατο τὸν σφάζει.
[Ἔ]βγαλε τὸ συκώτι του στὸ μάγερα τὸ πέβει. 10
— « Μαγέρεψέ μου, μάγερα, πό' νὰ λάφι συκώτι. »
Μόνε | νὰ' τος κι Ἀντρόνικος στὴν πόρτα καβαλλάρη[ς]
κι ἀπὸ μακρεὰ | χαιρέτησε |
— « Καλῶς ἡῦρα τὴν Ἀρετὴ καὶ μὲ τὸ[ν] Κωσταντῖνο. »
— « Καλῶς ἡῦρες, | ἀφέντη μου | 15
ὁ Κωνσταντῆς δὲν εἶναι δώ, στὸ δάσκαλον ὑπάει. »
Τὸ μαῦρο το[υ] ἐκέ[ν]τησε, στὸ δάσκαλον ὑπάει.
καὶ | πῆγε καὶ χαιρέτησε.
— « Καλῶς ἡῦρα | τὸ δάσκαλο[ν] καὶ μὲ τὸ[ν] Κωσταντῖνο. »
— « Καλῶς ἡῦρες, Ἀντρόνικε 20
ὁ Κωσταντῆς | δὲν εἶναι δώ
στὴ μά[ννα] του ἐδιάβηκε νὰ | πάη νὰ | γιο[ματίσῃ]. »
φ. 31^β — « Καὶ πέξευσε νάφεντη μου ὅσο νάθρη κι [ὁ] Κωσταντῆς.
μὲ τὰ | παιδιὰ ἐδιάβηκεν διὰ νὰ περιδιαβάσῃ. »
Καὶ [σ]τὸ θρο[νί] τὸν ἔβαλε καὶ τάβλα φέρνει ὀμπρός του | 25
καὶ φερν [τότες] τὸ ταψι μ' τοῦ γυιοῦ του τὸ συκώτι.
— « Φάε, ἀφέντη μου, καλὸ ἀλαφι[νὸ] συκώτι. »
φ. 30^β — Καὶ τὸ συκώτι ἐλάλη|σεν ἀπ' τὸ ἀργυρὸ σκουτέλλι.
— « Μὴ φᾶς, ἀφέντη μου, | [μὴ φᾶς] καὶ φᾶς καὶ μαγαρίσεις
ἀπ' τοῦ γυιοῦ σου τὸ συκώτι. » 30
Κ' ἔσυρε τὸ σπαθ[ί] του κι ἀποκεφάλισέ τη.

Ἐξέγραψα τὸ κείμενον ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. Β 356 κώδικος τῆς Μονῆς τῆς Μεταμορφώσεως τῶν Μετεώρων, ἐν ᾧ τοῦτο ἔχει γραφῇ καταλογάδην ἐν ταῖς κάτω φῶις τῶν φ. 32α - 30β, καθ' ἣν τάξιν δηλοῦνται. Καὶ ὁ μὲν κώδιξ ἀνάγεται ἀσφαλῶς εἰς τὸν XVI αἰῶνα, ἡ δὲ χεὶρ ἡ γράψασα τὸ ποίημα εἶναι τοῦ XVI - XVII αἰῶνος. Τὸ περιεχόμενον τοῦ κώδικος εἶναι οἱ ψαλμοὶ τοῦ Δαβὶδ καὶ ἡ ἀκολουθία τῶν θ' ᾠδῶν καὶ ὡς ἐλέγχεται ἐκ τινῶν ἐγγεγραμμένων σημειωμάτων ἐκρησίουμευσεν οὗτος ποτὲ ὡς ἀναγνωστικὸν βιβλίον. Τὸ ποίημα ἐγράφη ἐν τῷ κώδικι οὐχὶ βεβαίως πρὸς ἀποθησαύρισιν, ἀλλ' ὡς δοκίμιον κονδυλίου βαναύσου τινὸς καὶ ἀμαθοῦς. Tale quale ἔκδοσιν τοῦ κειμένου, ὡς φέρεται ἐν τῷ κώδικι, θέλω παράσχει ἐν τῷ ἐκτυπωμένῳ ἡδὴ καταλόγῳ μου τῶν χειρογράφων κωδίκων τῶν Μετεώρων. Ἐκ τῆς ζώσης φωνῆς ἱκαναὶ παραλλαγὰι τοῦ ἀνωτέρου ποιήματος ἐξεδόθησαν, καὶ δὴ ὑπὸ τοῦ Ν. Tomaseo¹, ὑπ' ἀνωνύμου τινὸς ἐν τῷ Περιοδικῷ «Πανδώρα»² (αὐταὶ ἀνεδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ Passow³), Γεωργίου Ζηκίδου⁴, Ἀωνύμου⁵,

Στιχ. 5 κ.: αὐτὰ || μαννίτζα — 6 κ.: μορεναδενερθῇ — 7 κ.: αυτη — 8 κ.: πλαναοί — 10 κ.: βδαλε. (Μὴ πως γραπτὸν [ἐ]βδαλε. Ἡ ἐναλλαγὴ τοῦ γ καὶ δ μαρτυρεῖται ὑπὸ τινῶν παραδειγμάτων.) — τὸν — 11 κ.: μ(ον;) — πόνα διαγεγραμμένον καὶ πως ἀμφίβολον — ἀλάφη — 12 κ.: μα κρεα — 14 κ.: καλο συβρα. — 15 κ.: μου — 17 κ.: μαῦρο το (Ἐγράψα κατὰ τὸ πιθανώτερον ἴσως ἡδυνάτο τις νὰ προτείνῃ γραφὴν: το[ν]) — 19 κ.: καλο συβρα — 20 κ.: κ'λοσινρθε — 22 κ.: ση ματον — 23 κ.: ναφέντι (νάφεντι ἔγραψα, ὅπερ ληπτέον καταπαρήχησιν: μου σουν ναθρι — 25 κ.: εβαλε δ' καςτε — 26 κ.: τον γιτοῦ — 28 κ.: συκοπι. . . απο — 29 Τὸ μὴ δῖς τὸ δεῦτερον διαγεγραμμένον — 31 κ.: σπαθη.

¹ Ν. Tomaseo, *Canti popolari Corsi, Illirici, Greci Toscani*. Τόμ. III. Ἐν Βενετίᾳ 1842, σ. 353.

² Τόμ. Ε' (1854 - 5) σ. 24, ἀριθ. 29.

³ Arn. Passow, *Tragödien Römische. Popularia carmina Graeciae recentioris*. Ἐν Λειψίᾳ 1860, σ. 343 κ. ἐ. ἀριθ. CDLXII καὶ σ. 345 κ. ἐ. ἀριθ. CDLXIII.

⁴ Γ. Ζηκίδου, *Νεοελληνικὰ ἀνάλεκτα τῆς Ἡπείρου*. Ἐν Ζωγραφείῳ Ἀγῶνι. Τόμ. Α'. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1891, σελ. 62, κ. ἐ. ἀριθ. 12.

⁵ Ἡπειρωτικὰ δημοτικὰ ᾠσματα, αὐτόθι σ. 79 κ. ἐ. ἀριθ. 38.

Γ. Χρ. Χασιώτου¹ (αἱ τρεῖς τελευταῖαι συνειλεγμέναι ἐν Ἡπείρῳ). Ἐτεροι δύο παραλλαγὰι ἐξεδόθησαν ὑπὸ Δ. Χαβιαρᾶ². Ἐνδιαφέρουσα δὲ παραλλαγή ἐκ Καρυῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας ὑπὸ Μ. Δουλουδοπούλου³ (ταύτης κατέχω παραλλάσσουσαν διασκευὴν ἐκ Καβαλλῆ τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας, συλλεγθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ κ. Χρ. Βαφιᾶδου). Τέλος παραλλαγὴν ἐκ τοῦ χωρίου Μπέρεκλα τῆς Φιγαλικῆς ἐξέδωκα ἐγώ⁴.

Ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι ἡ ἐκ τοῦ χειρογράφου τῶν Μετεώρων παραλλαγή ἀναφέρει ὀνόματα τῶν κυρίων προσώπων τοῦ ἔσματος Ἀνδρόνικον, Ἀρετὴν, Κωνσταντῖνον εἴτε Κωσταντῆν, (τοῦτο καὶ ἐν ἄλλαις παραλλαγαῖς), ὀνόματα συχνότατα ἐν τοῖς ἔσμασι τοῦ ἀκριτικοῦ καὶ ἀπελατικοῦ κύκλου.

Μεταξὺ τῶν στιχ. 22 καὶ 23 τῆς αὐτῆς παραλλαγῆς φαίνεται χάσμα. Οἱ ἐκπεσόντες στίχοι θάνεφερον βεβαίως τὴν ἐκ τοῦ δασκάλου οἰκადε ἐπιστροφὴν τοῦ πατρὸς Ἀνδρόνικου.

Δραματικώτερον εἶναι τὸ τέλος τῆς Φιγαλικῆς μάλιστα παραλλαγῆς (καθ' ἣν ὁ πατήρ καλεῖται Ἀγριόγιαννης):

- Κ' ἐκίνησε Ἀγριόγιαννης στὸ δάσκαλο παγαίνει.
— « Δάσκαλε, ποῦναι ὁ Κωσταντῆς, ὁ μικροΚωσταντάκης; »
— « Τρεῖς ἡμεροῦλλες σήμερα ἐδὼ δὲν εἶν' φερμένο. »
Κ' ἐκίνησε Ἀγριόγιαννης στὸ σπίτι του παγαίνει.
Εὐθὺς τραπέξι βάλανε λίγο ψωμὶ νὰ φάνε
πρῶτο μεζὲ ποὺ κάρφωσε κ' ἐπῆρε γιὰ νὰ φάη,
κιάμ' ὁ μεζὲς ἐφώναξε, κιάμ' ὁ μεζὲς τοῦ λέει:
— « Ἄν εἶσαι Τοῦρκος φάε με, Ῥωμῖος καὶ γνώρισέ με,
κι ἂν εἶσαι κι ὁ πατέρας μου σκύψε καὶ φίλησέ με. »
— « Γιαννοῦ, τί λέει ὁ μεζὲς, τί λέει τὸ συκώτι; »
Καὶ τὸ σπαθί του τραύηξε, τῆς πῆρε τὸ κεφάλι,
καὶ στᾶλογο τὴ φόρτωσε, στὸ μῦλο τὴν παγαίνει:
— « Ἄλεσε, μῦλο μ', ἄλεσε τῆς κούρμπας τὸ κεφάλι. »
Κι ὁ μυλωνᾶς τὴν ἄλεσε, τὴν ἔκαμεν ἀλεύρι,
καὶ στὸ ποτάμι τό ῥηξε, τό ῥηξε νὰ τὸ χάσῃ.⁵

2

[Τὰ ἐκατόλογα τῆς ἀγάπης]

- φ. 155^β || Ἀφόντα πιάστην οὐρανὸς [καὶ θεμελιώθη ὁ κόσμος],
καὶ κτίστηκεν ἡ θάλασσα [τριγύρου ἀπὸ τὸν ἄμμον],
τότε καὶ γὰρ ὁ μικροῦτζικος ἀγάπησα κοράσιο.
Ἀγάπω τὴν καὶ γάπαν με χρόνους δεκατεσσάρους
κι ὄντὰ μιὰ ἡμέρα κυριακῇ, μιὰ πίσσημη[ν] ἡμέρα, 5
καβαλλικεύω μάβρον μου, πάνω νὰ τὸν ποτίσω,
συναπαντῶ τὴν ἡγαπῶ στὴ βρύση ποὺ γεμίζει.

Στιχ. 1 Τὰ ἐν [] συμπληρωμένα κατὰ τὴν ὁδοιακὴν παραλλαγὴν, περὶ ἧς κατωτέρω. — 2 Τὰ ἐν [] ἐλήφθησαν ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ αὐτοῦ ἔσματος, τῆς γεγραμμένης ἐν φ. 43β τοῦ αὐτοῦ κώδικος. — 3 κ. μὴ μεζέ-ζικος (Ἐν φ. 43β ἀντὶ τούτου κεῖται: λεῖνδ' | ζεικος) — 4 τὰν καί — 5 κ.: κ(αί) ὄντὰ μιὰ — 6 Ἐν τῷ κ. πρὸ τῆς λέξεως: μάβρον προτάσσεται διαγεγραμμένον: τὸ ν.

¹ Γ. Χρ. Χασιώτου, *Συλλογὴ τῶν κατὰ τὴν Ἡπείρου δημοτικῶν ᾠμάτων*. Ἐν Ἀθήναις 1866, σ. 132, κ. ἐ. ἀριθ. 1.

² Δημ. Χαβιαρᾶ, *Συλλογὴ δημοτικῶν ᾠμάτων τῆς νήσου Καρπάθου*. Ἐν τῷ Ζωγραφείῳ Ἀγῶνι. Τόμ. Α'. σ. 281, ἀριθ. 6, καὶ σ. 281 ἀριθ. 7.

³ Μιλτ. Α. Δουλουδοπούλου, *Ἀνέκδοτος συλλογὴ ἡθῶν, ἐθίμων. . . . τῶν Καρυῶν*. Ἐν Βάφῃ 1903, σ. 96.

⁴ Νικολ. Α. Βέη, *Ἀρχαῖα γλωσσικὰ μνημεῖα — Δημιώδη ἔσματα Φιγαλίας μεθ' ὑπομνημάτων*. Ἐν τῷ 3' τόμῳ τοῦ Δελτίου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος (καὶ ἐν ἰδίῳ τεύχεϊ) σ. 262 κ. ἐ. ἀρ. 16.

⁵ Αὐτόθι, σ. 263, στιχ. 23 - 27 — (Παραθέτων τὰνωτέρω ἀπόσπασμα ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῶν τυπογραφικῶν σφαλμάτων, δεινῶς ἀσχημιζόντων οὐ μόνον τὸ ἔσμα τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὅλον τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος δημοσίευσά μου, ἐκτυπωθὲν τὸ πλεῖστον ἀνεῖς τῆς δεούσης φροντίδος — ἐμοῦ ἀπόντος).

- « Παρέχει στάσου, κόρη μου,
μῆ[ν] κύψω καὶ φιλήσω σε | καὶ πᾶς ἀγκαστρωμένη
καὶ πᾶς παιδί τὴν μάννα σου κι ἀγγόνι τὸν κυρὴ σου. 10
- « Πρέπει σε μικροδόξαρο νὰ περπατῆς νὰ παίζης.»
- « Ἄ δὲ πιστεύεις, κόρη μου, ὅτι θελῶ φιλήσει,
γιά πα στὸ | περιβόλι
νὰ ἰδῆς καὶ τὲς μικρὲς μὴλές [νὰ ἰδῆς καὶ τὲς μεγάλες]
τὸ πῶς ἀνθοῦν [καὶ οἱ μικρὲς] ὥσάν καὶ οἱ μεγάλες· 15
δέχονται | καὶ τὸν ἀνεμον ὥσάν καὶ οἱ μεγάλες.»
- « Καὶ γὼ πιστεύω σε μικρὲ, ὅτι φιλήσει θέλεις,
γιά πέ με λόγια τὰ κατὸ πὸ λέν γιά τὴν ἀγάπη.»
- « Ὁχου, ποῦ ναῦρω λόγια | τὰ κατὸ νὰ εἰπῶ γιά τὴν ἀγάπη.»
- « Ἐνας λόγος, τί λόγος εἶναι; 20
- Ἐνα περιστέρι | ἀπέτουντα στοὺς οὐρανοὺς ἀπάνου
ἴστα ξώβεργά μου τὸ κρατῶ, δὲν ἔχω νὰ τὸ γκάμω.
- Δύο λόγια, τί λόγια εἶναι;
- Δύο καρδιὲς ἐμάρανες, 25
- τέσσαρα χεῖλια καίγουνται | ὅσο νὰ φιληθοῦσιν,
- Τρία λόγια, τί εἶναι;
- Τρεῖς χρόνους καὶ ἂν μ' ἔβαλαν στὰ σίδερα γιά σένα
τρεῖς ὥρες δὲ μὀφάνη[σα]ν γιά τὴ γλυκὴ σου ἀγάπη.
- Τέσσαρα λόγια, τί εἶναι;
- Τέσσαρους πάλους ἐμπήξαν ἀπάνου ἔς τῆ[ν] καρδιά μου, 30
νὰ μὲ διαβοῦν οἱ πόνοι.
- Πέντε λόγια, τί εἶναι;
- Πέντε φορὲς ἀραθυμῶ, κόρη μου, γιά τὰ σένα,
δυὸ [τὸ πουργὸ καὶ τὸ] βραδὺ καὶ τρεῖς τὸ μεσημέρι.
- Ἐξι λόγια, τί εἶναι; 35
- Ἐξι χρόνους [κι ἂν] ἔστεκα, στὴ θύρα σου γιά σένα,
τίποτες δὲν | ἐκέρδεσα μόνε καρδιά καμένη.
- φ. 155^α — Ἐφτὰ λόγια, τί εἶναι;
- Ἐφτὰ ἀρετὲς μὲ μάθαιναν νὰ μάθω τὰ κανάκια σου,
νὰ σὲ τὰ λέγω, κόρη | μου, καὶ σὺ νὰ καμαρώνης. 40
- Ὁκτὼ λόγια, τί εἶναι;
- Ὁκτὼ μαχαίρια ἀκόνισαν ἀπάνου σ' ἐν' ἀκόνι
καὶ στῆ[ν] καρδιά μου τᾶβαλαν νὰ μὲ διαβοῦν οἱ πόνοι.
- Ἐννέα λόγια, τί εἶναι;
- Ἴδιὰ περιστέρες ἀπέτουνταν τοὺς οὐρανοὺς ἀπάνου 45
καὶ μιὰ ἦταν χρυσοπτέρουδη
καὶ παρακάλεσα τὸν Θεὸν καὶ | ποῖσε με πετρίτην
χουνίσα καὶ τὴν ἔπηρα καὶ σ' περιβόλι σέβηκα,
καὶ ὅχ τὰ γλυκοφιλήματα ἀνθεῖ καὶ λουλουδιάζει.

Στίχ. 10 κ.: 4' ἀγκόνη — 13 κ.: πᾶ σο (:) . . . μῆλλ(αις) (Ἐγγραφα: πᾶ, προτιμήσας τοῦτο ἐτέρας γραφῆς: [μ] πᾶ, ἦν ἡδύνατο νὰ προτείνῃ τις) — 18 κ.: ἀγάπη — 19 κ.: Ὁχ⁸⁸, τὸ δευτέρον 8⁸ διαγεγραμμένον — 20 Τὸ εἶναι καὶ ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ καὶ πάντοτε ἐν τῷ κώδικι γράφεται συντομογραφικῶς — 22 κ.: ξώβεργά μ⁸ τὴν . . . νὰ τὴν — 24 κ.: δύο . . . ἐμάραν(ας) — 25 Οἱ ἀριθμοὶ τρία, τέσσαρα, κλ. διάψηφίων: Γ, Δ, κλ. — 30 κ.: δ . . . ἐμπήξ(αν) — 33 κ.: ε . . . κορί — 34 κ.: Γ' τὸ — 37 κ.: τινός(αις) — 39 κ.: ζζ ἀρε(ταῖς) . . . τὰ κανάκια σου — 45 κ.: Θ' — τό: ἀπέτουνταν ἡδύνατο νὰ μεταγραφῇ τις: πέτουνταν — 46 κ.: μία — 47 κ.: τ(όν) θ(εόν) — 48 κ.: τ(ήν) ἐπίρα . . . ἐσέβηκα.

- Εἴκοσι λόγια, τί εἶναι; 50
- Μὰ τὰ εἴκοσί μου δάκτυλα ποῦ μ' ἔδωκαν | οἱ Πάντες,
ὅλα τὰ κατατξάμισα ὅσο νὰ σὲ φιλήσω.
- Τριάντα λόγια, τί εἶναι;
- Τριάντα μῆλα μ' ἔπειπες σ' ἓνα χρυσὸ μαντήλι
καὶ διάλεξα [ποῦ διάλεξα] καὶ τὸ δικό σου εὗρηκα. 55
- φ. 24β — [Σαράντα λόγια, τί εἶναι;]
- Σαρά[ν]τα μῆλα μ' ἔπειπες σ' ἓνα χρυσὸ μα[ν]τήλι
καὶ διάλεξα ποῦ διάλεξα καὶ τὸ δικό σου εὗρηκα.
- Πενήντα λόγια, τί εἶναι;
- Πενή[ν]ταεβεργὸ κουβλί [μέσ' στὴν αὐλή μου] εἶχα, 60
καὶ σκανταλίστην τὸ κουβλί καὶ | πάει με τάηδονάκι.
- Ἐξήντα λόγια, [τί εἶναι;]
- Ἐξήντα ὀργές κι ἂν ἔσκαψα τὴν γῆν | τὴν στεριωμένη,
νὰ κορύψω τὴν ἀγάπη μας, καὶ πῶς ἐφανερώθη. 65
- Ἐβδομήντα λόγια, τί εἶναι;]
- Ἐβδομηντάβεργο κουβλάκιν εἶχα χρυσὸ στὸ περιβολάκι,
ἔς τὸν ἴσκιο του νὰ κοιμηθῆς | τὸν ὕπνο νὰ χορτάσης.
- Ἐνενήντα [λόγια, τί εἶναι;]
- Μὰ τοὺς ἐνενή[ν]τα πειραγμοὺς ὀπόπαθα | γιά σένα,
νὰ ἤλεγές [με;], κόρη μου, τώρα νὰ μὴν τὰ πάθης. 70
- Ἐκατὸ λόγια, [τί εἶναι;]
- Ἐκατὸ μύλοι κι ἂν ἄλθαν πάνου τὴν κεφαλὴν μου,
πάλι ἢ γλῶσσα μου λαλεῖ «ἐγὼ κόρη ἀγαπῶ σε.»

Ἐξεγράφη τὸ λίαν ἐνδιαφέρον τοῦτο ἄσμα ἐκ πολυμιγοῦς κώδικος τῆς Μονῆς Μεταμορφώ-
σεως τῶν Μετεώρων, ὑπ' ἀριθ. Β. 19, τοῦ XVI αἰῶνος. Τὰ φ. τούτου 155β, 155α καὶ 24β εἶχον
παραμείνει ἀπλήρωτα καὶ ἐν τούτοις ἐγγραφή καταλογίδην τὸ ἄσμα — καθ' ἣν τάξιν σημειοῦται
ἀνωτέρω — κατὰ τὸν XVI - XVII αἰῶνα ὑπὸ τῆς αὐτῆς πιθανῶς χειρὸς, ὑφ' ἧς ἐγράφησαν καὶ
τινα τροπάρια ἐν φ. 167 τοῦ αὐτοῦ κώδικος. Ἐγράφη δὲ τὸ ἄσμα οὐχὶ ἐν παρόδῳ ἐν τῷ κώδικι, ἀλλὰ
προφανῶς ἀπὸ σκοποῦ, πρὸς ἀποθησαύρισιν. Ἐν φ. 43β ἀπαντῶσι (ὑπὸ τῆς αὐτῆς χειρὸς γεγραμ-
μένοι) καὶ τινες στίχοι ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἁσματος, κατὰ πιστὸν ἀντίγραφον, ὡς ἐξῆς ἔχοντες:

† ἀφόντε πιᾶστην οὐρανός κ[αί] κτίστικεν ἡ θάλα[σα]
τριγίρ8 ἀπὸ τὸν ἄμῳν
τὸτέ κ(αί) γὼ ὁ λειήν8⁸ τξικὸς ἀγάπῖσα κοράσιο

Πιστὸν ἐκ τοῦ κώδικος κατὰ πάντα ἀντίγραφον τοῦ ὅλου ἁσματος περιελήφθη ἐν τῷ ἐκδιδο-
μένῳ καταλόγῳ μου τῶν χειρογράφων Μετεώρων.

Ἐκ τῶν διαφορῶν παραλλαγῶν τοῦ ἁσματος, αἵτινες ἐδημοσιεύθησαν ἐκ τῆς ζωῆς, ὑπέρροχος
διὰ τὰς ποιητικὰς καλλονὰς καὶ τὴν ἀριότητα — ἀληθῆς ἀδάμας τῆς νεοελληνικῆς δημώδους
ἡμῶν ποιήσεως — εἶναι ἡ Ῥοδιακὴ παραλλαγή δημοσιευθεῖσα ἐν τοῖς *Παραθηναίοις*¹ ὑπὸ τοῦ
κ. Παύλου Γρευτοῦ. Ἀξιόλογος ἐπίσης εἶναι ἡ Κυπριακὴ² παραλλαγή καὶ ἡ Ἀθηναϊκὴ³. Ἡ ἐκ

Στίχ. 55 Τὰ ἐν [] συνεπληρώθησαν κατὰ τὸν στίχ. 58 — 57 κ.: *Σαράτα . . . ματίλι* (ἴσως καὶ ἀνωτέρω οὕτω ἡδύ-
νατο τις νὰ γράφῃ) — 60 κ.: *πενή|ταεβεργὸ κουβλάκι* (ἀνωτέρω συνεπληρώσα κατὰ τι δημῶδες Ἀρχαδικὸν ἄσμα
τῆς ζωῆς γλώσσης· ἡδυνάμεθα ἀνωτέρω νὰ γράψωμεν κατὰ τὸν στίχ. 66: *κουβλάκιν εἶχα [χρυσὸ στὸ περιβο-
λάκι]* — 66 κ.: *ῥ'βεργον* — 67 κ.: *ἡσκο τ8* (τὸ τ διεσβευσμένον) . . . τὸ νῆμα — 68 κ.: 4' — 69 κ.: *ἐνενήτα*, ὅπερ
ἡδύνατο νὰ μεταγραφῇ εἰς: *πενή|ντα* — 72 κ.: *8' ἀν . . . ἀπᾶ8⁸ τὴν γκεφαλὴν μ8*.

¹ Τομ. ΙΘ' (1909 - 1910) σ. 144 - 147.

² Α. Σακελλαρίου, *Τὰ Κυπριακά*: Τόμ. Β. Ἐν Ἀθήναις 1891, σ. 38.

³ Δημ. Γρ. Καμπούρογλου, *Ἱστορία τῶν Ἀθηναίων. Τομ. Α'*. Ἐν Ἀθήναις 1889, σ. 302 κ. ε.

τοῦ κώδικος τῶν Μετεώρων παραλλαγή εἶναι πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐλλειπής μεταξὺ τῶν στίχων 68 καὶ 69. Ἐν στίχοις δὲ 8 καὶ 17 τὸ ῥῆμα *φιλῶ* φαίνεται ἔχον τὴν ἐξαιρετικὴν ἐκείνην σημασίαν περὶ ἧς ἐπραγματεύθη ἄλλαχού¹.

3—13

[Δίστιχα τῆς ἀγάπης]

Ἄμμιος ποὺ γεννήθηκα καὶ ἀρρίζικος ὁπού 'μαι
σὲ τόπον ποὺ δὲν βρίσκομαι ἐμένα μελετοῦνε.

Ἡ Μοῖρα μου μὲ μοίραρεν ἐσένα ν'ἀγαπήσω
καὶ τώρα ποὺ σὲ ἀγάπησα πῶς νὰ σὲ λησμονήσω.

Τὰ σύννεφα περιπατοῦν καὶ ὁ ἥλιος βασιλεύει
καὶ ὁ πόνος ποῦχ'ω στήν καρδιά ποτέ του δὲν σαλεύει.

Οἱ πόνοι μου νὰ σοῦ βαλθοῦν νὰ κάμῃ ὁ Θιός, κερά μου,²
ν'ἀβλεπα ἂν ἐταϊάντιξες, φῶς μου, παρηγοριά μου.

Οἱ πόνοι καὶ τὰ δάκρυα μου, ἂν ἤθελαν κινήσει
μεγάλον ποταμό³ ἔκαμναν καὶ μιὰ κατάκρυα βρύση.

Ἀγάπην εἶχα, χάσα την καὶ δὲν πορῶ τὴν εὖρω,
ρωτῶ καὶ ποῦ νὰ γίνηκεν καὶ δὲν πορῶ νὰ ξεύρω.

Δὲν θέλω ἐγὼ νὰ γροικηθῶ, μάτια μ', πῶς ἀγαπάω
κρυφὰ μὲ τὴν ταπείνωσιν τοὺς πόνους ἀπερνῶ.

Ἄγγελος νὰ μοῦ τῶλεγεν δὲν τοῦθελα πιστέψει
ν'ἀφήκῃς τὴν ἀγάπην μας καὶ νὰ μὲ κάμῃ ἔτζι.

Τί νὰ τῆς πῶ τῆς Μοίρας μου ὁπού σὲ συνκολλήθη
κ'⁴ ἔκαμε τὴν καρδίτσα μου στὰ πόδια σου | καὶ ψήθη.

Τί νὰ τῆς πῶ τῆς Μοίρας μου | ποὺ μ' ἔρριξε σὲ σένα
καὶ δὲν μ' ἀφήκε⁵ | νὰ χαρῶ τὴν πικραμένη⁶ γέννα.

Μωρὴ μικρή, | μικρούτζίκη, σὰν πλένεις στὴν πλακίτσα
νὰ σὲ εἶχα⁷, νὰ σὲ ἀγάλλιαζα, νὰ φώναζες «μαννίτσα».

Τὰ δίστιχα 3 - 12 ἀπαντῶσι — γεγραμμένα κατὰ τὸν XVII - XVIII αἰῶνα — ἐν παραφύλλῳ ὅπερ ἔχει ἐπικολληθῇ ἐπὶ τῆς πινακίδος τῆς σταχώσεως τοῦ ὑπ' ἀριθ. Β [3]29 κώδικος τῆς Μονῆς Μεταμορφώσεως τῶν Μετεώρων.

Τὸ δὲ δίστιχον 13 κεῖται — γεγραμμένον κατὰ τὸν XVI-XVII αἰῶνα — ἐν φ. 24^β τοῦ προμνημονευθέντος κώδικος Β 19 τῆς αὐτῆς μονῆς Μετεώρων.

[Συνέχεια]

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ

¹ Νικολ. Α. Βέη, Ἀρχαῖα γλωσσικὰ μνημεῖα — Δημόδη ἱστορία Φυγαλίας. Ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 271.

² κ.: Θ(εὸς) κέραμον — ³ κ.: ποταμόν — ⁴ κ(αὶ) — ⁵ κ.: δὲν με ἀφήκε — ⁶ κ.: πικράμενη — ⁷ κ. νὰ σε ἦχα.

Ο ΕΡΧΟΜΟΣ

Ἀπ' ἐκεῖνα ποὺ ἔβλεπε τόσο μπερδεμένα, σκοτεινὰ στὸ νοῦ του, λίγα ἔμειναν ἔτσι. Ὅλα ξεκαθαρίζονταν. Τὰ λόγια τοῦ συγγενοῦς του, κείνου τοῦ ἀγαθοῦ τάχα ἀνθρωπάκου, ποὺ εἶχε ἔλθει δῆθεν νὰ τὸν δῇ, τοῦ εἶχαν ῥίξει ἀρκετὸ φῶς μέσα στὴ μπερδεμένη κατάστασι τοῦ σπιντοῦ του, καὶ τὴν εἶδε, εἶδε σὲ τί κακὸ δρόμο βρισκόταν.

Καὶ τὰ λόγια τοῦ συγγενῆ του, καθὼς ἐτοιμαζόταν ὁ Σάρπας νὰ ντυθῇ, περνοῦσαν ἀπ' τὸ νοῦ του, καὶ ἔβλεπε σαυτὰ καὶ τὸν συγγενῆ, ἢ τίς σκέψεις του. Τοῦ εἶχε μιλήσει καὶ γιὰ ἐκδίκησης. Κεῖνῃ τῇ στιγμῇ, βυθισμένος στὴ λύπη του, δὲν ἐνόησε, ἢ τὸ ἄφησε ἀπαρατήρητο αὐτό, ἀλλὰ τώρα ποὺ τὸ θυμᾶται, θυμῶνεται.

— Μὰ γιὰ τί μὲ πῆρε;

Ὁ Σάρπας ἀνοῖξε τὸ παράθυρο καὶ μιὰ λουρίδα ἡλίου ξαπλώθηκε στὸ πάτωμα. Ἄκουσε ἓνα μαγγάνι νὰ σφυρίζῃ ἀνεβάζοντας τὸν κοιβᾶ ἀπ' τὸ πηγᾶδι, ἔπειτα χύσιμο νεροῦ.

Ὁλ' ἡ ἡμέρα γελοῦσε. Τὰ πράσινα δένδρα τοῦ φάνηκαν σὰ νὰ χαμογελοῦσαν καθὼς περνοῦσαν ἀπ' τὸ φύλλωμά τους, οἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου τὰ σπίτια, οἱ καπνοδόχοι ποὺ ἔστελναν τὸν καπνὸ τους στὸν καταγάλανο οὐρανό, ὁ μέγας ἥλιος.

— Τί νὰ κάμω ἐγὼ; ρώτησε καὶ αὐτὸς τὸν ἑαυτό του. Αὐτὴ ἡ ἐρώτησι τὸν ἐβασάνισε ὅλη τὴ νύχτα.

Ὁ χονδρὸς πάλι θὰ παρουσιαζόταν, ἡ μάνα του πάλι θὰ ἔκανε κεῖνα τὰ ὑποπτα κινήματα, ἡ ἀδελφή του...

Μία ὑποψία πέρασε ἀπ' τὸ νοῦ του καὶ τὸν ἔκανε νὰ ταραχθῇ.

— Κατὰρα! εἶπε.

Ὅλα ἦσαν δυνατά! Μποροῦσε νὰ τὰ ἔξη ὁ χονδρὸς καὶ μὲ τὴν κόρη! Γι' αὐτὸ δὲν τοῦ εἶπε ὁ συγγενής, δὲν τοῦ ἀνέφερε διόλου ὁ ἀγαπητὸς ἀνθρωπάκος, ποὺ ἔκλαιε τὸν χαμένο ἐξάδελφό του, τὸν πατέρα τοῦ Σάρπα, ἀλλ' ὅλα, ὅλα θὰ τᾶξερε.

— Ὅλα δυνατά!

Ἐκύταξε στὴν αὐλή. Ἡ γρηά, ἡ δούλα τῆς μαιμῆς, ἔβγαζε νερὸ ἀπ' τὸ πηγᾶδι, ὁ μαῦρος πετεινὸς ἔπινε νερὸ κοντὰ τῆς ἀπὸ τὸ χυμένο νερὸ στὴ γῇ, καὶ τρεῖς ὄρνιθες πρὸ πέρα ἐμάλωναν ποιά νὰ τσιμπήσῃ κάτι. Τὰ παράθυρα τῆς μαιμῆς ἦσαν κατάκλειστα. Ἐπίσης ἀπ' τὸ σπίτι δὲν ἄκουσε κρότο. Ἰσως κοιμῶνταν ἀκόμα.

Μία ἀπογοήτευσι τὸν κατέλαβε. Αὐτό, ποὺ εἶχε ἀκούσει καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἔπρεπε νὰ κάνῃ, ὁπού σκοτεινὸ, ἄμορφο ἀκόμα ἔμεινε στὸ νοῦ του, τὰ αἰσθάνθηκε νὰ τὸν βαραίνουν πολὺ.

Εἶχε χρόνια στὰ ξένα μὲ τὸν πατέρα του,

ὁ ὁποῖος εἶχε πάει ἐκεῖ φεύγοντας τὴν καταδίωξι τῆς δικαιοσύνης. Δίκαια ἢ ἄδικα, ὁ Σάρπας δὲν ἄφινε νὰ μιλοῦνε. Γι' αὐτὸν ἦταν ἡ καταδίωξι ἄδικη.

Ἐνα βῆμα ἐλαφρὸ ἄκουσε. Νόμισε ὅτι θὰ ἐρχόταν σ' αὐτόν, ἀλλ' αὐτὸ γύρισε πίσω.

Ἀνοῖξε τὴν πόρτα καὶ βγῆκε στὸν διάδρομο. Πέρα ἀπὸ μία ἀνοιχτὴ πόρτα, εἶδε τὴ μάνα του μὲ τὴ φούστα τὴν ἄσπρη καὶ μ' ἓνα μανδύλι στὸ κεφάλι, νὰ ξεσκονίζῃ. Αὐτὴ δὲν τὸν εἶδε. Προχώρησε στὴν τραπεζαρία.

Μέσα κεῖ ἦταν ἡ ἀδελφή του. Στεκόταν κοντὰ στὸ τραπέζι καὶ ἔκοβε μικρές, μικρές φρετίτσες ψωμί. Ἦταν ἀνοιχτὰ τὰ παράθυρα καὶ στὸν αἶρα γύριζε πλῆθος σκόνη.

Τὴν καλημέρισε. Καὶ αὐτὴ τὸν χαιρέτησε μὲ χαμόγελο. Στάθηκε κοντὰ στὸ τραπέζι. Ἡ ἀδελφή του ξακολουθοῦσε τὴ δουλιὰ της. Οἱ μύγες πετοῦσαν ἐδῶ καὶ κεῖ μιὰ μαύρη μεγάλη πετοῦσε μαζὶ βουίζοντας.

Ἐξαφνα ἄκουσε τὴ χονδρὴ φωνὴ τοῦ Μπίλα.

— Μά, τί θέλει πάλι αὐτός!

— Ποιός; ρώτησε ἡ ἀδελφή του.

— Νά, αὐτός! ὁ Μπίλας!

Κύταξε καλὰ, χωρὶς νὰ θέλῃ, στὸ πρόσωπο τὴν ἀδελφή του, καὶ τοῦ φάνηκε σὰ θυμωμένη, πειραγμένη.

— Τί θέλει!... Γνωστὸς εἶνε!... εἶνε πολὺ, καλὸς φίλος! Ἀπάντησε.

— Ναί, δὲ σοῦ λέω!... ἀλλὰ τὸ καλλίτερο ἦτανε νὰ μὴν ἐρχεῖται! Τώρα ὑπάρχει ἄνδρας μέσα στὸ σπίτι καὶ τὸν εὐχαριστοῦμε γιὰ ὅλα!

Τὰ εἶπε αὐτὰ περισσότερο γιὰ νὰ τὴν πειράξῃ, γιατί πίστευε καὶ τοῦ φαινόταν νὰ ἔβλεπε συμπάθεια μεγάλη νὰ ἔχη αὐτὴ στὸν Μπίλα. Καὶ αἰσθάνθηκε μαζὶ κάτι νὰ ἀνοιγόταν ἐμπρὸς τους, ἓνα μεγάλο, μεγάλο κενὸν καὶ νὰ τοὺς χωρίζῃ.

— Μὰ πῶς; Τί νὰ τοῦ ποῦμε μὴν ἐρχεῖσαι; Καὶ ὅταν μᾶς ἄφισε ὁ κύριος πατεράκης μας ποιὸς ἔτρεξε;

Αὐτὸς θύμωσε.

— Πάψε! Ἄφησε τὸν πατέρα μου ἐκεῖ ποὺ κοιμᾶται!...

Αὐτὴ δὲν μίλησε. Ὁ Σάρπας τὴν εἶδε νὰ γίνεταί πρὸ κίτρινη.

Ἡ χονδρὴ φωνὴ πλησίαζε καὶ φάνηκε σὲ λίγο ἀπ' τὸ παράθυρο, ἔξω στὴν αὐλή, ὁ Μπίλας μὲ τὰ χονδρά του μουστάκια στριμμένα στὸ κόκκινο πλατὺ πρόσωπό του. Φοροῦσε πάλι τὸ σταχτὶ σακκάκι καὶ τὸ ψάθινο μικρὸ καπέλλο μὲ τὴ θαλασσιὰ κορδέλλα.

Μιλοῦσε μὲ τὴ μάνα τοῦ Σάρπα. Μῆλκαν μέσα. Μιὰ καλὴ μέρα ξερὴ ἀφισάν τὰ χεῖλια

τοῦ Μπίλα καὶ χωρὶς ἄλλο τίποτα, πῆγε καὶ ξαπλώθηκε στὸν καναπέ. Ἡ μάνα του, ὅπως τὴν εἶχε δῆ ντυμένη, μὲ τὰ ἀχτένιστα μαλλιά νὰ ξεφεύγουν ἀπ' τὸ μαντύλι τὸ μαῦρο, μὲ τὴν ἄσπρη λερὴ σχεδὸν φρούστα ἔσυρε ἓνα κάθισμα καὶ κάθησε κοντά του.

Ἄρχισαν νὰ λογαριάζουνε κάτι νοίκια ἐνὸς μικροῦ δωματίου. Αὐτὸς, ποὺ καθόταν σ' αὐτό, ἔδινε λίγο-λίγο τὸ νοίκι, καί...

Ἡ ἀδελφή του ἔπαινε νὰ κόβῃ φρετίτσες τὸ ψωμί καὶ πέρνοντας ἀπὸ κάτω ἓνα κορινάκι, τὸ ἄδειαζε στὸ τραπέζι, καὶ ἓνας σωρὸς μπάμιες τὸ πλημμύρισε.

Ὁ Σάρπας στεκόταν ὄρθιος. Προσποιεῖτο ὅτι καθάριζε τὰ νύχια του. Εἶχε δῆ ἓναν καφὲ σκεπασμένο μὲ μιὰ φέτα ψωμί, ἀλλὰ δὲν ἄπλωσε νὰ τὸν πάρῃ. Τοῦ φαινόταν μέσα κεῖ, μέσα στὸ σπίτι τῆς μάνας του, νὰ εἶνε ξένος, ἐνῶ ὁ Μπίλας, ποὺ καθόταν ξαπλωμένος, νὰ εἶνε σὰ στὸ δικό του σπίτι. Καὶ εἶδε, ὁ Σάρπας, ὅτι δὲν εἶχε τὴν τόλμη καὶ αὐτὸς νὰ ξαπλωθῇ ὅπως ὁ Μπίλας!

Ὅλη ἡ ἀτιμία, σὰ νὰ ἔλαμψε, παρουσιάσθηκε καὶ τοῦ κέντησε τὸ θυμὸ. Τοῦ ἤλθε ἐπιθυμία νὰ πετάξῃ ἔξω τὸν χονδρὸ καὶ νὰ ἐπιβάλῃ τὴ δύναμί του, τὴ δύναμι τὴν δίκαια τοῦ προστάτη τοῦ ἀληθινοῦ στὸ σπίτι του. Ἀλλὰ γιὰ νὰ κἀνῇ αὐτὸ ἤθελε περισσότερο νὰ πιστεῦνι σὲ κεῖνο ποὺ πίστευε ὁ συγγενὴς του, καὶ ὅχι σὲ τις δικές του σκέψεις, ποὺ ἦταν σὰ νὰ εἶχαν κριαχθῇ γιὰ νὰ καταστρέφουν τις τέτοιες ἀποφράσεις!

Ἡ ἀδελφή του καθάριζε τις μπάμιες, οἱ δυὸ μιλοῦσαν χωρὶς νὰ προσέχουν σ' αὐτόν, οἱ μύγες πετοῦσαν δῶ καὶ κεῖ καὶ ἡ μαύρη ξακολουθοῦσε νὰ βουίζει, ἀφοῦ γιὰ λίγο εἶχε πάψει.

Ἐξαφνα ἡ ἀδελφή του τοῦ εἶπε:

— Δὲν πίνεις τὸν καφέ σου; Κρύωσε!

Τὸν πῆρε, ἀφοῦ κάτι ψιδύρισε δικαιολογητικό, καὶ τὸν ἤπιε.

Σηκώθηκε ἔπειτα, καὶ πῆγε μέσα στὸ δωμάτιό του. Ἐζήτησε ἓνα μανδύλι στὸ παλὸν κιβώτιό του, ποὺ εἶχε φέρεῖ μαζί του ἀπ' τὰ ξένα, καὶ χაῖδενε τὸ παλὸν ἐκεῖνο ἔπιπλο, τὸ φίλησε σὰν παλαιὸ γινώριμο καὶ σύντροφο. Πάει, τετέλεσται! δὲν ἤλθε στὴν μάνα του, ὅχι! Μέσα κεῖ ἄλλο ἀπ' τὸ μικρὸ ἐκεῖνο κιβώτιο δὲν ἔβλεπε φιλικό, δικό του!...

Σὲ λίγο τὸν φώναξαν. Εἶδε τὸν Σπηλιώτη. Γελαστὸς ὁ κοντὸς φίλος του στεκόταν στὴν αὐλὴ καὶ προσπαθοῦσε νὰ ξεπερδέψῃ τῆς γοητῆς ἓνα πανί, ποὺ εἶχε γυρίσει βόλτες στὸ σχοινί.

— Ἐλα, πᾶμε!...

Εἶχαν πῇ ὅτι θὰ διασκεδάσαν κάπου καὶ αὐτὸς τὸ εἶχε λησμονήσει. Χάρηκε ποὺ εἶδε τὴ μορφὴ τοῦ κοντοῦ φίλου καὶ νόμισε ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἄνθρωπος νὰ τὸν ἀγαπᾷ.

Ἐφυγε μαζί του.

Λίγο πρὶν πέρα δύο ἄλλοι τοὺς περίμεναν. Ἐνας βλοσυροκοιμένος μὲ ξανθὸ μουστάκι καὶ μὲ λαιμοδέτη μαῦρο, μὲ τις ἄκρες πλατεῖες νὰ κρέμονται στὸ στήθος του, καὶ ἓνας ἄλλος ξανθὸς μὲ ἀσπρισμένα μαλλιά, ἀδύνατος, κοντός, μὲ καφετιὰ ρεπούμπλικα παληά.

— Ποῦ πᾶμε; ρώτησε ὁ Σάρπας.

— Καμιά βόλτα καὶ ἔπειτα στὸ Φάληρο!...

Ἔχουμε ἓνα μεζὲ τρέλα!...

Ἦταν Κυριακή. Ὁ κόσμος, ὁ ἐργατικὸς, γύριζε στοὺς δρόμους, στὰ κρασοπωλεῖα, στὰ καφενεῖα.

Πῆραν ἓνα δρόμο πλατὺ.

Ὁ Σάρπας ἐθαύμαζε τὸ μάρμαρο, τὴ σπατάλη τοῦ μαρμάρου, ποὺ ἔβλεπε στὰ σπίτια. Οἱ φίλοι του κύτταζαν τις γυναῖκες καὶ μιλοῦσαν. Αὐτὸς μελαγχολοῦσε. Οἱ ἐνθυμήσεις ἔπεφταν σὰ μεγάλη βαρεὶά ομίχλη καὶ τοῦ σκέπασαν τὴ μικρὴ του χαρά. Ἡ ζωὴ ἡ οἰκογενειακὴ ποὺ ἔβλεπε μέσα στὰ σπίτια τὰ παιδιά νὰ παίζουν στοὺς κήπους, ἢ στὰ μπαλκόνια, τὸν μελαγχόλησαν, τοῦ ἔφεραν δυνατὰ τὴν ἐνθύμησι τοῦ καταστρεμμένου σπιτιοῦ του. Καὶ ἡ σημερινή του θέσι πρὶν κακὴ φάνηκε ἐμπρὸς του.

Ὁ φίλος του ἔξαφνα τὸν ἔσπρωξε.

— Γιὰ κύττα κοριτσάκι!

Εἶδε καὶ αὐτὸς ἓνα κορίτσι μὲ στήθος σὰν ὠριμος καρπὸς νὰ φουσκώνῃ, ἑτοιμὸς γιὰ δάγκωμα, ξανθὸ, νὰ περνᾷ, κοιμῶντιμένο, μὲ κἀλτσες πορτοκαλιές.

Ἡ κόρη κύτταξε αὐτὸν μόνο μὲ τὰ μάτια της, ποὺ εἶχαν τὸ ἴδιο, τὸ ἴδιο χρῶμα μὲ τὸν οὐρανὸ ποὺ ἦταν ἀπὸ πάνω τους καὶ μὲ τὴν ἴδια λάμψη, ποὺ ἔχυνε ὁ καλοκαιρινὸς ἥλιος.

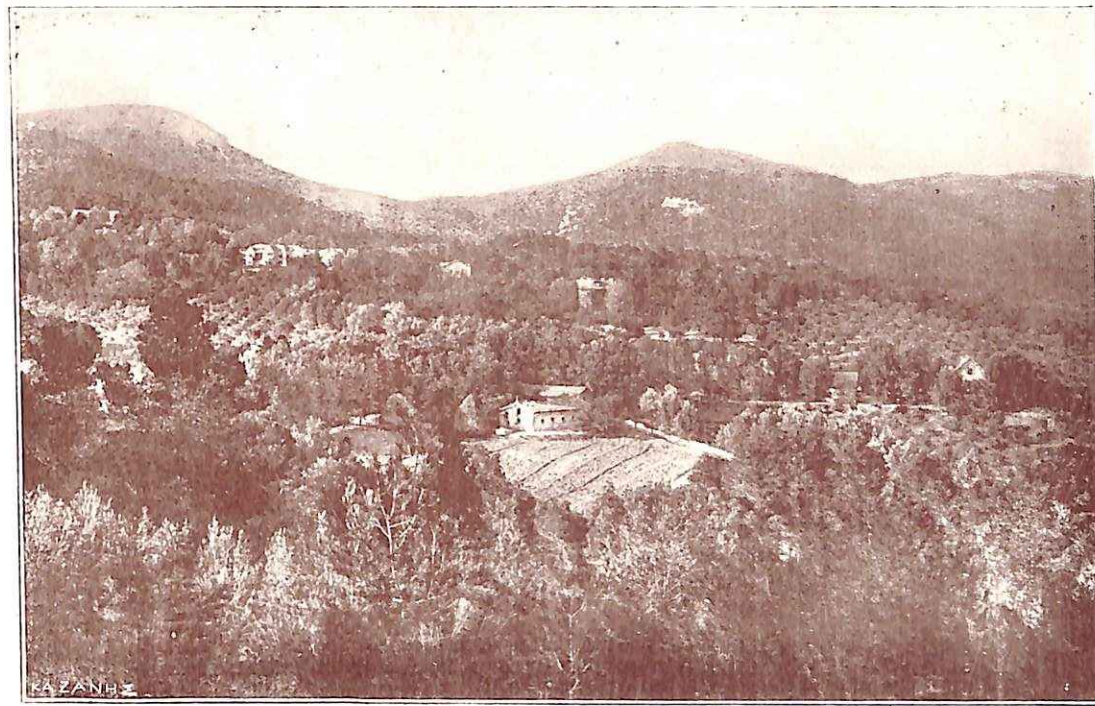
Τοῦ ἔφερε στὴ μνήμη του τὴ Μαριάνθη, τὴ φίλη τῆς ἀδελφῆς του. Ἦταν ὅμοια πολὺ, καὶ εἶχε τὰ ἴδια μάτια μ' αὐτὸ τὸ κορίτσι.

Ἴσως πρὶν ἀθῶα νᾶταν ἐκείνης, τῆς Μαριάνθης τὰ μάτια...

Στὸ Φάληρο, ποὺ ἀντίκρουσε τὴ θάλασσα, αἰσθάνθηκε κάποιον παρηγορία. Ὁ ἀνοιχτὸς ὁρίζοντας, τὸ γελαστὸ κύμα τοῦ ἔδωσαν δύναμι, ἢ αἰσθάνθηκε τὸ ἴδιο, ποὺ ἔβλεπε νὰ γίνεται καὶ στὸ νοῦ του. Τὸ ζοφερὸ σπίτι, τὸ παλὸν ἐκεῖνο μὲ τὴν αὐλὴ τὴν αἰώνια ὑγρὴ καὶ τὰ τόσα σκοτεινὰ πράγματα, ποὺ γινόνταν μέσα σ' αὐτό, τοῦ εἶχαν ρίξει τὸ ἴδιο, ὅπως αὐτὰ ἦσαν στὸ νοῦ του.

Οἱ νέοι φίλοι τοῦ φέρονταν πολὺ καλά. Ἦσαν σωστοὶ γλεντζέδες, καὶ μαζί μὲ τὸ γέλιο τοὺς ἤλθε καὶ τὸ φευγάτο τὸ δικό του.

Καὶ ἦταν μιὰ μέρα τόσο ἡσυχὴ καὶ γλυκειά, σὰ γυναῖκα ποὺ ὄνειροπολεῖ, ποὺ σκέπτεται γιὰ κάποιον ἔρωτα ποὺ θὰ ἔλθῃ. Οἱ καπνοὶ τῶν ἐργοστασίων ἀνέβαιναν ἴσια στὸν καταγάλανον

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΟΠΙΑ

ΔΕΚΕΛΕΙΑ — ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΟΠΙΑ

ΔΕΚΕΛΕΙΑ — Η ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΕΠΙΛΕΞΙΣ

οὐρανὸν ὅμοιοι μὲ τέρατα, ποὺ βρῆκαν τὴν ἥσυχυ μέρα καὶ τὰ στοιχεῖα, τοὺς φύλακας, κοιμισμένα, καὶ προσπαθοῦσαν νὰ ἀνεβοῦνε στὸν οὐρανό! Πέρα ἀτμοὶ ἄσπροι ἀνέβαιναν ψηλὰ καὶ ἔκρυβαν μὲ τὸ πυκνὸ τους τὴ γῆ.

Ἄμα κουράστηκαν ἀπ' τὸ τραγούδι, ἔγυραν πάνω στοὺς πάγκους καὶ κάτω ἀπὸ ἓνα μεγάλο δένδρο καὶ κοιμήθηκαν ὅχι λίγο.

Ὁ καταστηματάρχης τοὺς ξύπνησε. Ἐπέστρεψαν μὲ τὰ πόδια, ὅταν ὁ ἥλιος ἔδυε.

Στὸ δρόμο βάδιζαν σὰν κουρασμένοι ἀπὸ κάποια κουραστικὴ πολὺ ἐργασία. Τοῦ Μπίνα καὶ τοῦ Αὐλάκου τοὺς πονοῦσε τὸ κεφάλι καὶ βλαστημοῦσαν τὸ κρασί τοῦ ταβερνάρη.

Ὁ Σπηλιώτης πῆγαινε κοντὰ στὸν Σάρπα. Εἶχαν ἀνοίξει ὁμιλία. Ἐλεγαν γιὰ ἐργασίες.

Καὶ τὸ σκοτάδι κατέβαινε σιγὰ, σιγὰ. Οἱ νυχτερίδες γρήγορα περνοῦσαν ἀπὸ πάνω τους, σὰ χαμένα τῆς ἡμέρας πουλιά, καὶ οἱ γρύλλοι ἄρχιζαν μέσα στὰ πετράδια τοῦ δρόμου τὸ τραγούδι τους.

Ἐξάρνα ὁ Σπηλιώτης λέγει, σταματώντας τὸν Σάρπα.

— Ἀκου! Καλὰ καὶ ἅγια εἶνε ὅλα αὐτά! Μά!... Στὸ λέγω, γιατί σ' ἀγαπῶ!... Νὰ φτιάξης τὸ σπίτι σου!... Κεῖνον τὸν χονδρόλο νὰ τὸν κάνης τοῦ ἀλατιοῦ!... Στείλε τον στὸ διάβολο! Σκότωσέ τον!...

Καὶ ὅσο μιλοῦσε, θύμωνε, κοκκίνιζε ἡ κίτρινη μορφή του. Οἱ ἄλλοι δυὸ εἶχαν σταματήσει καὶ ἄκουγαν. Φαινόταν ἀπ' τὴ στάσι τους, ὅτι παραδέχοντο καὶ αὐτοί, τὰ λόγια τοῦ φίλου των.

Μὲ σουφρωμένα φρύδια ἄκουγε ὁ Σάρπας. Ναί, ἔπρεπε νὰ τὸν σκοτώσῃ!...

Αἰσθάνθηκε στὴν ἀρχὴ μία ζάλη γιὰ νὰ τὸ σκεφθῇ, νὰ τὸ παραδεχθῇ αὐτό.

Ὁλος ὁ κόσμος αὐτὸ τοῦ ἔλεγε, ὅλος, ὅλοι, φίλοι, συγγενεῖς αὐτὸ τὸν συμβούλευαν!... Μά, αὐτὸ ἔπρεπε νὰ κάμῃ, αὐτὸ ἦταν δικαίωμα του; Ἐχώρισαν κοντὰ στὸ σπίτι του. Μὲ βῆμα βραδύ, σὰ νὰ ἤθελε νὰ βραδύνῃ πολὺ νὰ πάῃ, προχωροῦσε.

Τὸ βάρος τῆς ἐκδικήσεως, αὐτὰ ποὺ γιὰ λίγο παραδέχτηκε, τὰ αἰσθανόταν σὰ φορτίο μεγάλο, ἀπεχθῆ στὴν ψυχὴ του, στὸ νοῦ του. Ὁλος ὁ κόσμος αὐτὸ τοῦ ἔλεγε ὅμως!

— Σκότωσέ τον!

— Γιατί; ρώτησε.

Στὸ σπίτι μέσα δὲν βρῆκε κανέναν. Εἶχαν τὰ

παράθυρα ἀνοιχτά. Μπῆκε στὸ δωμάτιό του. Ἦταν ζεστὸ πολὺ. Ἐκάθησε στὸ παράθυρο.

Ἡ νύχτα ἦταν πολὺ θερμὴ. Ἀνεμὸς ἢ ἄερας δὲν φουσοῦσε.

Κύταξε τὶς καλαμιές ἴσιες, ἀκίνητες στὸ σκοτάδι, τὸ μαγγάνι, ἓνα σχοινὶ μὲ ἀπλωμένα ρούχα πάνω ἄσπρα.

Πολλὰ περνοῦσαν ἀπ' τὸ νοῦ του, ἀλλὰ περνοῦσαν, τίποτα δὲν ἔμεινε. Αἰσθανόταν λύπη νὰ τὸν σφίγγῃ!...

Καὶ τὸ σπῖτι ξακολουθοῦσε νὰ εἶνε σιωπηλό, ἔρημο χωρὶς κανένα θόρυβο, ἢ φωνή.

Ἐξάρνα νόμισε ὅτι ἄκουσε θόρυβο, ἀλλ' οἱ καλαμιές κινήθηκαν σὰ νὰ χειροκροτήσαν, καὶ μιὰ πνοὴ ζεστή, σὰ νὰ βγῆκε ἀπ' τὸ στόμα τοῦ Ἀδῆ, ἦλθε καὶ τὸν χαίδεψε.

Εἶδε στὴν αὐλὴ νὰ μπαίνουν ἡ μαμμὴ, ἡ μίνα του, ἡ ἀδελφή του, ἡ γριὰ καὶ ἡ φίλη τῆς ἀδελφῆς του, ἡ Μαριάνθη, ἡ κόρη μὲ τὰ οὐρανὰ μάτια.

Γελοῦσαν μὲ τ' ἀστεῖα, ποὺ ἔλεγε ἡ μαμμὴ, μιὰ ἀδύνατη, ψηλὴ, μελαχροινὴ γριὰ, μὲ τὸ κορμὶ ἴσιο σὰ στύλος.

Ὁ Σάρπας δὲν φαινόταν, καὶ ἄκουσε τ' ἀστεῖα.

Ἡ μαμμὴ ἔλεγε τέτοια ἀστεῖα, ποὺ θὰ ἔκαναν καὶ ἓναν ξεσίπωτο ἄνδρα νὰ κοκκινίσῃ. Ἀλλὰ οἱ φίλες τῆς γελοῦσαν μὲ τὴν καρδιά τους.

Δὲν ἄκουσε ὁ Σάρπας, οὔτε τὸ γέλιο τῆς ἀδελφῆς του, οὔτε τῆς μίνας του. Πρόσεξε στὸ γέλιο τῆς κόρης μὲ τὰ ἀθῶα μάτια. Καὶ τοῦ φάνηκε τὸ γέλιο τῆς νὰ τὴν ἔδειχνε πολὺ, μὰ πολὺ πιὸ ἀλλοιωτικά ἀπ' ὅτι τὴν ἔδειχναν τὰ μάτια τῆς.

— Μπά! μπά! εἶπε.

Κάτω ἀπ' τὰ ἀθῶα μάτια, ποὺ χρησίμευαν γιὰ παγίδα, βρισκόταν ἡ κόλασι!

Ἐμειναν ἀρετὴ ὥρα. Αὐτὸς δὲν ἄκουγε πιά, σκεπτόταν. Ὅταν ἔφταναν, καὶ ἡ αὐλὴ ἔμεινε ἔρημη μὲ τὶς καλαμιές ἴσιες πάλι στὴ μέση, ἀκίνητες, χωρὶς φλυαρία, σηκώθηκε σιγὰ.

— Ἔτσι πρέπει! εἶπε. Πῆρε τὴν παλὴν βαλίτσα του, ἔριξε πάλι μέσα ὅτι πράγματα εἶχε βγάλει, καὶ περνώντας τὴν στὸν ὅμοιο βγῆκε ἔξω.

Κανεὶς δὲν ἀκουγόταν στὸ σπίτι. Ἐνα μικρὸ φῶς φώτιζε τὸ δωμάτιο τῆς μίνας του.

Στάθηκε στὴν πόρτα καὶ γύρισε καὶ κύτταξε μέσα τὸ πατρικὸ του σπίτι, τὸ σπίτι, ποὺ εἶχε γεννηθῇ.

— Ἀντίο, σπιτάκι μου! εἶπε. Καὶ κλείνοντας τὴν πόρτα ἔφυγε, χάθηκε μέσα στὸ σκοτάδι.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΧΑΡΑΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ *

Εἶναι ἡ ἀναπόφρεγκτος τύχη τῶν καινούριων καὶ τῶν καλῶν ιδεῶν νὰ εὐρίσκουν στενοκέφαλους καὶ φανατικούς ὁπαδούς, οἱ ὁποῖοι τὰς γελοιοποιοῦν μὲ τὰς ὑπερβολὰς των· τὸ θέλει ἡ μοῖρα τῶν μεγάλων ιδεῶν μέσα εἰς τὰ μικρὰ κεφάλια νὰ γίνωνται μικρά. Πράγματα τὰ ὁποῖα ἓνα διαυγὲς καὶ μεγαλοφυὲς πνεῦμα τὰ σκέπτεται μὲ τὴν σχέσιν των πρὸς τὸ σύμπαν, τὸ περιορισμένο κεφάλι τὰ σκέπτεται ἐντελῶς ξεχωρισμένα ἀπὸ κάθε σχέσιν των μὲ ἄλλα πράγματα, καὶ ἐντὸς ὅχι ἐβδομαδίων ἀλλὰ ἡμερῶν ἡ καινούρια ἰδέα φουσκώνει μέσα του καὶ γίνεται τόσῳ μεγάλῃ, ὥστε νὰ μὴ χωρῇ πλέον ἄλλῃ κοντὰ τῆς, ἐπειδὴ αὐτὴ γεμίζει ὅλον τὸν κόσμον. Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ὅταν θανατοῦν π. χ. τὸν Wagner νομίζουν ὅτι δι' αὐτὸ πρέπει νὰ περιφρονοῦν τὸν Mozart.

Ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὅλα τὰ καινούρια πράγματα πρέπει πρὶν νὰ ἐπεριμηθοῦν διὰ νὰ ἡμπορέσουν κατόπιν νὰ ἐκτιμηθοῦν ἀναλόγως τῆς ἀξίας των· τότε ὅμως εἶναι ἀκόμη πλέον ἀλήθεια ὅτι πολλοὶ μεγάλοι ἰδέαι χάνουν πολὺτιμον καιρὸν ὥς ποῦ νὰ ἐπιτύχουν καὶ νὰ διαδοθοῦν, ἐπειδὴ δυσφημίζονται μὲ τὰς γελοιωδίας φανατικῶν ἱεροφαντῶν. Συλλογισθῆτε π. χ. τὸ ζήτημα τῆς χειραφετήσεως τῶν γυναικῶν.

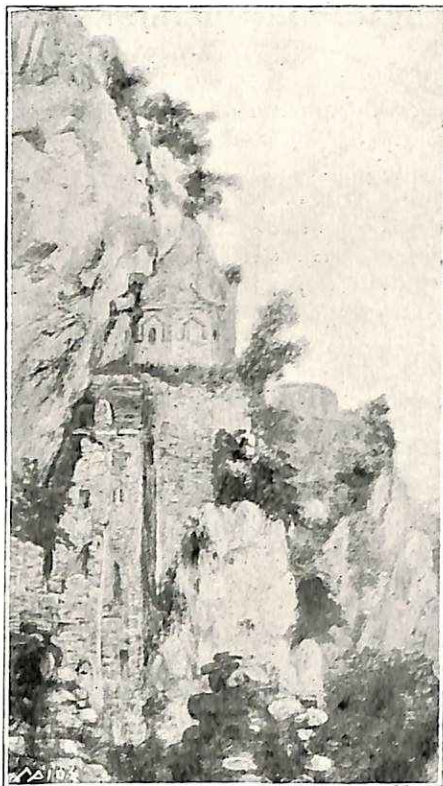
Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ἡ ὥραία ἰδέα τῆς ἀναγεννήσεως τῆς παιδαγωγικῆς καὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς παιδικῆς ψυχῆς ἀπὸ τὰ δεσμὰ ἐνὸς στενοκέφαλου συστήματος συνέβη νὰ καταστήσῃ μέσα εἰς μερικά κεφάλια πλήρης παιδαγωγικὴ ἀναρχία. Καὶ κáμινουν σὰν κάθε παρέμβασις εἰς τὴν παιδικὴν ἐλευθερίαν, ἀκόμη καὶ ἡ ἀναγκαιότερα καὶ λογικωτέρα, νὰ ἦτο ἀπόρροια στενοκέφαλου δεσποτισμοῦ καὶ ἔγκλημα καθοσιώσεως. Τοποθετοῦν τὸ παιδί ἐπάνω εἰς ἓνα θρόνον καὶ ἀναγνωρίζουν εἰς τοὺς μεγάλους μόνον τὸ δικαίωμα νὰ τοῦ προσφέρουν ἀκαταπαύστως χρυσόν, λίβανον καὶ μύρρα. Ἐγὼ ἓνα παιδί καὶ συχνὰ τὸ ἄκουσα νὰ λέγῃ: «Θὰ ἤθελα ποτὲ νὰ μὴ μεγαλώσω» θὰ ἤθελα νὰ ζῶ πάντα ἔτσι». Ἐνῶ συνήθως τὰ παιδιὰ θέλουν καὶ καλὰ νὰ γίνωνται μεγάλοι καὶ ὅσον εὐτυχισμένα καὶ νὰ εἶναι πάντα προσδοκοῦν ἓνα ὠραιότερον μέλλον, αὐτὸ τὸ παιδί λέγει: «ὠραιότερη ζωὴ ἀπὸ αὐτὴν ποὺ ἔχω δὲν ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ». Καὶ δὲν ἔχει ἄδικον, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ καὶ τὰ ἀδελφία του περνοῦν τὰ χρόνια τῆς νεότητός των τόσῳ χαρούμενα, ὅσον αὐτὸς ὁ κόσμος τὸ ἐπιτρέπει καὶ ἡμπορῶ νὰ ὁμολογήσω ὅτι πονθὲνὰ δὲν εἶδα τόσην φαιδρότητα ὅπως

εἰς τὰ παιδιὰ μου. Καὶ νὰ εἶναι βέβαιος ὁ ἀναγνώστης ὅτι αὐτὰ τὰ παιδιὰ ἐκπληροῦν ὅλα των τὰ καθήκοντα, καὶ τὰ σχολικά, ἀκόμη καὶ ὅταν αὐτὰ εἶναι ὀλίγῳ δύσκολα, ὅτι ὅταν δὲν κáμινουν τὸ καθήκον των καὶ εἶναι ἀνάγκη, τιμωροῦνται, τέλος ὅτι ἐκεῖ ὅπου δὲν ὠφελοῦν αἱ συμβουλαι τῶν γονέων — καθὼς ἐκεῖ ὅπου φοβερὸν νὰ τὸ σκεφθῇ κανεὶς! — αὐτὰ τὰ παιδιὰ ἐπανειλημμένως παρουσιάσθηκε ἡ ἀνάγκη νὰ «βιασθοῦν» νὰ κáμουν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θὰ ἐπροτιμοῦσαν νὰ μὴ ἔκαμναν. Τώρα ποῦ ἔδειξα πῶς δὲν τὴν φαντάζομαι τὴν ἐλευθερίαν τῶν παιδιῶν, θὰ προσπαθῶ νὰ δείξω πῶς τὴν ἐννοῶ, θέλω δὲ καὶ νὰ προσθέσω ὅτι τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὴν τωρινὴν ἀγωγὴν βιάζονται καὶ ταλαιπωροῦνται τὰ παιδιὰ, τὸν θεωρῶ καὶ φοβερὸν καὶ λυπηρόν.

Ἡ γυναῖκα μου καὶ ἐγὼ ἐκάμαμεν ἀλήθεια ὅτι ἡμπορέσαμεν διὰ νὰ ἀναθρέψωμεν τὰ παιδιὰ μας. Δὲν θέλω νὰ εἰπῶ ὅτι καταρθώσαμεν δῆθεν νὰ ἀλλάξωμεν τὸν χαρακτῆρα των. Ἐάν οἱ καρποὶ τῆς ἀγωγῆς ὠρίμαζαν τόσῳ γλήγορα, τότε ὁ κόσμος ἔπρεπε πρὸ πολλοῦ νὰ εἶχε γεμίσει μὲ ἥρωας τῆς ἀρετῆς. Ὅχι πῶς θέλω νὰ εἰπῶ ὅτι ἡ ἀνατροφή εἶναι ἄσκοπος· αὐτὸ θὰ ἦτο ἀπαισιοδοξία, τὴν ὁποῖαν ἀναιρεῖ τὸ γεγονός ὅτι ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχει ἀγωγὴ γλήγορα χειροτερεύουν ὅλαι αἱ κακαὶ ιδιότητες τῶν παιδιῶν. Ὅμως μὲ τὴν ἀνατροφὴν ἡμποροῦμεν νὰ κατορθώσωμεν νὰ ἰδῇ τὸ παιδί, ὅτι ἡ κακὴ πράξις εἶναι ἄσχημη, νὰ μάθῃ νὰ χαλναγωγῇ ἕως σ' ἓνα βαθμὸν τὰς ὁρέξεις του καὶ τὰ πάθη του καὶ νὰ καταλάβῃ σιγὰ σιγὰ καὶ ἐξ ἰδίας πείρας ὅτι ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν ἓνα εἶδος εὐδαιμονίας, ἡ ὁποία εἶναι ἀπόρροια τῆς ἀγνῆς θελήσεως καὶ τῶν καλῶν πράξεων. Αὐτὸ δὲν εἶναι βέβαια πολὺ, ἀλλὰ πάντοτε εἶναι κάτι. Ἐγὼ πιστεύω εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ἐξελίξεως καὶ ἡ ἐξέλιξις δὲν φέρει ἀποτελέσματα ὁφθαλμοφανῆ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Ἡ ἐξέλιξις λογαριάζει μὲ αἰῶνας. Καὶ δι' αὐτὸ ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι τὰ μικρὰ ἀποτελέσματα τῶν προσπαθειῶν μᾶς γενεᾶς ἡμπορεῖ νὰ προσθῇ τῶνται ἀπὸ γενεὰν εἰς γενεὰν καὶ ἔτσι νὰ γίνεαι δυνατὴ ἡ ἐξευγένισις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Νὰ μὴ εἴμεθα μικροπρεπεῖς καὶ μύωπες εἰς τὴν αἰσιοδοξίαν μας θέλοντες νὰ βλέπωμεν τὸ καλὸν νὰ θριαμβεῖ ἐντὸς μᾶς γενεᾶς καὶ εἰς τὴν ὑπαρξιν κάθε ἀνθρώπου χωριστά, ἀλλὰ νὰ διαπνεώμεθα ἀπὸ μίαν αἰσιοδοξίαν κοσμικὴν καὶ νὰ συλλογισώμεθα ὅτι ἐξέλιξις σημαίνει μίαν διεύθυνσιν πρὸς τὸ τελειότερον πάντοτε.

Ὁ ξεσπαιθωμένος παιδαγωγὸς ὁ ὁποῖος θέλει

* Des Kindes Freiheit und Freude, von Otto Ernst, Leipzig 1907.

ΑΠΟΨΙΣ ΜΟΝΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΑΗ-ΥΠΟ Ν. ΦΕΡΕΚΥΔΗ

ἐντὸς εἴκοσι χρόνων τὸ παιδί τὸ φοβιτσιάρικο νὰ τὸ μεταβάλῃ εἰς γενναῖον Ἀχιλλέα, φοβοῦμαι ὅτι τοῦ παραβιάζει τὴν φύσιν, καὶ ἔτσι ὅλα τὰ μικρὰ ἀποτελέσματα τὰ ὁποῖα ἀλλέως θὰ ἤμπο-ροῦσε νὰ κατάρθωνε, τὰ ματαιώνει ἐντελῶς. Μὲ τὴν βίαν δὲν ριζώνει τίποτε εἰς τὸν ἄνθρω-πον, οὔτε εἰς τὸ παιδί. Ἡ βία μόνον ἀπέχθειαν γεννᾷ καὶ ἀντίστασιν. Δι' αὐτὸ οὔτε αἱ κυβερ-νήσεις εἶναι καλὸν νὰ παρακυβερνοῦν, οὔτε οἱ παιδαγωγοὶ νὰ τὸ παρακάνουν μὲ τὴν παιδαγω-γικήν των. Ἀφήσετε εἰς τὰ παιδιά κάθε δυνατὴν ἐλευθερίαν, καὶ τότε θὰ τὰ ἰδῇτε γεμάτα ἀπὸ ἐκείνην τὴν εὐθυμίαν, ἣ ὁποία εἶναι μητέρα ὅλων τῶν ἀρετῶν. Ὅταν ἔλεγε ὁ Rousseau ὅτι ὅλα τὰ πράγματα, ὅταν βγαίνουν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ δημιουργοῦ, εἶναι καλὰ, καὶ ὅτι ἐκφυλίζονται ὅταν πέσουν εἰς τὰ χέρια τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅτι ἡ ἀγωγή δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον κώλυσις τῆς φυσικῆς πορείας, ἥτο μὲν ὑπερβο-λικός, ἀλλὰ διὰ τὴν τωρινὴν κατάστασιν τῆς ἀγωγῆς μοῦ φαίνεται ὅτι ἐκείνοι οἱ λόγοι τοῦ Rousseau ἤμποροῦν νὰ μᾶς χρησιμεύσουν σάν κάποιον ἄστρον ποῦ νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ. Μάλιστα τώρα εἰς τὴν ἐποχὴν μας κανεὶς διδάσκαλος δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ περνᾷ ἀπὸ τὰς ἐξετάσεις, ἂν δὲν εἶναι κατὰ βάθος μυημένος εἰς τὸν Emile τοῦ Rousseau, καὶ ἔπρεπε αὐτὸ τὸ βιβλίον νὰ δια-

βάξεται εἰς τὰ σπίτια μὲ ὅσον ζῆλον διαβά-ζονται τὰ μυθιστορήματα τῆς μόδας.

Κοντὰ εἰς τὴν ὁλεθρίαν φαντασιοδοξίαν ὅτι μὲ τὴν ἀνατροφὴν ἤμποροῦμεν νὰ κάμωμεν ἓνα παιδί ὅπως τὸ θέλομεν, ὑπάρχει καὶ μία ἄλλη ἀκόμη πλέον ἐπικίνδυνος: τὸ νὰ νομίζουν οἱ γονεῖς ὅτι πρέπει τὰ παιδιά των νὰ τὰ καταστή-σουν ὁμοιώματα τοῦ ἑαυτοῦ των. Δὲν κυτᾶτετε καλύτερα πῶς παντοῦ εἰς τὸν κόσμον ὑπάρχει ἡ ἀγάπη τῆς ποικιλίας; Δὲν κυτᾶτετε τὴν φύσιν ἢ ὁποία εἰς τὰ βασίλειά της δὲν ἀνέχεται δύο φύλλα νὰ εἶναι ὅμοια; Ἐννοῶ ἓνας πατέρα, μία μητέρα νὰ λυποῦνται ὅτι τὸ παιδί των δὲν τοὺς ὁμοίασεν εἰς τὰς ἀρετὰς των· ἀλλὰ ἂς προσέξουν καὶ θὰ ἰδοῦν ὅτι ἀντὶ αὐτῶν τὸ παιδί των ἔχει ἄλλα πλεονεκτήματα τὰ ὁποῖα αὐτοὶ δὲν ἔχουν· καὶ ὅταν ἡ φύσις τοῦ παιδιοῦ των εἶναι τέτοια ὥστε νὰ ἤμποροῦν νὰ εἶναι βέβαιοι ὅτι θὰ γίνῃ μίαν ἡμέραν χρήσιμον μέλος εἰς τὴν κοινωνίαν, τότε νὰ εἶναι εὐχαριστημένοι καὶ νὰ σκεφθοῦν ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν τὸ παιδί των θὰ ἔχῃ νὰ ἐκπληρώσῃ ἄλλον προορι-σμόν ἀπὸ ἐκεῖνον ὅπου εἶχαν ἐκεῖνοι. Τί βάσανα τραβοῦν τὰ καημένα τὰ παιδιά ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἰσοπεδωτικὴν φαντασιοδοξίαν τῶν γονέων καὶ τοῦ σχολείου, ὅτι ἡ ἀγωγή ἔχει δῆθεν σκοπὸν νὰ μορφώσῃ ὅλα τὰ παιδιά μὲ τὸ ἴδιο καλούπι. Ἐπειδὴ, νὰ εἰποῦμεν τὴν ἀλήθειαν, τὸ σύστημα τῶν σχολείων μας βασίζεται εἰς τὴν μέθοδον τῆς μορφώσεως διὰ τοῦ καλουπιοῦ.

ΣΚΙΤΣΟ

Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

ἔχουν τὰ σχολεῖα τὴν ἀπαίτησιν ὅτι ὅλοι πρέπει νὰ μᾶθωμεν καὶ νὰ ἡξεύρωμεν τὰ ἴδια πράγματα. Αὐτὸ ἔως σ' ἓνα βαθμὸν εἶναι βέ-βαια ἀναγκαῖον. Ὁρισμένον ποσὸν γνώσεων πρέπει ὅλοι ἀδιακρίτως νὰ ἀποκτήσωμεν· ἂν φανῇ κανεὶς ὅτι εἶναι ἀνεπίδεκτος, αὐτὸν βέβαια δὲν θὰ τὸν ἀποκηρύξωμεν, ἀλλὰ καὶ οὔτε θὰ ρυθμίσωμεν ἀναλόγως αὐτοῦ τοὺς νόμους τοῦ σχολείου. Ἀλλὰ ἄλλο εἶναι νὰ ἀπαιτοῦμεν ἀπὸ ὅλα τὰ παιδιά τὸ ἴδιον minimum καὶ ἐντελῶς ἄλλο νὰ θέλωμεν ὅλοι οἱ μαθηταὶ νὰ τείνουν πρὸς τὸ ἴδιον τέμα, καθὼς θέλουν τὰ σχολεῖά μας. Κάπου ἄλλου ἔχω ἤδη δεῖξει τί ἀνόητον ποῦ εἶναι νὰ ἀπαιτῆται ἀπὸ κάθε μαθητὴν νὰ εἶναι καλὸς εἰς τὰ μαθηματικά, ἀφοῦ ἡ πείρα χιλιάκις ἔδειξεν ὅτι κεφάλια ἐντελῶς ἀνίκανα νὰ καταλάβουν τὰ μαθηματικά ἤμποροῦν ἐν τού-τοις νὰ εὐδοκιοῦν περίφημα εἰς ἄλλους κλάδους καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος, μὰ τὴν ἀλήθειαν, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶναι μαθηματικὸς διὰ νὰ παράσῃ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα πολυτίμους ὑπηρεσίας.

— Ἐ, τί, λοιπὸν ὅταν ἓνα παιδί δὲν ἔχῃ εὐκολίαν εἰς ἓνα μάθημα νὰ ἀπαλλάττεται ἀπὸ αὐτὸ καὶ νὰ μελετᾷ μόνον ὅσα τοῦ κάμουν ὄρε-ξις; — Ὅχι· δὲν εἶναι αὐτὸ ποῦ θέλω νὰ εἰπῶ. Ὁ ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ ἀμιελῇ μὲ ἐλαφρὰν συνείδησιν κανένα κλάδον τοῦ ἀνθρωπίνου ἐπι-στητοῦ. Ἀλλὰ ἐδῶ ἀρμόζει καὶ νὰ παρατηρήσω-μεν ὅτι εἰς πράγματα τὰ ὁποῖα μᾶς παρέχουν δυσκολίαν, ὅταν ἀφηνώμεθα ἐλεύθεροι ἤμποροῦ-μεν νὰ κατορθώσωμεν πολλά, καμιά φορὰ καὶ ὅλα, ἐνῶ ὅταν ἀναγκασώμεθα δὲν κατορθώνομεν τίποτε. Αὐτὸ λοιπὸν θέλω νὰ εἰπῶ σχετικὰ μὲ τὰ ἀνωτέρω ὅτι ἡ διανοητικὴ ἀξία ἐνὸς ἀνθρώ-που ἤμπορεῖ νὰ εἶναι χίλιων εἰδῶν καὶ ὅτι ἓνας νέος ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει μνημονικὸν διὰ χρονο-λογίας καὶ δὲν ἤμπορεῖ νὰ καταλάβῃ τίποτε ἀπὸ ἱστορικὰ γεγονότα, νὰ εἶναι δυνατὸν ἐν τούτοις αὐτὸς νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς σπουδὰς του μὲ περισσοτέραν ἐπιτυχίαν ἀπὸ ἓνα ἄλλον ὁ ὁποῖος εἶχε καλοὺς βαθμοὺς εἰς ὅλα τὰ μαθή-ματα. Εἶναι καὶ ἄλλη μία ἀλήθεια ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἡ Παιδαγωγικὴ, ἡ πάντοτε διδάσκουσα, δὲν ἐδιδάχθη τίποτε, ἡ ἀλήθεια ὅτι οἱ καλύτεροι τῆς τάξεως δὲν εἶναι καὶ οἱ καλύτεροι τῆς ζωῆς, πολὺ δὲ μᾶλλον ὅτι οἱ μεγάλοι ἄνδρες, οἱ πλέον ἱκανοὶ ἄνδρες σχεδὸν πάντοτε ἦσαν ἀπὸ τοὺς τελευταίους εἰς τὴν τάξιν.

Ὅσον ὀλίγον τὴν ἐκατάλαβαν οἱ παιδαγωγοὶ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, τὸσον ὀλίγον τὴν ἐκατά-λαβαν καὶ οἱ γονεῖς, καὶ ὑπάρχουν χιλιάδες πατέρες καὶ μητέρες οἱ ὁποῖοι βαρέως φέρουν ὅτι τὸ παιδί των δὲν εἶναι ὁ πρῶτος τῆς τάξεως. Ἦκουσα διὰ μίαν μητέρα, ἡ ὁποία κυριολεκτι-κῶς δὲν ἄφηνε ἡσυχίαν εἰς τὸ παιδί της, ἐπειδὴ πρὶν ἥτο πρῶτος τῆς τάξεως καὶ τώρα εἶχε παραγκωνισθῇ ἀπὸ ἓναν ἄλλον· ἤθελε καὶ καλὰ

νὰ πάρῃ ὁ υἱὸς της πάλιν τὴν πρώτην θέσιν. Μὲ ἐφύλαξε ἡ καλὴ μου μοῖρα νὰ μὴ συναντηθῶ μὲ αὐτὴν τὴν κυρίαν, ἐπειδὴ ἀλλέως θὰ ἦναγ-καζόμην νὰ ξεχάσω τὴν εὐγένειαν ἐνώπιόν της. Ἐπειδὴ, ἂν εἶναι κάτι ποῦ θυμώνει ἀληθινά, εἶναι οἱ γονεῖς ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι νομίζουν ὅτι τὰ παιδιά των ὑπάρχουν μόνον διὰ νὰ ἱκανοποιοῦν τὴν ματαιοδοξίαν των. Πόσα καὶ πόσα παιδιά ταλαιπωροῦνται ἀπὸ αὐτὴν τὴν δῆθεν στοργήν, τῆς ὁποίας οἱ καρποὶ ὁμοιάζουν μὲ τοὺς καρ-ποὺς τοῦ μίσους. Ἀκόμη καὶ ὅταν οἱ γονεῖς δὲν ἐπιζητοῦν τὴν δόξαν δι' αὐτοὺς ἀλλὰ διὰ τὰ παιδιά των, καὶ τότε ἀκόμη ἀπατῶνται. Σκοπὸς δὲν εἶναι νὰ ἐπιζητοῦμεν τὴν δόξαν καὶ τὴν διάκρισιν τῶν παιδιῶν μας· δουλειὰ μας εἶναι νὰ ἐπιζητοῦμεν τὴν εὐτυχίαν των, τὴν πραγμα-τικὴν των εὐτυχίαν, δηλ. τὴν φαιδρότητα καὶ τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς.

Ἐγὼ τὰ παιδιά μου τὰ ἀφήνω ἐλεύθερα νὰ εἶναι εἰς τὴν τάξιν ὅτι θέλουν, πρῶτα, δεύτερα, τρίτα ἢ τέταρτα. Μίαν φορὰν ἓνα ἀπὸ τὰ παιδιά μου κατεχράσθη αὐτὴν τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τότε ἔκαμα καὶ ἐγὼ χοῦσιν τῆς ἐλευθερίας μου — ἔχουν καὶ οἱ γονεῖς ἐλευθερίας ἀπέναντι

ΣΚΙΤΣΟ

Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

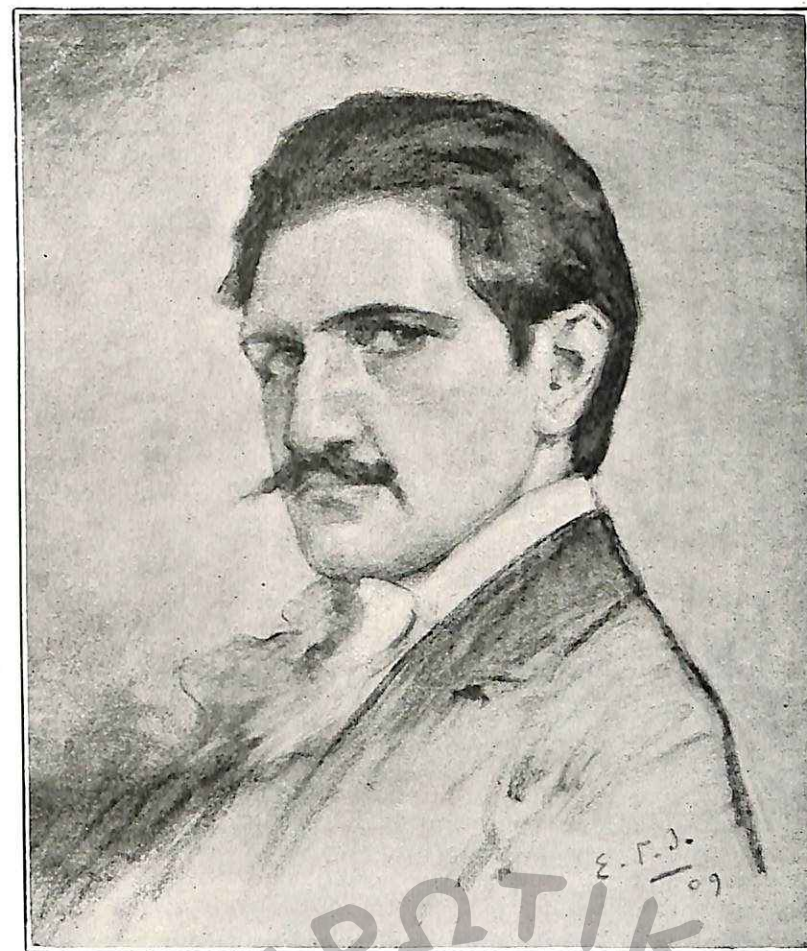
τῶν παιδιῶν — καὶ τοῦ εἶπα μὲ αὐστηρότητα ὅτι ἀπαιτῶ ἐκ μέρους του νὰ ἀνήκη εἰς τὸ καλύτερον ἤμισυ τῆς τάξεως, ὅχι εἰς τὸ χειρότερον. Καὶ αὕτη ἡ παρατήρησις ὠφέλησε βέβαια. Ἦξεύρω ὅτι ὅταν οἱ γονεῖς ἀφήνουν εἰς τὰ παιδιά τὴν ἐλευθερίαν ἡμπορεῖ νὰ συμβῇ ὥστε ἓνα παιδί, ποῦ ὅταν βάζῃ ὅλα του τὰ δυνατὰ ἡμπορεῖ νὰ εἶναι τέταρτος ἢ πέμπτος, νὰ μὴ τὸ μέλη νὰ εἶναι καὶ δέκατος. Δι' αὐτὸ ὅμως δὲν θ' ἀλλάξω γνώμην· λέγω μάλιστα ὅτι δὲν εἶναι καθόλου ἀνάγκη ἓνα παιδί διαρκῶς νὰ κοπιᾷ καὶ νὰ βάζῃ ὅλα του τὰ δυνατὰ. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἶναι βέβαια καλὸν νὰ καταλάβῃ τὸ παιδί τί θὰ εἴπῃ γερὴ δουλειὰ καὶ νὰ μάθῃ τί θὰ εἴπῃ ἐργασία μέχρι ἐξαντλήσεως τῶν δυνάμεων. Ἀλλὰ αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι ἐξαίρεσις, ὅχι κανὼν, καὶ πρέπει μόνον σπανίως νὰ συμβαίνει. Ἀρνούμαι δὲ κατηγορηματικῶς ὅτι ἐκεῖνος θὰ εἶναι ὁ καλύτερα παρασκευασμένος διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, ὁ ὁποῖος ἤδη εἰς τὴν παιδικήν του ἡλικίαν πάντοτε ἐθυσίαζε ὅλην του τὴν δύναμιν. Ἰσα ἴσα ἰσχυρίζομαι ὅτι ἐκεῖνος θὰ εἶναι ὁ δυνατότερος, τοῦ ὁποῖου εἰς τὰ παιδικὰ χρόνια ἡ καρδιά ἐποτίσθηκε μὲ χαρὰν καὶ μὲ θάρρος καὶ ἔτσι ἀγάπησε τὴν ζωὴν. Ἡ εὐτυχισμένη νεότης εἶναι μία δεξαμενὴ ἀνεξάντλητος, εἶναι ἓνα κεφάλαιον τὸ ὁποῖον ἕως εἰς τὴν τελευταίαν μας ὥραν μᾶς φέρει τόκους καὶ τὸ ὁποῖον μὲ τὴν ἀνάμνησιν κάθε ἡμέραν αὐξάνει. Εἰς τὰ παιδικὰ χρόνια ἔχει τὰς ρίζας τῆς ἡπίστους τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ἀξίαν τῆς ζωῆς· καὶ ἂν δὲν τὰς ἔχει ἐκεῖ, τότε πονεῖν δὲν τὰς ἔχει. Χαρά, ἀγάπη καὶ θάρρος διὰ τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὰ θρανία τοῦ σχολείου εἶναι δυνατόν νὰ ἀποκτηθοῦν, ἀλλὰ τότε μόνον, ὅταν ὅσον ἐργάζεται τὸ παιδί ἄλλο τόσον ἡμπορεῖ νὰ παίξῃ καὶ ἔχει καὶ καιρὸν ἐλεύθερον διὰ νὰ καταγίνεται μὲ ὅ,τι ἄλλο τοῦ ἀρέσει. Ἀλλὰ ποῦ νὰ εὐρεθῇ ἐλευθερία καὶ καιρὸς διὰ παιχνίδι, ὅταν τὸ σχολεῖον ἀπαλλοτριώνει εἰς τέτοιον βαθμὸν τὰς ὥρας κατὰ τὰς ὁποίας τὰ παιδιά ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐλεύθερα; Ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια τὸ σχολεῖον νὰ ἀφήνῃ τὴν μισὴν ἐργασίαν διὰ τὸ σπίτι, καὶ ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν μισὴν αὐτὴν ἐργασίαν νὰ τὴν φορτώνῃ εἰς τὴν ράχιν τῶν γονέων καὶ τῶν προγυμναστών. Ἐπειδὴ κατήντησε πλέον ἀδύνατον ἓνας μαθητὴς τῶν ἀνωτέρων τάξεων νὰ ἡμπορῇ νὰ παρακολουθῇ τὰ μαθήματα χωρὶς τὴν βοήθειαν τῶν γονέων ἢ τοῦ προγυμναστοῦ. Πῶς νὰ παίξῃ τὸ παιδί, πῶς νὰ υπάγῃ περίπατον, πῶς νὰ καταγίνῃ μὲ ὅ,τι ἰδιαίτερος τὸ ἐνδιαφέρει, ὅταν ὅλον του τὸ ἀπόγευμα εἶναι παραγεμισμένον μὲ ποικίλα σχολικὰ καθήκοντα; Ἔως εἰς τὴν ὥραν ποῦ πηγαίνουν τὰ παιδιά νὰ κοιμηθοῦν κάθεται ὅλη ἡ οἰκογένεια σκυμμένη ἐπάνω εἰς βιβλία καὶ τετράδια. Ἦτο δὲ χαρακτηριστικώτατον ὅταν ἓνα

τέτοιο βράδυ ἓνα ἀπὸ τὰ κοριτσάκια μου ἀνεφώνησε: «Χαίρομαι ποῦ τὰ δικά μου παιδιά θὰ βροῦν μία τόσῃ γραμματισμένη γιὰγιά, γιὰ νὰ τὰ βοηθῇ εἰς τὰ μαθήματά των!» Ἡσθάνετο, βλέπετε, τὴν ἀνάγκην νὰ βγάλῃ ἀπὸ τὴν ψυχὴν τῆς τὴν σκέψιν ὅτι ἀκόμη καὶ ὅταν θὰ εἶναι μεγάλη καὶ θὰ ἔχῃ παιδιά θὰ εἶναι ἀναγκασμένη νὰ ἐργάζεται δουρικῶς διὰ τὸ σχολεῖον. Κοντεύουν τὰ σχολεῖα μας νὰ μεταβληθοῦν εἰς σχολὰς ἰδιορρυθμους, ὅπου οἱ μαθηταὶ περνοῦν τὴν ὥραν τῶν σημειώσεων εἰς τὰ βιβλία των καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ διδασκάλου ὅσα θὰ ἔχουν ἔπειτα νὰ μελετήσουν εἰς τὸ σπίτι. Μίαν φορὰν εἰς ἓνα γυμνάσιον τῆς βορείου Γερμανίας, ἐπειδὴ ἦτο χειμῶνας καὶ ἐσκοτείνιαζε ἐνῶρίς, διὰ πολὺν καιρὸν ἔπαυαν τὰ μαθήματα καὶ ἐσχόλαζαν οἱ μαθηταὶ πρὸ τῆς ὥρας. Διδάσκαλοι καὶ μαθηταὶ δὲν ἡμποροῦσαν, βλέπετε, νὰ χῶνουν τίς μύτες των μέσα εἰς τὰ βιβλία, καὶ ἔτσι ἐπήγαιναν Παιδαγωγικὴ καὶ Διδακτικὴ κατὰ διαβόλου. Ἐρχεται κανενὸς ἢ ὄρεξις νὰ τονίσῃ διθυράμβους καὶ παιᾶνας δι' αὐτὸ τὸ δραστηκὸν τεκμήριον τῆς ἐνδείας τῶν συμπεριγνῶν μας σχολείων. Ἐνας διδάσκαλος, ὅπως θὰ τὸν ἤθελε ὁ Hildebrand, θὰ ἔλεγε: «Νύχτα πρέπει νὰ εἶναι ὅταν θὰ λάμπουν τ' ἄστρα μου», καὶ εἰς τὰ σκοτεινὰ θὰ ἔκαμνε ἓνα ὥραϊον καὶ λαμπρὸν μάθημα. Καὶ στοιχηματίζω ὅτι οἱ μαθηταὶ του θὰ τὸν ἤκουαν μὲ περισσοτέραν προθυμίαν, παρὰ ἂν τοὺς ἔλεγε: «Πάρτε τὸ ἐγχειρίδιον τῆς γεωγραφίας καὶ σημειώσατε τὰ ἐξῆς ὄρη», καὶ ὅτι ὅσα θὰ ἐμάνθαναν εἰς τὰ σκοτεινὰ ἴσως ὅλην τὴν ζωὴν δὲν θὰ τὰ ἐλησμονοῦσαν.

Μήπως εἶναι πονεῖν ἀγραμμένον ὅτι τὸ σχολεῖον ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ φορτώνῃ τὸ σπίτι μὲ τόσα μαθήματα ὅπως κάμνει σήμερον; Τὸ κράτος ἔχει τὸ ἀπαραιμείωτον δικαίωμα νὰ ἀπαιτῇ ὅλα τὰ παιδιά νὰ πηγαίνουν εἰς τὸ σχολεῖον καὶ τὸ σχολεῖον ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαιτῇ οἱ μαθηταὶ νὰ ἐκτελοῦν μὲ ζῆλον τὰ καθήκοντά των κατὰ τὰς σχολικὰς ὥρας. Ἀλλὰ δὲν ἔχει τὸ παραμικρὸν δικαίωμα νὰ ἐπεκτείνῃ τὰς σχολικὰς ὑποχρεώσεις εἰς τὸ σπίτι καὶ τὴν οἰκονομίαν καὶ ἂν ὅλοι οἱ γονεῖς ἐσυμφωνοῦσαν καὶ ἐδήλωναν ὅτι: δὲν ἀφήνομε τὰ παιδιά μας νὰ ἐργάζωνται διὰ τὸ σχολεῖον εἰς τὸ σπίτι, τότε οὔτε τὸ κράτος οὔτε τὸ σχολεῖον δὲν θὰ εἶχαν νόμιμον ἢ ἠθικὸν δικαίωμα νὰ ἀπαιτήσουν πλέον τέτοιαν ὑποχρέωσιν. Ἐπειδὴ, ἂν τὸ σχολεῖον ἀντιληφθῇ καὶ καταλάβῃ καλὰ τὸ χρέος του, ἡμπορεῖ πολὺ καλὰ νὰ τὸ ἐκπληρώσῃ ἀρκούμενον εἰς τὰς ὥρας τὰς ὁποίας διαθέτει ἂν νομίζῃ ὅτι εἰς τὸ πρόγραμμά του εἶναι ἀνάγκη νὰ προστεθῇ ἄλλη μία ὥρα, ἢς τὴν προσθέσῃ, ἔπειτα ὅμως νὰ ἀφήνῃ τὰ παιδιά ἐλεύθερα καὶ νὰ μὴ τὰ ζαλίσῃ. Ἐξ ὥραις ἐργασίας ἀρκοῦν καὶ παραρκοῦν δι' ἓνα ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος δὲν

ἀνεπτύχθῃ ἀκόμη καὶ ἐπὶ τέλους, ἂν τὸ παιδί ἡμπορῇ νὰ ἐργασθῇ ἀκόμη ὀλίγον, ἢς εἶναι ἐλεύθερον νὰ ἀσχοληθῇ μὲ ὅ,τι θέλει. Βέβαια ὑπάρχουν νέοι, οἱ ὁποῖοι ἡμποροῦν πολὺ καλὰ νὰ ἐργασθοῦν περισσότερον ἀπὸ ἕξ ὥρας χωρὶς νὰ τοὺς πειράξῃ, καὶ οὔτε θέλω ἐγὼ νὰ εἰπῶ ὅτι τὰς ἐπιλοίπους δεκαοκτὼ ὥρας τῆς ἡμέρας δὲν πρέπει τὰ παιδιά νὰ κάμνουν τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ τρώγουν, νὰ πίνουν καὶ νὰ κοιμῶνται. Ἀλλὰ ἢς εἶναι ἐλεύθερα αὐτὸν τὸν καιρὸν νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ ὅ,τι ἰδιαίτερος τὰ ἐνδιαφέρει, μὲ τὰ πράγματα εἰς τὰ ὁποία ἔχουν κλίσιν. Ἡ ἐλευθέρη ἐργασία ἀξίζει τρεῖς φορὰς περισσότερον ἀπὸ τὴν ὑποχρεωτικήν, καὶ ἓνας ἄνθρωπος, ἂν δέκα ἡμέρας εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἀσχοληθῇ μὲ ὅ,τι θέλει, ἡμπορεῖ νὰ μάθῃ καλύτερα καὶ σπουδαιότερα πράγματα διὰ τὴν ζωὴν παρὰ εἰς τὰ δέκα χρόνια ὅπου ἐπήγαγε εἰς τὸ σχολεῖον. Ἀλλὰ τὰ σχολεῖα οὔτε εἰς τὰς διακοπὰς δὲν ἐννοοῦν νὰ ἀφήσουν τοὺς μαθητὰς ἐντελῶς ἐλευθέρους. Πῶς λοιπὸν νὰ μορφωθοῦν τὰ δυνατὰ καὶ τὰ πρωτότυπα κεφάλια, ὅταν εἰς τὴν ἐποχὴν ὅπου ἐσχηματίζοντο συνεξμύθησαν ὅλα μὲ Ὁράτιον, ὅλα μὲ Ὀμήρον, ὅλα μὲ τὸν Κάρολον τὸν IB', ὅλα μὲ τὸν διαφορικὸν καὶ ολοκληρωτικὸν λογισμόν καὶ ὅλα μὲ ἐκθέσεις περὶ τῶν αἰσθημάτων τῆς Ἰωάννας δ' Ἀρκ; Καὶ μόνον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μὲ νοσταλγίαν κατάρθωναν νὰ ρίξουν μία ματιὰ εἰς τὰ πράγματα ποῦ περισσότερον ἀγαποῦσαν: τὸ χιμηκὸν τῶν ἐργαστηρίων, τὴν ξυλοκοπτικὴν τῶν τῶν Goethe τῶν ἢ τὸ πιάνο των, ἢ τὸν κῆπον καὶ τὸ δάσος καὶ τὸ ἀκρογιάλι!

Ὅταν τὰ παιδιά σχολάζουν καὶ ἐπιστρέφουν εἰς τὸ σπίτι διατὶ τὸ σχολεῖον νὰ τὰ ἔχῃ παραφορτωμένα μὲ τόσῃ ἐργασίᾳ ποῦ νὰ καταπνίγεται κάθε ζωὴ καὶ κάθε πρωτοβουλία τοῦ πνεύματός των; — Ἐπειδὴ, μεθ' ὅλα τὰ μεταρρυθμιστικὰ προγράμματα καὶ τὰς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰλικρινεῖς προσπάθειας περὶ βελτιώσεως, ἡ παιδαγωγικὴ κατέχεται ἀκόμη ἐντελῶς ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν θεοκατάρτατον Ἀλεξανδρινισμόν, ὁ ὁποῖος φαντάζεται ὅτι μόρφωσις εἶναι ἐπισώρευσις γνώσεων.

ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ Μ. ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ

ΥΠΟ Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

Πρὸ ὀλίγου καιροῦ ἔτιχε καὶ μὲ ἐρώτησε μὴ μαθητρούλα πότε ὁ Οὐλφίλας μετέφρασε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὰ γοτθικά. Ἐγὼ τῆς ἀπήντησα ὅτι δὲν ἤξεύρω, ὅτι θὰ τὸ μετέφρασε περίπου τὸν τέταρτον αἰῶνα μ. Χ., ὅτι ποτὲ εἰς τὴν ζωὴν μου δὲν μοῦ ἐχρειάστηκε ἡ πολύτιμος αὐτὴ γνώσις, ἂν καὶ εἶχα μάθει μίαν φορὰν εἰς τὸ σχολεῖον καὶ λεπτομερείας περὶ αὐτῆς τῆς μεταφράσεως· ὅτι δηλ. σώζονται ἓνας codex argenteus εἰς τὴν Οὐψάλαν, ἓνας codex carolinus εἰς τὸ Wollenbüttel καὶ ἄλλα λείψανα εἰς τὸ Μιλάνον, καὶ ὅτι ἀπὸ τὰ λείψανα αὐτὰ ἡμποροῦμεν νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὴν ὕψην τῆς γοτθικῆς γλώσσης. Ἀκόμη καὶ σήμερον δὲν ἡμπορῶ νὰ καταλάβω τί σπουδαιότητα εἶναι δυνατόν νὰ ἔχουν αἱ παραδόξοι αὐταὶ γνώσεις δι' ἓνα ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι φιλόλογος, ἐκτὸς ἴσως ἂν πρόκειται νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ ἐπιτύχῃ εἰς μωρὰς ἐξετάσεις. Μοῦ φαίνεται πῶς βλέπω ὅλους τοὺς Ἀλεξανδρινούς, οἱ ὁποῖοι ἔχουν κατακτῆσαι τὰ σχολεῖα μας, μὲ τί ἀγανά-

κτησιν ἀκούουν αὐτὴν μου τὴν βλασφημίαν. Καὶ τοὺς ἀκούω νὰ φωνάζουν: «Ὅτι ὁ Οὐλφίλας μετέφρασε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὰ γοτθικὰ εἶναι γνώσις τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἔχη κάθε μορφωμένος ἄνθρωπος!» — Καὶ δὲν μοῦ λέγετε, παρακαλῶ διατί;... Ἐνας καθηγητὴς, μίαν φορὰν, ἀπαιτοῦσε ἀπὸ τὴν γυναῖκα του νὰ ἡξεύρῃ τὸ ὄνομα τοῦ ἄρματηλάτου τοῦ Ἀχιλλέως, διότι αὐτὸ ἀνήκει εἰς τὴν «γενικὴν μόρφωσιν!»

Τί τὸ λοιπὸν ἀνήκει εἰς τὴν γενικὴν μόρφωσιν; Μὴ τάχα ὅσα πράγματα πρέπει νὰ ἡξεύρῃ κανεὶς διὰ νὰ μὴ ξετροπιαστῇ εἰς ἓνα σαλόνι; Παραδέχομαι ὅτι ἐάν, εὐρισκόμενος εἰς τὴν λεγομένην μορφωμένην τάξιν τῆς κοινωνίας, ὁμολογοῦσα ὅτι δὲν ἔχω τὴν παραμικρὰν ἰδέαν περὶ τοῦ ἐπισκόπου Οὐλφίλα, κατὰ τὴν γνώμην τῶν σημερινῶν μορφωμένων ἔπρεπε νὰ ἐντραπῶ. Ἀλλὰ τότε καὶ ἐγὼ θὰ ἐρωτοῦσα αὐτοὺς τοὺς μορφωμένους χίλια ἄλλα πράγματα ποὺ δὲν θὰ ἡξεύραν, καὶ τότε θὰ ἐθριάμβευα καὶ ἐγώ, ὅτι θὰ ἡξεύρα πράγματα τὰ ὁποῖα αὐτοὶ δὲν ἡξεύρουν. Ὅπως ἔχουν προοδεύσει σήμερον αἱ ἐπιστήμαι, ὑπάρχουν τόσα ὀνόματα καὶ τόσοι ἀριθμοὶ καὶ τόσα γεγονότα νὰ μάθῃ κανεὶς, ὥστε εἶναι πλέον ἐντελὼς ἀδύνατον ἓνας ἄνθρωπος νὰ ἔχη ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον οἱ Ἀλεξανδρινοὶ ὠνόμαζαν «γενικὴν μόρφωσιν». Καὶ τὸ ἀστειότατον εἶναι ὅτι καταντοῦμεν μᾶλλον νὰ ἔχωμεν ὁ καθένας καὶ ἀπὸ μίαν ἰδιαίτην γενικὴν μόρφωσιν. Κάθε μαθητὴς καὶ κάθε φοιτητὴς (ἐκτὸς ὅταν πρόκειται διὰ ἓνα μάθημα ποὺ εἰδικῶς σπουδάζει) ἡξεύρει πολὺ καλὰ ὅτι ἐάν εἰς τὰς ἐξετάσεις δὲν τὸν ἐξετάσουν οἱ διδάσκαλοι οἱ ὁποῖοι τὸν ἐδίδασκαν, ἢ ἐάν ὁ ἐξεταστὴς δὲν τὸν ἐρωτήσῃ προηγουμένως εἰς τί εἶναι δυνατώτερος διὰ νὰ ἐπιμείνῃ περισσότερο εἰς ἐκείνους τοὺς κλάδους, τότε ἡμπορεῖ νὰ τοῦ τύχουν χίλια ἐρωτήσεις εἰς τὰς ὁποίας νὰ μὴ ἡξεύρῃ νὰ ἀπαντήσῃ. Νὰ ἐπιτύχῃ ἓνας μαθητὴς λαμπρὰ εἰς τὰς ἐξετάσεις ἐξεταζόμενος ἀπὸ οἰανδήποτε ἐπιτροπὴν ἢ εἶναι πρᾶγμα σπανιώτατον, ἢ, διὰ νὰ συμβῇ, πρέπει νὰ εἶναι ἐκτακτὸς ἰδιοφυΐα — καὶ ἡ εἰρωνεία τῆς φύσεως μᾶς λέγει ὅτι παιδιὰ μὲ ἐκτακτὸν ἰδιοφυΐαν δὲν εἶναι συνήθως μεγάλα πνεύματα.

Καὶ ἔπειτα, ἡ ἔννοια: γενικὴ μόρφωσις μὴπως σημαίνει ἓνα σάκκον παραγεμισμένον μὲ ὀνόματα, ἀριθμοὺς καὶ χρονολογίας; Ἐάν ἡ ἔννοια: γενικὴ μόρφωσις σημαίνει κάτι λογικόν, τότε βέβαια θὰ σημαίνῃ κάτι τι ἄλλο. Ἐγὼ νομίζω ὅτι εἰς τὴν γενικὴν μόρφωσιν ἀνήκουν ὅσα πράγματα, ἢ ἀπ' ἐαυτῶν ἢ εἰς τὴν σχέσιν τῶν μὲ ἄλλα, ἔχουν κάποια σημασίαν καὶ ἀξίαν διὰ τὸν ἐσωτερικὸν βίον τοῦ καθενός. Καὶ τώρα θὰ ἤθελα νὰ ἡξεύρα, ἂν ἀλήθεια εἶναι τόσῳ σπουδαῖον καὶ τόσῳ ἀπαραίτητον διὰ τὸν ἐσωτερικὸν βίον ὅλων τῶν Γερμανῶν νὰ ἡξεύρουν ὅτι ὁ Οὐλφίλας μετέφρασε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὰ γοτ-

θικά, ὅτι ὁ Ἀμαξὰς τοῦ Ἀχιλλέως ὠνομάζετο Αὐτομέδων καὶ ὅτι οἱ ἀριστεροὶ παραπόταμοι τοῦ Ὀρενόκου λέγονται: Κασικιάρης, Ἀταβάπος, Γουαβιάρας, Βιγάδας, Μέτας καὶ Ἀπούρης; οἱ κυριώτεροι, ἐννοῶ, ἐπειδὴ πόσοι ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν γενικὴν μόρφωσιν καὶ ἐγὼ δὲν ἡξεύρω. Πολὺ συχνὰ εἰς τὸν κύκλον μερικῶν ἀνθρώπων ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ λάμψῃ μὲ τέτοιο εἶδους γνώσεις, ὅπως ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ λάμψῃ καὶ μὲ καρφίτσες διαμαντένιες, μὲ βραχιόλια, μὲ σκολαρίκια καὶ μὲ ἄλλα στολίδια αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Ἐνῶ ὅμως τὰ ἀληθινὰ κοσμήματα ἔχουν κάποιαν αἰσθητικὴν ἀξίαν, τὰ τέτοια στολίδια τοῦ μυαλοῦ μόνον τὴν ματαιοδοξίαν ἱκανοποιοῦν. Ἴσως μοῦ ἀντιτείνῃ κανεὶς καὶ εἰπῇ ὅτι εἶναι καὶ ὁμορφοὶ νὰ ἡξεύρῃς νὰ λέγῃς τοὺς Ρωμαίους αὐτοκράτορας, ἢ τοὺς Πάπας, ἢ τὰς πόλεις τῆς Βραζιλίας ἔτσι κατὰ σειρὰν σὰν κομπολόγι, χωρὶς νὰ χρειάζεσαι λεξικά καὶ ἄτλαντας; χάνει κανεὶς τόσον καιρὸν ὅταν εἶναι ἀναγκασμένος ὅλο νὰ φυλλομετρᾷ λεξικά! Ἀλλὰ αὐτὸ νὰ μοῦ τὸ ἔλεγε μόνον ὁποῖος νομίζει ὅτι ἡ ἀπόκτησις ὅλων αὐτῶν τῶν στολισμάτων τοῦ μυαλοῦ δὲν στοιχίζει καθόλου καιρὸν. Στοιχίζει καιρὸν, φίλοι μου, πολὺ περισσότερο μάλιστα παρὰ ὅσος χρειάζεται διὰ τὰ φυλλομετρήματα τῶν λεξικῶν. Καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι ἀκόμη τὸ χειρότερον. Μᾶς στοιχίζει καὶ ἓνα ἄλλο κεφάλαιον, τὸ ὁποῖον εἶναι πολὺ πολυτιμότερον: μᾶς στοιχίζει τὴν φαιδρότητα. Διὰ νὰ ἀποκτηθῶν ὅλα αὐτὰ τὰ στολίδια ἔπρεπε διδάσκαλοι καὶ μαθηταὶ νὰ καταβάλλουν ὅλας τὰς δυνάμεις καὶ ἐνῶ κατέβαλλαν ὅλας τὰς δυνάμεις ἐθυσίασαν καὶ ὅλην τὴν φαιδρότητα. Καὶ ἐπὶ τέλους πρέπει καὶ νὰ σκεφθοῦμεν ὅτι ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἡξεύρει εἰκοσι πόλεις τῆς Βραζιλίας ἡμπορεῖ μὲ τὸν καιρὸν νὰ τοῦ τύχῃ καὶ μία εἰκοστὴ πρώτη ἢ μία εἰκοστὴ δευτέρα τὰς ὁποίας νὰ μὴ γνωρίζῃ, καὶ τότε πάλιν θὰ ἀναγκασθῇ νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ λεξικά καὶ τοὺς ἄτλαντας.

Πρὸ ὀλίγου καιροῦ μοῦ ἔγραφε ἓνας νέος διδάσκαλος, καὶ μέσα εἰς τὴν ἀπελπισίαν ποὺ εὐρίσκετο μοῦ ἐζητοῦσε τὴν συμβουλὴν μου. Ἦθελε νὰ ἀφήσῃ τοὺς μαθητὰς του ἐλευθέρους εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ποιημάτων τὰ ὁποῖα θὰ ἐμάνθαναν ἀπ' ἔξω καὶ θὰ ἀπήγγελλαν, ἢ ἤθελε κάθε μαθητὴς νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ μανθάνῃ καὶ νὰ ἀπαγγέλλῃ ποιήματα ἀναλόγως τοῦ γούστου του (ἐάν βέβαια τὸ γούστο ἦτο κάπως καλόν). Ἐπειδὴ εἶναι καὶ φυσικὸν εἰς τὴν τέχνην, εἴ που ἄλλου, νὰ ἰσχύῃ ἡ ἐλευθερία ἐκλογῇ καὶ ἀγάπῃ. Ἀλλὰ ὁ σύλλογος τῶν καθηγητῶν ἦτο ἐντελὼς ἄλλης γνώμης. Προσδιώριζε ἓνα κανόνα ἀπὸ δώδεκα ἢ δὲν ἡξεύρω πόσα ποιήματα διὰ κάθε τάξιν καὶ διέταττε ὅτι κάθε μαθητὴς πρέπει νὰ μάθῃ καὶ νὰ εἰξεύρῃ αὐτὰ τὰ δώδεκα ποιήματα. Ὑπάρχει τίποτε ποὺ νὰ χαρακτηρίζῃ

περισσότερον τὴν κατάστασιν τῶν σχολείων μας ἀπὸ αὐτὸ τὸ πάθημα τοῦ νεαροῦ διδασκάλου; Εἰς τέτοιον βαθμὸν κατήντησε τὸ σημερινὸν σχολεῖον ἀποθήκη ὕλικου καὶ σωροῦ γνώσεων ὥστε νὰ θέλῃ νὰ μεταβάλλῃ εἰς ὕλην διδασκαλίας καὶ ἐκεῖνα ἀκόμη τὰ πράγματα εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἀναγκαστικὴ μάθησις μόνον νὰ βλάβῃ ἡμπορεῖ. Ὅπως τὸ συμβούλιον τῶν καθηγητῶν προσδιορίζει τὰ κεφάλαια τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς φυσικῆς τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ διδασχθῶν, ἔτσι προσδιορίζει καὶ τὰ ποιήματα τὰ ὁποῖα εἰς διδασκάλους καὶ μαθητὰς πρέπει νὰ ἀρέσουν καὶ πρέπει νὰ τὰ κοπανίσουν. Διατί; Διατί ἓνας μαθητὴς ἂν ἡ «Λενόρα» τοῦ ἀρέσῃ καλύτερα ἀπὸ τὸν «Βουτηχτὴ» νὰ μὴ μάθῃ τὴν «Λενόρα» ἀντὶ τοῦ «Βουτηχτῆ»; Καὶ διατί νὰ τυραννῇται ὅλον τὸν χρόνον νὰ κρατῇ εἰς τὴν μνήμην του τὰ δώδεκα ποιήματα; Μὴ διὰ νὰ τὰ ἀγαπήσῃ περισσότερο; Ἴσια ἴσια ποῦ θὰ τὰ σιχαθῇ. Αὐτὸ δὲν κατορθώνουν αὐτὰ τὰ περίφημα μαθήματα τῆς γραμματικῆς; νὰ κάμουν τοὺς μαθητὰς νὰ μὴ ξαναπιάσουν ποτὲ πλέον εἰς τὴν ζωὴν τῶν ὅσα ἐδιδάχθησαν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς τὸ σχολεῖον. Αὐτὸς ὁ «κανὼν τῶν ποιημάτων» εἶναι ἓνα καλὸν παράδειγμα διὰ νὰ δείξῃ τὴν μανίαν ποὺ ἔχουν τὰ σχολεῖα, ὅχι μόνον παντοῦ νὰ βλέπουν καὶ νὰ σωρεύουν ὕλην πρὸς μάθησιν, ἀλλὰ καὶ ὅσα πράγματα εἶναι ἐντελὼς ἀνεξάρτητα καὶ αὐτὰ νὰ θέλουν νὰ τὰ ἰσοπεδώνουν μὲ τὸ ἴδιον σύστημα.

Ὑπάρχουν καὶ ἄλλα τέτοια νόστιμα παραδείγματα: λ. χ. ἡ ἐκθέσις τῶν «ἐκ τοῦ προχείρου». Ἦξεύρομεν ὅτι τὰ «ἐκ τοῦ προχείρου» εἶναι ἐργασία γραπτὴ γινομένη ὑπὸ ἐπιτήρησιν καὶ χωρὶς προετοιμασίαν ἀμέσως, μόλις δοθῇ τὸ θέμα. Δὲν εἶμαι ἐν γένει ἐναντίον τῶν ἐκ τοῦ προχείρου, ἀλλὰ μόνον ἐναντίον τῆς υπερβολικῆς τῶν ἐκθέσεως καὶ τῆς ἀδιακριτοῦ των ἐφαρμογῆς. Εἰς μερικὰ μαθήματα τὰ ἐκ τοῦ προχείρου εἶναι βέβαια καλὰ καὶ ἀπαραίτητα:

ὑπάρχουν πράγματα, τὰ ὁποῖα ἢ τὰ ἡξεύρει κανεὶς παρευθὺς ἢ δὲν τὰ ἡξεύρει καθόλου. Ὅτι τὸ τυρὶ λέγεται γαλλικὰ fromage ἢ τὸ ἡξεύρει ἀμέσως ἢ δὲν τὸ ἡξεύρει καθόλου, ὅσον καὶ ἂν σκεφθῇς, καὶ ἐδῶ τὸ ἐκ τοῦ προχείρου χωρίζει εὐκόλα γνώσιν καὶ ἄγνοιαν. Ἀλλὰ πόσον στραβὸν εἶναι νὰ θέλωμεν νὰ κρίνωμεν ὀριστικῶς τὴν διανοητικὴν ἱκανότητα ἐνὸς μαθητοῦ ἀπὸ τὸ ἂν προφθάνῃ εἰς μίαν ὥραν νὰ λύσῃ τρία ἢ πέντε προβλήματα; τί ἀνόητον νὰ νομίζωμεν ὅτι ἡμποροῦμεν νὰ μετρήσωμεν τὴν ἐξυπνάδα ἢ τὰς προόδους τῶν παιδιῶν ἀπὸ τὸ ἂν ἡμποροῦν ἐντὸς πέντε ὥρῶν νὰ γράψουν μίαν καλὴν ἐκθεσιν. Ἐνθυμοῦμαι κατ' ἐξετάσεις εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἐκθεσις δὲν ἔπρεπε μόνον νὰ γραφῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀντιγραφῇ ἐντὸς ὁρισμένου χρόνου, καὶ ὁποῖος δὲν ἐτελείωνε ἐγκαίρως ἔβγαине ἀδικημένος εἰς τὴν βαθμολογίαν. Καὶ ὅμως ἡμπορεῖ μερικοὶ νὰ χρειάζωνται τέσσαρας ἑβδομάδας διὰ νὰ σκεφθοῦν μίαν ἐκθεσιν! ὑπάρχουν κεφάλαια εἰς τὰ ὁποῖα μία τέτοια ἐργασία χρειάζεται καιρὸν διὰ νὰ ὀριμᾷσῃ ὅπως κάθε ἄλλος καπνός. Λοιπὸν αὐτὰ τὰ κεφάλαια μὴπως θὰ εἶναι τὰ χειρότερα; Ἴσια ἴσια ποῦ ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερα. Πέντε γραμμαὶ ἐνὸς τέτοιου μαθητοῦ ἡμπορεῖ (λέγω ἡμπορεῖ) νὰ ἀξιῶν περισσότερο ἀπὸ δέκα τελειωμένας ἐκθέσεις ἐνὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἦξεύρω ὅτι ὑπάρχουν διδάσκαλοι οἱ ὁποῖοι τὸ λαμβάνουν ὑπ' ὄψει ἀλλὰ ἡξεύρω καὶ ὅτι εἰς ἅπειρα σχολεῖα ἡ ἱκανότης τῶν μαθητῶν κρίνεται ἀδιακρίτως ἀπὸ τὴν ἐπιτηδεότητά των εἰς τὰ ἐκ τοῦ προχείρου. Αὐτὸ καταντᾷ νὰ εἶναι βράβευσις τῆς ταχύτητος εἰς τὴν ἐργασίαν. Βραβεύονται ἡ ταχύτης καὶ ἡ ἐπιπολαιότης καὶ ὑποτιμοῦνται καὶ ἐκβιάζονται ἐκεῖνα τὰ πνεύματα, τὰ ὁποῖα διὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν ζωὴν ποῦ ἔχουν μέσα τῶν χρειάζονται συγκέντρωσιν καὶ μοναξιά καὶ ἡσυχία. Ἐννοία σας, ἔχει τὸν λόγον τοῦ διατί οἱ μεγάλοι ἄνδρες τόσον σπανίως εἶναι πρῶτοι εἰς τὸ σχολεῖον.

[Συνέχεια]

[Μετάφρ. ἀπὸ τὸ γερμανικόν]

ΕΛΕΝΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ

ΑΠΟ ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΧΑΪΝΕ

1

Ἦθελα ὅλοι οἱ πόνοι μου σὲ μιὰ νὰ λυώναν λέξι
Καὶ νὰ τὴ δώσω στὸ παιδρό, τ' ὀλόχαρο τὸ ἀγέρι,
Μὲ τὰ ξανθὰ σου τὰ μαλλιά σὰν θᾶρτη γιὰ νὰ παίξῃ
Τὴν πονεμένη λέξι μου τριγύρω σου νὰ φέρῃ.

Κι' ὅπου βρεθῆς κι' ὅπου σταθῆς κἄν νύχτα κἄν ἡμέρα
Νάκοῦς τὴ λέξι, ἀγάπη μου, στὸ φύσημα τ' ἀγέρι.
Κ' ἐκεῖ ποὺ ἀποκοιμίζεσαι καὶ κλείς τὰ βλέφαρά σου
Νὰ σ' ἀκλουθῇ ἡ λέξι μου καὶ μέσ' στὰ ὀνείρατά σου.

2

Στὰ ἑσπερινὰ βραδόφωτα φέγγαν ἀκόμα οἱ βράχοι
Κ' ἐμεῖς καθόμασταν τὰ δυὸ στὴν ἀμμουδιὰ μονάχοι.

Οἱ γλάροι ἐκράζανε ψηλὰ καὶ τὰ νερὰ βογγοῦσαν
Καὶ στὰ γλυκὰ τὰ μάτια σου τὰ δάκρυα ἐπλημμυροῦσαν.

Κ' ἐστάζανε στὰ χέρια σου στὰ ὀλόλευκά σου κρῖνα
Κ' ἐγὼ ὁ φτωχὸς ἐμάζεψα τὰ δάκρυά σου ἐκεῖνα.

Ἄχ, μ' ἀπὸ κείνη τὴ στιγμή μαραίνεται ἡ ψυχὴ μου,
Τὰ μάτια μου θολόνουνε καὶ λυώνει τὸ κορμί μου.

Δὲν εἶν' ἀρρώστεια ποὺ μπορεῖ βοτάνι νὰ μὲ σώσῃ·
Ἦπια τὰ δάκρυα σου, ξανθή, καὶ μ' ἔχουν φαρμακώσει.

3

Ἦταν μεσάνυχτα βαθειά, βουβὴ καὶ κρύα ἡ Πλάση
Ποὺ ἐπῆγα μὲ παρὰπονο στὴν ἐρημιά, στὰ δάση.

Τὰ δέντρα ὅλα ἐξύπνησαν στὰ βήματά μου πάλι
Καὶ μὲ λυπήθηκαν κι' αὐτὰ κουνώντας τὸ κεφάλι.

4

Σ' ἓνα μικρὸ καθόμασταν σπιτάκι
Καὶ βλέπαμε στὸ πέλαγο καλὰ.
Κατὰ τὸ βράδυ φάνηκεν ἡ πάχνη
Ποὺ ἀπλόνουσαν σὲ ξέρες χαμηλά.

Πάνω στὸ φάρο ἀνάψανε τὰ φῶτα
Γιὰ νὰ θωροῦν οἱ ναῦτες τὴ στεριά,
Καὶ στ' ἀνοιχτὰ ἓνα μικρὸ καηκάκι
Φαινόταν ποὺ ταξίδευε μακρὰ.

Μιλούσαμε γιὰ τρικυμίες, γιὰ ξέρες,
Γιὰ ναῦτες καὶ πῶς ζοῦν μέσ' στὰ νερὰ
Ἀνάμεσα σὲ οὐρανὸ καὶ κῦμα,
Ἀνάμεσα σὲ φόβο καὶ χαρὰ.

Μιλούσαμε γιὰ μακρινὰ ἀκρογιάλια,
Γιὰ τὸν Βορειά, γιὰ τὴν Ἀνατολή,
Γιὰ τοὺς λαοὺς ποῦχει στοὺς ξένους τόπους,
Γιὰ τὶς συνήθειες ποῦχουν οἱ πολλοί.

Γιὰ τοὺς ἀνθοὺς καὶ τὰ γιγάντια δέντρα
Ὅπου στὸ Γάγγη ἀνθίσανε προτοῦ,
Γιὰ τοὺς καλοὺς καὶ σιωπηλοὺς ἀνθρώπους
Ποὺ προσκυνοῦνε τ' ἄνθος τοῦ Λωτοῦ.

Στὴ Λαπωνία πῶς εἶναι βρώμιοι ἀνθρώποι,
Πλατόστομοι, μικρόσωμοι, κουτοί,
Πῶς κάθονται τριγύρω στὴ φωτιά τους
Καὶ τηγανίζουν ψάρια στὸ κουτί.

Μὲ προσοχὴ ἀκούανε τὰ κορίτσια·
Στὰ ὑστερνὰ κανέναν δὲ μιλεῖ.
Τὸ καηκάκι πιά δὲν ἐφαινόταν,
Ἦτανε νύχτα, σκοτεινὰ πολὺ.

ΠΑΥΛΟΣ ΓΝΕΥΤΟΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ *

«Κέρκυρα, 14 Ἀπριλίου 1854

«Ἀγαπητὲ Δημήτριε,

Δὲν ἔλαβα τὸ συνάλλαγμα καὶ εἶναι δύο ὥραι, πού με καθυσύχασεν ὁ Μερκάτης διὰ τὴν ὑγείαν σου. Θὰ εἰπῇς εἰς τὸν Κυβερτὸν ὅτι αὐτὸς γνωρίζει καλλίτερά μου τὰ πρόσωπα, με τὰ ὅποια ἔχει νὰ κάμῃ. Σὺ ὅμως νὰ προφυλαχθῇς, μὴ ζητῇς ἀπὸ αὐτὰ τίποτε, οὔτε ἀπ' εὐθείας, οὔτε πλαγίως. Ἐχομεν νὰ κάμωμεν με ἀνθρώπους κρυφίνους καὶ κιβδηλοὺς. Μείνε σταθερὸς καὶ μὴ ζητῇς τίποτε, καὶ θὰ σοῦ εἰπῶ τὰ πάντα. Δὲν ἐπιδοκιμάζω, αἱ ἐπιστολαί, τὰς ὁποίας ἔγραψες, νὰ διαβασθοῦν ἀπὸ τὸν μέγαλον φίλον! καὶ ἀπὸ τὸν Μάριμπα. Ὑγίαινε». Δ. Σ.

Παραθέτομεν τώρα ὅσας ἐπιστολάς εἶναι ἄνευ ἡμερομηνίας καὶ οὐδὲ ἐκ τῆς σφραγίδος τοῦ ταχυδρομείου διακρίνεται τίποτε. Ἐκ τούτων τινὲς ἐστάλησαν με ἐπιβίτας.

«Ἀπὸ τὸν Ἰούλιον Τυπάλδον, τὸν ὁποῖον πάντοτε ἠγάπησα, θὰ λάβῃς μίαν ἐπιστολήν, ἅμα φθάσῃ αὐτοῦ. Θὰ πᾶς προσωπικῶς καὶ με ἀγάπην νὰ τὸν συναντήσῃς, σὺ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἰδιόκοι μας».

«Ὁ δυστυχὴς ἀδελφός σου ἐσώθη ἐκ νέου. Τοῦτο ὀφείλεται τὴν πρώτην φορὰν εἰς μόνον τὸν Τορναιπόννην, μαθητὴν καὶ φίλον τῶν ἐνδοξοτέρων ἀνδρῶν τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γαλλίας, καί, τὴν δευτέραν φορὰν, εἰς αὐτὸν καθὼς καὶ εἰς τὸν Λαβράνον μας, τὸν ὁποῖον σὺ γνωρίζεις. Θὰ τοὺς ἐνθυμηθῇς ὅταν ἔλθῃς ἐδῶ καὶ θὰ ἔλθουν νὰ σὲ ἰδοῦν μέσα εἰς τὰ χρυσωμένα σίδερα τοῦ παλαιοῦ κλουβιοῦ σου.

«Τὸ ἔργον των συνεπλήρωσαν αἱ καλαὶ φροντίδες, ἡμέραν καὶ νύκτα, τῆς ἀγίας αὐτῆς οἰκογενείας, διὰ τὴν ὁποίαν, θὰ σοῦ ἀφαιρέσω κἄτι ἀπὸ τὴν διαθήκην μου — θὰ συνεννοηθοῦμεν, διότι καὶ εἰς τοῦτο δὲν θέλω νὰ μὴ εἶσαι εὐχαριστημένος — καὶ πρέπει νὰ τὴν ξανακάμω κατὰ τὸν νέον νόμον.

«Ἐδῶ δὲν με καταχωρῶνται πλέον οὐδὲ ἓνα φαρδίνι, καὶ εἰς τὴν οἰκίαν μου εἰσέρχεται ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, καὶ πρόθυμα ἐξοδεύω. Εἰς αὐτὰς ὅμως τὰς στιγμὰς, ἔνεκα τῶν περιστάσεων καὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ μὴ χάσω τίποτε ἀπὸ τὴν εὐμάρειαν τῆς ζωῆς, τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνω ὅταν μοῦ στέλλῃς, μοῦ χρειάζονται ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα κολλονάτα. Ἡμπορεῖς νὰ μοῦ τὰ στείλῃς με τὴν ἡσυχίαν σου.

«Ξαναδιαβάζω τὴν τελευταίαν ἐπιστολήν σου, διότι ὅταν τὴν ἔλαβα ἤμην ζαλισμένος καὶ δὲν ἐκατάλαβα καλά».

«Ὁ ἀδελφός σου Δ.

* Τέλος· «Παναθήναια» 15 Νοεμβρίου 1909, σ. 82.

«Ἀδελφέ,

«Μίαν ὥραίαν ἀγῆν, ἅμα ἦνοιζαν τὸ παράθυρον, προχθὲς, ἀγαπητὸν ὡς τὸ φῶς πού εἰσέρχεται, μοῦ ἔδωκαν τὸ γράμμα σου εἰς τὸ κρεβάτι. Τὸ ἐδιάβασα με ἀπειρον χαρὰν, τόσον ὥστε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἔμεινα με αὐτήν, χωρὶς νὰ συλλογίζωμαι τίποτε ἄλλο. Οὔτε ἐδιάβασα, οὔτε ὁμίλησα με κανένα, παρὰ μόνον ὅταν εἰς κάποιον ἔλεγον τὴν χαρὰν μου.

«Ἀλλὰ πρέπει ἀμέσως νὰ σοῦ εἰπῶ: ὅτι ὁ στρατὸς καὶ οἱ πολῖται Ἀγγλοὶ ἔχουν ἐπιστημὴν νὰ σὲ χαιρετήσω καὶ νὰ σοῦ γράψω με τὰς πλέον εὐγενεῖς καὶ φιλικὰς φράσεις ποὺ δύναμαι. Ὁ ἴδιος ὁ κ. Finuche, ὁ ὁποῖος κακολογεῖ ὅλον τὸν κόσμον, ὁμιλεῖ καλὰ διὰ σέ. Οὗτος μοῦ ἀνέθεσε νὰ σοῦ προσφέρω τὰ σέβη του.

«Σὲ χαιρετοῦν πρωτίστως ὁ συνταγματάρχης Ἀδάμ, ὁ συνταγματάρχης Helé, ὁ συνταγματάρχης Finuche καὶ ἄλλοι διακεκριμένοι. Ὁ κύριος Blair εἶχε τὴν εὐγενῆ συγκατάβασιν νὰ μοῦ στείλῃ ἓνα μπιλιέττο καὶ με παρεκάλει νὰ μὴ λησμονήσω νὰ σοῦ γράψω τὰς ἐκφράσεις σεβασμοῦ τὰς ὁποίας διὰ σέ μοῦ ἔλεγεν. Ἐγὼ τοῦ ἀπήντησα: «Δύναμαι νὰ στερήσω ἀπὸ τὴν εὐχαρίστησιν καὶ τὴν τιμὴν, τὸ μόνον πρόσωπον πού ἔχω εἰς τὸν κόσμον;» Οἱ καλλίτεροί μας φίλοι εἶναι ὁ Φραῖζερ, ὁ Ρήδ τοῦ συμβουλίου, ὁ Gisborn καὶ τινες ἄλλοι. Πολλάκις τὰς ὁποίας λέγει πανταχοῦ. Ὁ Μαρκοράς μας, χθὲς μοῦ ἔλεγεν: «Ἄκουσε: Ἄν ἔμβαινα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Μάριμπα, θὰ ἔβλεπα ὅτι αὐτὸς πραγματικῶς σέβεται μόνον τὸν ἀδελφόν σου». Ἐγὼ τοῦ ἀπήντησα: «Ὅτι ἡμπορῶ νὰ τοῦ κάμω εἶναι νὰ μὴν τὸν λυπήσω».

«Τρέχω, διότι τὸ ταχυδρομεῖον θὰ κλείσῃ καὶ ἀγνοῶ ἂν γράψω με ἔννοιαν.

«Ζῶ ἐδῶ, χωρὶς νὰ μοῦ κλέπτῃ κανεὶς οὔτε ἓνα ὄβολον. Μοῦ τὰ προσέχουν ὅλα. Ὅτι ἐξοδεύω, ἐξοδεύεται πραγματικῶς. Ἀλλ' ἔχω ἀνάγκην ἀπὸ μίαν μικρὰν βοήθειαν. Ἄν δύνασαι, χωρὶς νὰ ἐνοχληθῇς, στείλῃ μοῦ τὴν, θὰ μοῦ κάμῃς πρᾶγμα εὐχάριστον».

«Ὁ ἀδελφός σου Δ.

«Υ. Γ. Θὰ σοῦ γράψω λεπτομερῶς πῶς εἶμαι καὶ πῶς περνῶ».

Δυστυχῶς τοιαύτη ἐπιστολὴ δὲν εὗρέθη εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν, πού ἔχομεν ὑπ' ὄψιν. Ἐλπίζομεν νὰ εὗρεθῇ. Νὰ ἐκἀ, νομίζομεν ὅτι δὲν ὑπῆρξε λόγος.

«Ἐλπίζω με τὸ γραμματάκι νὰ πᾶνε καλά. Ἐπικροτῶ πληρέστατα εἰς ὅτι ἔκαμες διὰ τὸν παλαιὸν καὶ πιστὸν φίλον. Ἀπὸ τὴν ἐξοχήν,

ὅπου σχεδὸν καθ' ἑκάστην μεταβαίνω ἐφ' ἀμάξης διὰ νὰ σωθῶ ἀπὸ τὸ κακὸν πού με ἀπειλεῖ καὶ ἀπὸ τοὺς ἰατροὺς, ἐπιστρέψας εὗρον τὴν εὐλογημένην ἐπιστολήν σου, ἡ ὁποία μοῦ ἀφῆρεσε τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ἡ ὑπόθεσις ἐπῆγε κακὰ καὶ ὅτι σὺ ἦσουν ἄρρωστος.

«Νὰ μοῦ τὸν χαιρετᾷς φιλικώτατα καὶ εἰπέ του νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι καὶ ἐγὼ εἶμαι ἰδικός του καὶ κατέγεινα με τὸν νοῦν περὶ τῆς ὑποθέσεώς του περισσότερον, παρ' ὅσον πιστεύει.

«Ἐντὸς δύο μηνῶν ὁ Μάριμπα θὰ ἔχῃ ἄλλοις ἄλλους ἀνεψιούς. Ἀλλὰ σιωπή». Ο Δ. ΣΟΥ

«Ἀγαπητὲ ἀδελφέ,

«Σὲ χαιρετᾷ ὁ Πέπε Κουαρτάνος μας. Καὶ ὁ εὐγενὴς καὶ ἀμόλυντος Blair, ὅστις εἶχε τὴν συγκατάβασιν νὰ μ' εὔρῃ καὶ μοῦ εἶπε σπουδαίας λέξεις διὰ σέ καὶ μοῦ ἐσύστησε νὰ μὴ τὰς ἀλησμονήσω. Ἐγὼ τοῦ ἀπήντησα: «Δὲν ἔχω ἄλλον» εἰς τὸν κόσμον παρὰ αὐτόν. ἡμπορῶ νὰ μὴ τοῦ τὰς εἰπῶ, ἀφοῦ θὰ τὸν εὐχαριστήσουν καὶ θὰ τὸν τιμήσουν;» Ὅλοι οἱ συνταγματάρχαι, ὅλοι ἐπὶ τέλους οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ καὶ πολῖται, μοῦ ἀναθέτουν νὰ σοῦ γράψω τὰ βαθύτερα σέβη των· ὁ Φραῖζερ, ὁ Gisborn, πρὸ παντός, δημοσίως καὶ καθ' ἑκάστην στιγμὴν. Ὁ Μαρκοράς πρὸ μιᾶς ὥρας μοῦ εἶπε: «Ἄν ἔμβαινα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ward, θὰ ἠδυνάμην νὰ ὀρκισθῶ ὅτι μόνον τὸν ἀδελφόν σου ἀγαπᾷ». Ὁ Ρήδ πάντοτε με ἐρωτᾷ διὰ σέ. Ὡς πρὸς τὸν νέον Μάριμπα μοῦ φαίνεται ὅτι ἔχει ὄρεξιν νὰ μοῦ φερθῇ με νέους τρόπους, ἀλλ' ἐγὼ με τὸν πρέποντα σεβασμὸν ἐτοιμάζομαι νὰ τοῦ δώσω ἓνα μάθημα, ὡς τοῦ ἔδωσα καὶ ἄλλην φορὰν. Πρέπει νὰ μείνῃ βέβαιος ὅτι με αὐτοὺς τοὺς δεσμοὺς δύναται ἐκ νέου νὰ δεθῇ, ἀναλαμβάνω ἐγὼ νὰ τὸν ὑποχρεώσω δι' ὅλην τὴν αἰωνιότητα. Ζῶμεν εἰς τρομεροὺς καιροὺς, οἱ ὁποῖοι ὁλοένα χειροτερεύουν καὶ διὰ πολλὰς γενεὰς δὲν ὑπάρχει θεραπεία. Μάθε, Δημήτρι μου, ὅτι ζῶ μέσα εἰς τὴν ἡσυχίαν καὶ εἰς τὴν καλὴν πίστιν ἐντίμων ἀνθρώπων. Ἐδῶ τίποτε δὲν μοῦ κλέπτουν, οὐδὲ ἓνα ὄβολον. Ὅτι ἐξοδεύεται, ἐξοδεύεται ἀληθινά. Θὰ σοῦ γράψω λεπτομερέστατα προσεχῶς. Ὅμως ἔχε τὸ νοῦ σου, ἂν πρὸ τῆς ὀρισιμένης προθεσμίας δύνασαι νὰ μοῦ στείλῃς βοήθειαν, χωρὶς νὰ ἐνοχληθῇς.

Ο ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΥ

«Φίλιππὲ μου,

«Ἐρχεται εἰς Ζάκυνθον ἡ κόμησσα Ὁρσολα, καὶ μοῦ ἐμήνησε με τὸν κόμητα Ἀναστάσιον «ὅτι γνωρίζει πού τὴν ἀγαπᾷ καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ κάμῃς καὶ σὺ τὸ αὐτό». Ἐπιθυμεῖ νὰ τὴν συνδράμῃς διὰ τοῦ λόγου, εἰς μίαν ὑπόθεσιν, τὴν ὁποίαν ἔχει με τὸν Μεσσαλᾶν. Κάμε τὸ καλλίτερον, ἀλλ' ἔσο σταθερὸς εἰς τὸ νὰ μὴ ζητῇς ποτὲ τίποτε. Θὰ σοῦ εἰπῶ».

«Ὁ ἀγαπητός σου Δ.

«Ἐρχονται αὐτοῦ κάμποσοι χασομέρηδες. Σοῦ συνιστῶ, ὅποιος ἀπὸ αὐτοὺς προσπαθήσῃ νὰ σὲ περιπλέξῃ ὑπὲρ αὐτοῦ σταῖς νέες βρωμοδουλιές, νὰ τὸν περγελᾷς κατὰ πρόσωπον ἀναφανδόν, μὰ φορὰ γιὰ πάντα. Ἐκείνη ἡ οἰκογένεια ἀπὸ ἀρκτόμυς, με τὴν ὁποίαν σὲ ἔφερα εἰς συνάφειαν, εἶναι ἱκανὴ νὰ εὔρῃ ψωμὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν της καὶ νὰ μὴ δώσῃ εἰς κανένα οὔτε ἓνα σπυρὶ ῥίζι. Ἀπὸ λάθος δικό μου ἔχασες ἐσὺ ἔλθων εἰς συνάφειαν μ' αὐτήν, καὶ με κόπον κατώρθωσα νὰ φέρω μερικὴν τινα θεραπείαν. Ὅσον περισσότερον ὑψώνεις αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους τόσον, ὅταν παρουσιασθῇ περίστασις, σὲ καταβιάζουν. Ἐλπίζω νὰ ἔλαβες τὴν ἐπιστολήν μου ἡ ὁποία περιέκλειε καὶ ἐπιστολήν τοῦ Κοργιανίτη». Ο Δ. ΣΟΥ

Κατὰ τὸ προφυλακτικὸν σύστημά του ὁ ποιητὴς καλεῖ ἀρκτόμυς (marmotte) τὴν ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς αὐτὴν οἰκογένειαν, τῆς δίδει δὴλα δὴ, τὸ ὄνομα τοῦ τρωατικοῦ ἐκείνου ζῴου ἀρκτόμυς (Arctomys Marmota) πού δυσκόλως πιάνεται, φροντίζει διὰ τὴν σωτηρίαν του καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα εἰς ἀσφαλεστάτας ὁπὰς διαμένει ἐν νάρκῃ. Σημειωτέον ὅτι μεταφορικῶς ἰταλιστὶ λέγεται marmotta ὁ ἀκαμάτης, ὁ μὴ κοινωνικός, ὁ ἄσχημος καὶ οἱ τοιοῦτοι. Ἀλλ' ἐδῶ ὁ ποιητὴς δίδει τὴν πραγματικὴν σημασίαν. Διὰ τοῦτο ὁ ἀδελφὸς ἀπαντῶν τοῦ λέγει: Le marmotte resteranno sempre nelle loro tane, δὴλα δὴ: «οἱ ἀρκτόμυς θὰ διαμένουν πάντοτε εἰς τὰς ὁπὰς των».

«S. Μαῖον, E. N.

«Σοῦ γράφω ἀπὸ Πέλεκα, ὅπου ζῶ ἀπὸ εἴκοσιν ἡμερῶν καὶ ὅπου ἔρχεται καὶ μ' ἐπισκέπτεται ὁ ἀγαπητότατός μου Φραῖζερ ἐφιππος· μοὶ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ἔρχεται συχνότερα, ἂν καὶ ἀπέχει ἑννέα μίλια ἀπὸ τὴν πόλιν. Ἐδῶ ἐγὼ χαίρομαι τὴν γαλήνην πού δὲν ἠδυνήθην νὰ εὔρω παρὰ ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ Πάσχα, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ διάνοιά μου ἠσύχασε με τὴν βεβαιότητα ἐκείνου, πού εἶχε συλλαβεῖ διὰ σέ καὶ τὸ ὅποιον σημεῖα τινὰ ἀόριστα καὶ βαθεὰ ἦλθαν ἔξωθεν νὰ ἐπιβεβαιώσουν. Μερικοὶ παλιάνθρωποι τῆς ἐποχῆς ἠτοίμαζοντο με τὸν Μάριμπα νὰ σοῦ κάμουν μέγαλον κακόν. Ἀλλ' ἐγὼ ἐπέτυχά ὥστε οὗτος ὁ τελευταῖος νὰ με βλέπῃ καθ' ἑκάστην με τὴν ἐξοχωτέραν μερίδα τῶν συμπολιτῶν του, οἱ ὁποῖοι πάντοτε μοῦ λέγουν νὰ σὲ χαιρετήσω καὶ μ' ἐρωτοῦν διὰ σέ καὶ μοῦ ὁμιλοῦν με τὸ μεγαλύτερον σεβας, καὶ μεταξὺ τούτων ἀνθρώποι με τοὺς ὁποίους δὲν εἶχες ποτὲ σχέσεις, ὡς ὁ Γουδάουζ. — Ἐνῶ ἐγὼ εἰργαζόμην ὅπως συνήθιζω, ἐκεῖνοι δὲ οἱ κύριοι ὑπούλως, διεδόθη ὅτι πλησιάζει ἡ πτώσις τοῦ ὑποურγείου. Τότε εἶπα εἰς τοὺς ἡμετέρους καὶ εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς. «Θὰ ἴδωμεν μίαν κομφιδίαν ἀληθινὰ ὥραϊαν: ὁ ἀδελφός μου ἐπολιτεύθη με ἀληθῆ ὁξύνουσαν

«σύμφωνα με τὸν καιρὸν μας ποὺ ἀπαιτεῖ βαθι-
»μιαίας μεταρρυθμίσεις. Θὰ ἴδωμεν ὅτι τὸ
»ὑπουργεῖον θὰ ἐπικυρώσῃ τὰ ὅσα εἶπεν ὁ
»ἀδελφός μου εἰς τὸν Ward». Χαριτωμένα
πράγματα εἶχα νὰ σοῦ γράψω, ἀλλὰ μοῦ λείπει
ὁ καιρὸς καὶ σοῦ γράφω μὲ βίαν. Ἡ τύχη ἠυδό-
κησε νὰ διαβάσω τὸν λόγον τοῦ νέου ὑπουργοῦ,
ὅστις ἀνεβάζει ὡς τὰ ἄστρα τὸ ὄνομά σου,
καί, διὰ νὰ σὲ εὐχαριστήσῃ τελείως, κάμνει
λεπτὸν ὑπαινιγμὸν καὶ τοῦ ἰδικοῦ μου ὀνόματος.
Ὅσον διὰ τὸ μέλλον, βλέπω πολλὰ πράγματα
καὶ ἴσως σοῦ τὰ γράψω. Ὁ ἀστυνομικὸς κλητὴρ
πηγαίνει εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐγὼ πρέπει μὲ δυσ-
ρέσκειάν μου νὰ σταματήσω. Στεῖλε μου ἐγκαίρως
τὸ μηνιαῖον ἕως τὰς 18 τοῦ μηνὸς Ἰουνίου.
Λάβε τὴν καλωσύνην νὰ πληρώσῃς ὅτι ὀφείλω
εἰς τὸν Ῥάινερ. Πιστέψέ με δὲν ἠδυνήθην νὰ μὴ
δαπανήσω τὰ περισεύματα. Τώρα θὰ τὰ οἰκο-
νομήσω. Εἰπέ εἰς τὸν Ῥάινερ, ὅτι ἔμεινα πολὺν
καιρὸν εἰς τὴν ἐξοχὴν, ὅπου δὲν βλέπω τὸν Μερ-
κάτην λυπημένον ἀπὸ οἰκογενειακὰ συμβάντα.

«Τὸ καλλίτερον πράγμα, ποὺ ἡ ζωὴ δύναται
νὰ μοῦ παρέχῃ, εἶναι τὸ νὰ διαβάζω εἰς τὰς ἐπι-
στολάς σου: εἶμαι καλὰ. Διαβάζω καὶ ξαναδια-
βάζω αὐτὰς τὰς λέξεις, ἐπὶ τινὰς ἡμέρας καὶ
ὑστερα, ἂν καὶ γελῶ μὲ τὸν ἑαυτὸν μου, πάλιν
τὰς διαβάζω: εἶμαι καλὰ.

«Ὅλα ὅσα μοῦ γράφεις, εἶναι καλὰ. Ὅμως
ἂν ἡ ὑπόθεσις τοῦ Μαρκὸς δὲν εἶναι τελειωμένη,
γράψε μου μὲ ποῖον τρόπον νὰ σοῦ στείλω
ἐξήντα κολλοῦντά ἀπὸ τὸ περίσσειμά μου διὰ
νὰ μὴ λείψῃς σὺ νὰ μοῦ στείλῃς τὰ ἑκατὸν διὰ
δύο μῆνας. Καὶ οὕτω κατ' ἐξακολουθήσιν κάθε
δύο μῆνας».

Ο ἀγαπητός σου ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

«Σοῦ ἔγραφα εἰς μίαν ἐπιστολήν μου μὲ ποῖον
τρόπον εἶναι δυνατόν νὰ σοῦ στείλω ἐξήντα
κολλοῦντά, καὶ σὺ ἐπὶ δύο μῆνας νὰ ἐξακολουθήσῃς
νὰ μοῦ στέλλῃς τὰ ἑκατὸν. Καὶ οὕτω πάντοτε
καὶ κάθε δύο μῆνας προκαταβολικῶς. Ἦθελα
μάλιστα νὰ σοῦ τὰ στείλω μὲ τὸν Λούντζην,
ἀλλ' αὐτὸς πολὺ ἀργὰ μὲ συνήντησε.

«Σοῦ ἔγραφα ἐπίσης διὰ τὸ παιδιάστικο διά-
βασμα καὶ ξαναδιάβασμα τῶν λέξεων: «Εἶμαι
καλὰ». Τώρα φροντίζε νὰ μοῦ τὰς γράφῃς πάλιν
τοτε διὰ νὰ εἴπωρῶ τὴν στιγμὴν ἐκείνην νὰ
αἰσθάνωμαι τὸν ἑαυτὸν μου εὐτυχῇ».

Ο ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΥ

Αὐταὶ εἶναι αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ ποιητοῦ μας
πρὸς τὸν ἀδελφόν του, τὰς ὁποίας μὲ τόσῃν
εὐγένειαν μᾶς παρεχώρησεν ὁ φίλατός μας
κόμης Δημήτριος Λούντζης Σολωμός.

Ὁ ποιητὴς ἦτο πολὺ γενναῖος καὶ ἐλεήμων,
ὁ δὲ ἀδελφός του, μὴ ἔχων τὰ αἰσθήματα ταῦτα
πολὺ ἀνεπτυγμένα, πάντοτε τοῦ ἐσύσταινε οἰκο-
νομίαν. Ὡς πρὸς τὸ κρασί βερδέαν, ἔγραφεν ὁ
ἀδελφός του ὅτι τοῦ ἔστελλε πάντοτε ἀπὸ τὴν

καλλιτέραν ποιότητα. Ἐνίστε τὸν παρεκάλει νὰ
μὴ πίνῃ πολὺν κρασί καὶ τοῦ ἔγραφεν ὅτι καὶ οἱ
φίλοι του θὰ ἔπιναν διότι πολὺ συχνὰ τοῦ ἐξή-
τει ἀποστολὴν ἀπὸ βαρέλας μὲ βερδέαν.

Πολλὰκις τοῦ ἔγραφεν ὅτι δὲν τοῦ στέλλει στα-
φίδα, διότι τοῦ εἶναι ἄχρηστος. Ἄν ὅμως ἤθελε
διὰ τοὺς φίλους, τοῦ ἔστελλεν ἀπὸ τὴν ἐκλεκτὴν
καζαλίνα, τὴν ὁποίαν ἐκράτει πρὸς οἰκιακὴν χρῆ-
σιν. Ὁ ποιητὴς ἠγάπα ὑπερβολικὰ τὰ παξιμάδια
μὲ σταφίδα ζυμωμένα στὸ σπῆτι. Διὸ ὁ ἀδελφός
του τακτικὰ τοῦ ἔστελλεν ἀρκετὸν ποσὸν ἀπὸ αὐτά.

Ὁ ἀδελφός του πολὺ εὐχαριστεῖτο μὲ τὰς
συμβουλὰς, τὰς ὁποίας τοῦ ἔστελλε καὶ τοῦ ἐξέ-
φραζε εὐγνωμοσύνην. Δυστυχίμῃ εἶναι, ὅτι ὁσά-
κις τοῦ ἔστελλεν ὁ ποιητὴς ὑπομνήματα ἰδιοχεί-
ρων γραμμένα, τοῦ ἔδιδε καὶ τὴν ἐντολήν νὰ τὰ
καύσῃ. Καὶ τὰ ἔκαιεν.

Ἐπειδὴ ὁ ἀδελφός του εἶναι πολὺ συνδεде-
μένος μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλτανήσου, δημο-
σιεύομεν τὸ ἐξῆς ἀπόσπασμα, ἐν μεταφράσει, ἐξ
ἐπιστολῆς τῆς 19 Ἰουλίου τοῦ 1849, τὸ ὁποῖον
ἀφορᾷ τὸν ἑαυτὸν του.

«Μάθε, λέγει πρὸς τὸν ποιητὴν, μάθε ὅμως
»ὅτι δὲν μ' ἀρέσει νὰ παραδίδωμαι εἰς ὄνειρο-
»πολήματα, οὐδὲ ἔχουν δι' ἐμὲ τὰ δημόσια ὑπουρ-
»γῆματα τοιαύτην καὶ τοσαύτην ἐπιρροὴν ὥστε
»νὰ μὲ ἀποπλανήσουν. Εἶναι τώρα σχεδὸν πάντες
»ἔτη, καὶ αὐτὴ ἡ θέσις παρήγαγεν εἰς ἐμὲ ὡς καρ-
»πὸν μόνον πικρίας, ἔχθρας παντὸς εἶδους καὶ
»μίσῃ καὶ καταδρομᾷ. Ἐπειτα ἀπ' ὅλα αὐτὰ
»ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ εἶναι εὐχαριστημένος; Ὁ μὲν
»εἶπῃς: Διὰ τὴν ἀποσύρεσαι εἰς τὴν ἡσυχον
»ζωήν; Διότι τότε γίνομαι τὸ σκοπόσημον ὅλων
»ἐκείνων τῶν λυσασμένων σκύλων, ἀπὸ τὴν
»μανίαν τῶν ὁποίων πρέπει νὰ προφυλαχθῶ».

Τὸν ποιητὴν ἐσέβοντο πολὺ ὅλοι οἱ Ἄγγλοι.
Οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ καὶ ὁ Ἀρμιοστής ὁ
ἴδιος ὁσάκις τὸν συνήντων, ἐσταματοῦσαν διὰ
νὰ τὸν χαιρετήσουν. Καὶ ὁ Ἀρμιοστής, ἐφ' ἀμάξης
εὐρισκόμενος μετὰ τῆς συνοδίας, διέτασσε νὰ
σταματήσῃ ἡ ἀμαξία ὅπως τὸν χαιρετήσῃ. Ἐπίσης
τὸ ἄνθος τῆς κερκισαῖκῃς κοινωνίας μεγάλως
τὸν ἐσέβετο, ὡς καὶ ὁ λαός. Γνωρίζων τοῦτο
ὁ ἀδελφός του, ἐνίστε πιεζόμενος τοῦ ἐσύσταινε
φίλον ἢ γνώριμον διὰ ζουσαρέτι, ἀλλ' ὁ ποιητὴς
ἐθύμωνε, διότι οὐδέποτε ἤθελε νὰ συστήσῃ
ἄνθρωπον. Καὶ ὅταν ὑπερχρεοῦτο νὰ τὸ κάμῃ,
τὸ ἔκαινε μὲ στενοχωρίαν.

Ὁ ποιητὴς δὲν ἤθελε νὰ τοῦ ἐπιβάλλωνται.
Ἦθελε νὰ τιμωρῆται ἡ κακία, νὰ εἶναι ἐλευθέρῃ
ἡ δικαιοσύνη, νὰ μὴ πιέζωνται αἱ ἀρχαὶ διὰ νὰ
κάμουν ἀδικίας νὰ τιμῶνται καὶ νὰ βραβεύωνται
οἱ ἐνάρετοι καὶ οἱ τίμοι. Τοῦτο φαίνεται καὶ
ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἀδελφοῦ του.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἀδελφοῦ του τῆς 13 Ὀκτω-
βρίου τοῦ 1856 τοῦ δίδει λογαριασμὸν τῶν

εἰσπραχθέντων καὶ τελειώνει μὲ τὴν εὐχάριστον
εἵδησιν ὅτι: «τὸ προσεχὲς ἔτος, ἐλπίζω, θὰ
»εὐρεθῇς ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε χρέος καὶ χαίρομαι
»ὀλοφύχως, διότι μεγάλη εἶναι ἡ ἱκανοποίησις

»νὰ μὴ χρεωστῇ κανεὶς εἰς κανένα». Δυστυχῶς
τῆς χαροποιᾶς ταύτης εἰδήσεως ὁ ποιητὴς δὲν
εἶδε τὴν πραγματοποιήσιν, διότι, ἔπειτα ἀπὸ
τέσσαρας μῆνας ἀπέθανε.

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

ΡΙΚΙ-ΜΠΑΚΑ

Τὸ ὄνομά του εἶταν Ρίκι, ποὺ θὰ πῇ Δύναμις,
μὰ ὁ κόσμος τὸν ἔλεγε ὁ Ρίκι ὁ Κουτός, ἢ
ὁ Ρίκι ὁ Ἀωλὸς — «ΡΙΚΙ-ΜΠΑΚΑ» — γιὰ τὴν γεν-
νήθηκα καὶ ἀπόμεινε μωρὸ γιὰ πάντα. Γιὰ τὸν
ἴδιο λόγον δὲν τὸν περᾶζανε — κι ὅταν ἀκόμα
ἔβαλε φωτιά σ' ἓνα σπίτι ἀκουμπώντας ἓνα
σπίρτο ἀναμμένο σὲ μιὰ κοινουπιέρα, καὶ χτύ-
πησε ὑστερα τὰ παλαμάκια ἀπὸ τὴ χαρὰ του,
σὺν εἶδε τὴν ἀναλαμπή. Στὰ δεκάξι του, εἶταν
μεγαλόσωμο, γερὸ παληκάρι μὰ στὸ μυαλὸ
ἔμεινε πάντα στὴν εὐτυχισμένη ἡλικία τῶν δύο
χρόνων, κ' ἔτσι ἔπαιζε ἀκόμα μὲ τὰ πολὺ μικρὰ
παιδιά. Τὰ μεγαλύτερα παιδιά τῆς γειτονιάς,
ἀπὸ τεσσάρων ὡς ἑπτὰ χρόνων, δὲν τὸν ἤθελαν
νὰ παίξῃ μαζί τους, γιὰ τὴν δὲν μπορούσε νὰ
μάθῃ τὰ τραγούδια τους καὶ τὰ παιγνίδια τους.
Τὸ ἀγαπημένο του παιγνιδάκι εἶταν ἓνα σκου-
πόξυλο, ποὺ τὸκανε ψευτάλογον καὶ κάποτε ὥρες
ὁλόκαιρες καβαλλίκευε τὸ σκουπόξυλο, ἀπάνω
καὶ κάτω τὸν κατήφορον μπρὸς στὸ σπίτι μου,
μὲ τρομερὰ χάχανα. Ἐπὶ τέλους ὅμως ἔγινε
σκοτούρα μὲ τὴ φασαρία του κ' ἔφτασα στὴν
ἀνάγκη νὰ τοῦ πῶ νὰ βοηθῇ ἄλλοῦ ἀλάνι. Ἐσκυψε
ἐπάκουος τὸ κεφάλι, κ' ὑστερα ἔφυγε, — σέρνον-
τας τὸ σκουπόξυλό του ὑλιβερά ξοπίσω του.
Ἡμερὸς πάντα καὶ ἄβλαβος, ὅσο δὲν τοῦ ἔδιναν
εὐκαιρία νὰ παίξῃ μὲ τὴ φωτιά, σπάνια ἔδινε
ἀφορμὴ γιὰ παράπονα. Δὲν εἶχε περισσότερη
σχέση μὲ τὴ ζωὴ τοῦ δρόμου μας, παρ' ὅση
ἓνας σκύλος ἢ ἓνα κλωσσοπούλι καὶ ἅμα στὸ
τέλος χάθηκε ἀπὸ τὴ μέση, δὲ μοῦ φάνηκε πὼς
ἔλειπε. Μῆνες καὶ μῆνες περᾶσανε πρὶν τύχῃ
τίποτα νὰ μοῦ θυμίσῃ τὸ Ρίκι.

«Τί γέννηκε ὁ Ρίκι;» ρώτησα τότε τὸ γέρο
ξυλοκόπο ποὺ προμηθεύει στὴ γειτονιά μας ξύλα.
Θυμήθηκα πὼς ὁ Ρίκι συχνὰ τονε βοηθοῦσε
νὰ κουβαλᾷ τὰ δεμάτια του.

«Ὁ Ρίκι-Μπάκα;» ἀποκρίθηκε ὁ γέρος. «Ἄ,
ὁ Ρίκι πέθανε — ὁ καημένος!... Naί, πέθανε,
ἐδῶ κ' ἓνα χρόνον κοντά, πολὺ ξαφνικὰ: οἱ γι-
ατροὶ εἶπαν πὼς εἶχε κάποια ἀρρώστια τοῦ
μυαλοῦ. Κ' εἶναι μιὰ παράξενη ἱστορία τώρα,
γιὰ τὸν καημένο τὸ Ρίκι.

«Ἄμα πέθανε ὁ Ρίκι, ἡ μάννα του ἔγραψε
τὸ ὄνομά του «ΡΙΚΙ-ΜΠΑΚΑ», στὴν ἀπαλάμη
τὰριστεροῦ χεριοῦ του, — βάζοντας τὸ Ρίκι μὲ
τὸ κινεζικὸ ψηφί, καὶ τὸ «Μπάκα» μὲ γράμματα
κάνα. Κ' ἔκανε πολλὰς προσευχὰς γιὰ χάρη του,

— προσευχὰς νὰ ξαναγεννηθῇ σὲ κάποια καλή-
τερη κατάστασι.

«Δοιπόν, ἐδῶ καὶ τρεῖς μῆνες ἀπάνου-κάτω,
στὴν ἐντεμὴ κατοικία τοῦ Νανιγάσι-Σάμα, στὸ
Κοτζιμάτσι, γεννήθηκ' ἐν' ἀγόρι μὲ ψηφία στὴν
ἀπαλάμη τὰριστεροῦ χεριοῦ του καὶ τὰ ψηφία
διαβαζόντουσαν καθαρά, — ΡΙΚΙ-ΜΠΑΚΑ!

«Ἔτσι οἱ ἄνθρωποι ἐκείνου τοῦ σπιτιοῦ κατα-
λάβανε πὼς τὸ παιδί γεννήθηκε γιὰ τὴν ἐπίασε
καποιανοῦ ἢ προσειχή καὶ βάλανε νὰ ρωτή-
σουνε καὶ νὰ ξετάσουνε παντοῦ. Ἐπιτέλους ἓνας
μανάβης τοὺς ἔφερε λόγο πὼς εἶταν ἓνα κοντὸ
παιδί, ποὺ τὸ λέγανε Ρίκι-Μπάκα, στὸ μαγαλᾶ
τοῦ Οὐσχιάμε, καὶ πὼς ἐκεῖνο τὸ παιδί εἶχε
πεθάνει πέρσι τὸ χυνόπωρον καὶ στείλανε δυὸ
δούλους νὰ δοῦνε γιὰ τὴ μάννα τοῦ Ρίκι.

«Οἱ δούλοι βρήκανε τὴ μάννα τοῦ Ρίκι, καὶ
τῆς εἶπαν τί ἔτρεχε καὶ αὐτὴ καταχόρηκε —
γιὰ τὸ σπίτι τοῦ Νανιγάσι εἶναι πολὺ πλού-
σιο καὶ ξακουστὸ σπίτι. Οἱ δούλοι ὅμως εἶπαν
πὼς ἡ φαμίλια τοῦ Νανιγάσι-Σάμα εἶταν
πολὺ θιμωμένη γιὰ τὴ λέξη «Μπάκα» ποὺ
ἔγραφε τὸ χέρι τοῦ παιδιοῦ. «Καὶ ποῦ εἶναι
θαμμένος ὁ Ρίκι σου;» ρώτησαν οἱ δούλοι.
«Εἶναι θαμμένος στὸ νεκροταφεῖο τοῦ Ζεντό-
τζι», τοὺς εἶπε ἡ γυναῖκα. «Κάνε μας τὴ χάρη
νὰ μᾶς δώσῃς λίγη λάσπη ἀπὸ τὸ μνημα του»,
τὴν παρακάλεσαν.

«Ἔτσι πήγε μαζί τους στὸ ναὸ τοῦ Ζεντότζι,
καὶ τοὺς ἔδειξε τὸ μνημα τοῦ Ρίκι καὶ αὐτοὶ
πήραν λίγη ταφόλασπη, τυλιγμένη σ' ἓνα φου-
ροσάκι¹, καὶ φύγανε... Δώσανε στὴ μάννα
τοῦ Ρίκι λίγα χρήματα, — δέκα γέν.»...

«Μὰ τί τὴν ἤθελαν ἐκεῖνη τὴ λάσπη;» ρώ-
τησα ἐγώ.

«Ἄ! μὲν εἶπε ὁ γέρος, «ἔχετε πὼς δὲν κάνει
νάφησινε τὸ παιδί νὰ μεγαλώσῃ μ' ἐκεῖνο
τόνομα στὸ χέρι. Καὶ δὲν εἶναι ἄλλος τρόπος νὰ
βγοῦνε τὰ ψηφία ποὺ φανερόνουνται ἐστὶ δὲ στὸ
κορμὶ τοῦ παιδιοῦ: πρέπει νὰ τρώγῃς τὸ δέσμα
του μὲ λάσπη ἀπὸ τὸν τάφο τοῦ παιδιοῦ τῆς
πρώτητερον γέντας.»...

[Ἀπὸ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Ν. Π.]

ΛΕΥΚΑΔΙΟΣ ΧΕΡΝ

¹ Τετράγωνον κομμάτι βαμπακεροῦ ἢ ἄλλου φασμέ-
νου πανιοῦ, ὅπου τυλίγουνε μικρὰ πακέττα.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Ὁ Πετεινός

Ὁ ΜΑΘΗΤΗΣ. — Προϊνός σήμερα...
Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ. — Τί νά κάμω; Μ' ἐξύπνησεν ἀπὸ τᾶς γῆρας μεσάνυχτα ὁ πετεινός.

Ὁ ΜΑΘ. — Δὲν ἐσυνειθίσατε ἀκόμη εἰς τὴν φωνήν του;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Δυστυχῶς δὲν ἦτον ὁ πετεινός τῆς αὐλῆς μου. Αὐτὸς κρᾶζει γλυκὰ καὶ διακριτικὰ καὶ εἶμαι τόσον συνειθισμένος εἰς τὴν φωνήν του, ὥστε τὸ λάλημά του μοῦ ἀναγγέλλει τὴν ἡμέραν χωρὶς νά διακόψῃ τὰ ὄνειρά μου. Τὸ πολὺ - πολὺ μοῦ ἀλλάζει τὴν σκηνογραφίαν τὸν.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀλλὰ ποῖος πετεινός λοιπὸν;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ὁ πετεινός τοῦ κ. Ροστάν. Ὁ ἀναθεματισμένος αὐτὸς Σαντεκλέρ, ὁ ὁποῖος ἐξάλασε τὸν κόσμον, χωρὶς νάναγγέλλῃ καμὴν αὐγὴν, ὅπως κάμνει τοῦλάχιστον καὶ ὁ ἀφανέστερος βασιλεὺς τοῦ κοινοτέρου ὀρνιθῶνος. Καὶ οἱ χαῖροι ἐβγῆκαν εἰς τὰ παράθυρά των καὶ περιμένουν τὴν ἀνατολὴν ἐνὸς ἡλίου, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται ἴσως ἀκόμη εἰς τὸ Ναδίρ. Δὲν τὸν ἀκούετε; Ἀκόμη φωνάζει.

Ὁ ΜΑΘ. — Καὶ θὰ φωνάζῃ διὰ πολὺν καιρὸν ἀκόμη. Ἔως ὅτου νά ἐξυπνήσῃ τοὺς πεθαμένους ἀπὸ τοὺς τάρους των.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Μείνετε ἥσυχος καὶ οἱ πεθαμένοι δὲν θὰ ἐξυπνήσουν. Εἶναι σοφώτεροι ἀπὸ τοὺς ζωντανούς καὶ ἡ ὁρασίς των εἶναι διανγεστέρα. Κάτω ἀπὸ τὸν πτερωτὸν Σαντεκλέρ βλέπουν τὸν ἄπτερον κ. Ροστάν. Καὶ σὰς βεβαιώνω ὅτι δὲν συγκινοῦνται καθόλου.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀρνεῖσθε λοιπὸν ἐντελῶς τὸν ποιητὴν τοῦ «Συρανὸ» καὶ τοῦ «Αετιδῶρος»;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Δὲν τὸν ἀρνοῦμαι καθόλου. Ἀπλῶς μὲ ἐνοχλεῖ.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἄν εἴσθε ποιητὴς ἢ θεατρικὸς συγγραφεὺς θὰ ἔλεγα ὅτι τὸν ζηλεύετε καὶ ὅτι θέλοντες νά ὑποτιμῆσετε τὴν δόξαν του, προσπαθεῖτε νά μειώσετε καὶ εἰδους δόξαν τὴν ὁποίαν σὰς εἶναι δύσκολον νά ποικιλήτε.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἡ σκέψις σας κάμνει μακροβουτία διὰ νά φθάσῃ τοὺς λογισμούς μου, οἱ ὁποῖοι ἐν τούτοις εὐρίσκονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Ὁμοιάζετε ὀλίγον μὲ τὸν κ. Ξενόπουλον. Ἐν τούτοις σὰς βεβαιώνω ὅτι δὲν συμβαίνει τίποτε ἀπὸ ὅσα σκέπτεσθε. Εἶμαι ἐνθουσιασμένος ὅταν βλέπω νά δοξάζονται καὶ νά πλουτοῦν οἱ ποιηταὶ καὶ ἡ καλύτερα ἡμέρα τῆς ζωῆς μου θὰ εἶναι ἐκεῖνη, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἰδῶ καὶ οἰονόηποτε Ἑλληνα ποιητὴν, τὸν κ. Ξενόπουλον π. χ., νά ποικιλήσῃ ἕνα πετεινόν, πού νά τοῦ γεννᾷ χρυσὰ αὐγὰ, ὅπως ὁ Σαντεκλέρ.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀλλὰ τί σας ἐνοχλεῖ τότε;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Μ' ἐνοχλοῦν τὰ παράξενα.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀπολαυρινθώσατε παρακαλῶ τὴν σκέψιν σας.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Μ' ἐνοχλοῦν, σὰς εἶπα, τὰ παράξενα. Συλλογίζομαι ὅτι ὁ Βερλαίν, ὁ ὁποῖος ἦτο μεγάλος ποιητὴς, ἔζησεν ὡς ἀλήτης καὶ ἀπέθανεν εἰς τὴν ψάθαν, μολοντοὶ δὲν ἤκαμασε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἐποχὴν, πού οἱ ποιηταὶ ἦσαν συνειθισμένοι νά ποικιλήσκουν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ἀνῆκε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἐποχὴν, ἢ ὁποία ἐκτιμᾷ τοὺς ποιητὰς καὶ δὲν ἀφίνει ἀληθινόν

ἀδάμαντα, χωρὶς νά τὸν ἀγοράσῃ, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ κ. Ξενόπουλου.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀλλὰ ὁ Βερλαίν δὲν ἦτο θεατρικὸς ποιητὴς. Τὸ θέατρον εἶναι ἐκεῖνο πού δίδει δόξας καὶ πλοῦτη.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἔστω. Τὸ παραδέχομαι. Ἀλλὰ τότε πρέπει νά παραδεχθῇ καὶ οἱ ὅτι ὁ Σαρδου καὶ ὁ ἄξιος μαθητὴς του ὁ κ. Ροστάν, εἶναι οἱ μόνοι κάτοχοι τῶν γησίων θεατρικῶν ἀδαμάντων. Ὁ Χάουπμαν, ὁ Στρίντμπεργ, ὁ Μαίτερλιγζ πούλουν ψεύτικες πέτρες, πού ἀγοράζονται εἰς τὸ ἕνα δέκατον τῆς τιμῆς.

Ὁ ΜΑΘ. — Αὐτὸ δὲν εἴπωρὼ νά τὸ παραδεχθῶ. Οἱ ποιηταὶ πού ἀναφέρτε ἔχουν καὶ αὐτοὶ τὰς δόξας των καὶ τὰ πλοῦτη των.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Παραδέχομαι ὅτι δὲν φοροῦν ἀπὸ τὴν πείναν καὶ τὴν περιφρόνησιν. Ἀλλὰ δὲν εἶδα ἀκόμη ὁ τηλεγραφὸς νά μοῦ ἀναγγεῖλῃ τὴν παράστασιν τῆς «Βουλαιγμένης Καμπάνας», οὔτε ἠκουσα ποτὲ νά νανλωθῶν βαπόρια διὰ νά μεταφέρουν τοὺς Ἀμερικανούς εἰς τὴν παράστασιν τοῦ «Ἀμαξᾶ Ἐνσελ» ἢ τῆς «Δεσποινίδος Τζούλιας». Ὁ Σαντεκλέρ ὁμοῦς ἔκαμε νά λησμονηθῇ καὶ ὁ κομῆτης ἀκόμη καὶ ἡ πλημύρα τῶν Παρισίων καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐθνοσυνέλευσις. Κινδυνεύω νά πιστεύσω ὅτι ὁ κόσμος ἐγέμισεν ἀπὸ τοὺς Γιάννηδες τῆς παροιμίας, ἐμπρός εἰς τὸν πετεινὸν τοῦ κ. Ροστάν. Δὲν ἔχω λοιπὸν δίκαιον ὅταν σὰς λέγω ὅτι μ' ἐνοχλοῦν τὰ παράξενα;

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀλλὰ διατί νά ἐνοχλήσῃ; Ἀφίσατε τὸν κ. Ροστάν νά μαζεῖν τὰς δάφνας καὶ τὰ ἑκατομμύριά του, κ' ἐμπιστευθῇτε εἰς τὴν ἱστορίαν τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Δὲν εἴπωρὼ νά τὸ κάμω.

Ὁ ΜΑΘ. — Διατί;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ὅταν συλλογίζομαι ὅτι ἐγὼ ἔμαθα σήμερα τηλεγραφικῶς εἰς τὴν Γαργαρέτιαν τὴν παράστασιν τοῦ «Σαντεκλέρ» καὶ ὅτι εἰς τὸ Κορωπὶ δὲν εἶχαν πάρε ἴσως εἰδήσιν, πρὸ μερικῶν αἰώνων, ὅτι εἰς τὰς Ἀθήνας ἐδιδάσκετο ὁ «Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῶν», μοῦ ἔρχεται νά ξεφωνήσω.

Ὁ ΜΑΘ. — Ὅπως ὁ πετεινός τοῦ Ροστάν;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Δυνατώτερα ἀκόμη. Πολὺ δυνατώτερα.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Pol Arcas: «Le Fédéré, un homme au harem», traduit du grec moderne par Philéas Lebesgue et Manôel Gahisto. Paris, Librairie Felix Juven.

Εἶναι μυθιστόρημα τοῦ κ. Πολ. Τ. Δημητρακοπούλου (ψευδων. Πόλ. Ἀρκὰς) μεταφρασμένον ἀπὸ τὸν γνωστὸν ἑλληνομαθὴ συγγραφέα κ. Lebesgue καὶ τὸν ἐπίσης λογογράφον κ. Gahisto. Ὅταν ἐδημοσιεύθῃ ἐδῶ ὡς ἐπιφυλλὶς τοῦ «Ἐμπρός» κ' ἔπειτα εἰς βιβλίον, εἶχε τίτλον «Τὸ μυστικὸν τοῦ Βοσπόρου» καὶ ἤρесе πολὺ εἰς τοὺς ἀναγνώστας του διὰ τὴν πλοκὴν του καὶ τὴν ἐπικαιρότητα τοῦ θέματος. Διότι πραγματεύεται τὰς δολοπλοκίας τοῦ Γιλδὶς ἐπὶ Ἀβδουλ Χαμίτ καὶ τὰ καθέκαστα τῆς συνωμοσίας τῶν Νεοτούρκων με ἀρκετὴν γνώσιν τῶν φημολογουμένων λεπτομερειῶν, με περιπετειώδη ἐπεισόδια καὶ μάλιστα με αὐτοπρόσωπον ἀντίληψιν τόπων καὶ εἰκότων.

Ὁ Φερεδζές δὲν εἶναι βέβαια ἐν ἀπὸ τὰ καλῆτερα μυθιστορήματα τοῦ κ. Δημητρακοπούλου, ὅπως π. χ.

«Ἡ Δούκισσα τῆς Πλακεντίας», πού ἔχει πολλὴν ἡθογραφίαν, ἢ ὅπως ἡ «Γαλάτεια» ἢ ἀρθροῦσα εἰς θερμὸν ἀνατολικὸν λυρισμὸν καὶ διαπνεομένη ἀπὸ ἀναπαράστασιν μεγαλοπρεπῶν ἀρχαίων πολιτισμῶν, καὶ μάλιστα ὅπως «Ὁ Γελοτωποῖος τοῦ Βασιλέως», βυζαντινὸν μυθιστόρημα με ὀξύτητα εὐφυοῦς διαλόγου καὶ με πολλὴν τραγικότητα πλοκῆς. — Ἀλλ' ἐδῶ δὲν πρόκειται νά κρίνωμεν τὸν κ. Δημητρακοπούλου, τὸν παραγωγικὸν συγγραφέα, τὸν πολυσχιδὴ καὶ πολυμορφον, πού με πρόδωκεν ἀμέλειαν ὕψους κάποτε, ἀλλὰ πάντοτε με ὀξύτητα συγγραφικὴν ἀσχολήθη εἰς κάθε εἶδος τοῦ γραπτοῦ λόγου, εἰς τὴν λυρικὴν ποίησιν, εἰς τὴν σάτυραν, εἰς τὸ δράμα, τὴν κωμῶδιαν, τὸν φλύακα, τὴν μουσικοσπουδασίαν, εἰς τὸ μυθιστόρημα, τὸ διήγημα, τὸ χρονογράφημα, τὴν ἀποφθεγματολογία καὶ εἰς τὴν ἐπιστημονικοφανῆ λογογραφίαν ἀκόμη, τὴν ἱστοριογραφίαν, τὴν φιλοσοφίαν καὶ τέλος εἰς τὴν φυσιογνωσίαν, πάντοτε ἀκούραστος εἰς παραγωγήν, πάντοτε ὀρμητικὸς εἰς αὐτοπεποιθήσιν κ' αἰσιόδοξος διὰ τὸ ἔργον του, ἰδιορρυθμὸς ἐν τούτοις, συστηματικῶς καὶ τεχνικῶς πολύτροπος. Ἡ κρίσις περὶ ὅλου τοῦ ἔργου του θ' ἀπῆλθε ἐκτενὴ μελέτην, πολὺ συναφὴ με τὴν ἐθνικὴν καθόλου κατάστασίν μας καὶ πολὺ συσχετισμένη με τὸν σύγχρονον πνευματικὸν κύκλον τοῦ τόπου μας. Περί «τοῦ Φερετζέ» μόνον πρόκειται, τοῦ ἑλληνικοῦ αὐτοῦ μυθιστορήματος, τὸ ὁποῖον εἶχε τὴν τύχην νά μεταφρασθῇ μ' ἐπιμέλειαν, με κομψότητα γλώσσης καὶ με δύναμιν ὕψους ἀπὸ δύο σημαντικοῦς Γάλλους λογογράφους τοὺς κ.κ. Lebesgue καὶ Gahisto, νά εὕρῃ δὲ καλὸν παρισινὸν ἐκδοτὴν ὡς τὸν κ. Juven. Καὶ ὅτι, ὁ ἐξαιρετικὸς τῆς Γαλλίας ποιητὴς κ. F. Mistral ἔγραψε διὰ τὸ μυθιστόρημα τοῦτο ἀποτελεῖ σύντομον ἀλλὰ χαρακτηριστικὴν κρίσιν. «Πολὺ ἀρεσκουσα καὶ πολὺ ἐνδιαφέρουσα καθ' ἑαυτὴν ἡ ἐσωτερικὴ ζωὴ τῆς Νέας Τουρκίας—γράφει ὁ Mistral—ποῦ φαίνεται ζωγραφημένη εἰς «τὸν Φερετζέ» με ἀλήθειαν ἀλλὰ καὶ με κάποιαν ποίησιν, πού ἐνθυμίζει ὀλίγον τὰς «Χιλίας καὶ μίαν νύκτας». Πιστεύω πὺς τὸ βιβλίον θὰ ἔχῃ ἐπιτυχίαν παντοῦ, εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν». — Σύμφωνα τοῦ ἀλλὰ με μίαν ἐπιφύλαξιν ὡς πρὸς τὴν αἰσιδοξίαν τοῦ ποιητοῦ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ὑπάρχουν ἴσως συγγραφεῖς, ὅχι ὅμως καὶ ἀναγνώσται ἔργων ἑλληνικῶν.

Georges Argyroglo: Requiem, roman vécu. Paris, Bernard Grasset éditeur, MCMX.

Εἶναι διήγημα περισσότερον παρὰ μυθιστόρημα τὸ γραφέν ἀπὸ τὸν κ. Ἀργυρογλόν βιβλίον, με τὸ ὁποῖον ἀσχολοῦμεθα ἐδῶ μόνον διότι ἔχει γραφῇ ἀπὸ Ἑλληνα εἰς τὴν Γαλλικὴν. Δὲν γνωρίζομεν ἂν ἔχῃ δημοσιεύσῃ καὶ ἄλλα του διηγήματα ὁ κ. Ἀργυρογλόν ἢ ἂν πρώτην φοράν ἐνεφανίσθῃ τώρα (τὸ ὁποῖον καὶ πιθανώτερον). Τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι τὸ ἔργον τοῦ τὸ διακρίνει συγγραφικὴ ἀπειρία, ἀρχίζουσα ἀπὸ τὴν ἀτεχνίαν τῆς διηγήσεως, διαφανομένη εἰς τὴν ἑλληνικὴν παρατηρητικότητος λυρικῆς ἢ ρεαλιστικῆς κ' ἐπιβεβαιουμένη ἀπὸ αὐθαίρετον ψυχολογίαν. Ὁ μῦθος του εἶναι ἄλλοις καὶ πολὺ χρησιμοποιηθεῖς ὡς τώρα. Ἐρως εἰς τὸ Κάϊρον με μίαν φθισικὴν, πού ἀντὶ καμελῶν ἀγαπᾷ τὴν φορὰν αὐτὴν ῥόδα, καὶ αἱ σχετικαὶ σκηναὶ συγγινητικαὶ, λήγουσαι εἰς ἕνα θάνατον, — διηγήματα ὅλ' αὐτὰ ἐν εἰδῇ ἡμερολογίου, τοῦ ὁποῖου ἡ μονοτονία διακόπτεται ἀπὸ μικρὰν ἀλληλογραφίαν. Ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις μέσα εἰς τὴν ἀτεχνοὺς διήγησιν πολλὰ ἀληθινὰ ζωντανὰ εἰκόνας καὶ κάποια ψυχολογικὰ σχεδιάσματα, ὥστε τὸ σύνολον νά παρουσιάζεται ὡς ἀξιοσημειώτος φιλολογικὴ ἀπόπειρα. Ἀς ἐπισημειώθῃ τὸ νέον ἔργον τοῦ συγγραφέως «L'insaisissable» θὰ παρουσιασθῇ ἀρτιώτερον καὶ ἀξίον λεπτομερεστέρως ἀναλύσεως.

Κωνσταντίνου Ν. Ράδου: Ναυτικά διηγήματα, ιστορικά, ἡθογραφικά, μετὰ προλόγον περὶ ναυτικοῦ μυθιστορήματος. Ἐν Ἀθήναις 1910.

Ὁ κ. Κ. Ράδος εἶναι ἀπὸ τοὺς παλαιότερους γνωστοὺς λογογράφους μας. Δημοσιογράφος ἐμπειρὸς, συγγραφεὺς ναυτικῆς ἱστορίας—τῆς μόνης ἐν Ἑλλάδι—καὶ διηγηματογράφος. Ἡ σειρά τῶν διηγημάτων, πού ἐξέδωκε ἔχει τὰ ἴχνη καὶ τῶν τριῶν του συγγραφικῶν ἐκδηλώσεων. Διότι ἐνῶ ἡ σύνθεσις τοῦ μύθου καὶ ἡ ἐκτύλιξις του παρουσιάζουν δημιουργικὸν τάλαντον καὶ πλαστικότητα ἀπεικονίσεως, χαρακτηριστικὴν τῆς διηγηματογραφικῆς ἀξίας τοῦ συγγραφέως των, αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἀφηγήσεως εἰς τὰ περισσότερα ἐξ αὐτῶν ἀποδεικνύουν τὸν ἐπιστημονικὸν γνώστην τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας ναυτικῆς ἱστορίας, ἐνῶ ἡ πολλὴ εὐχέρεια τοῦ ὕψους καὶ ὁ πλεονασμὸς κάποτε τῆς φράσεως, πού ζωηρεύει ἀλλὰ καὶ χαλαρώνει πάντοτε κάθε εἰκόνα καὶ κάθε σκῆψιν, φανερόνουν τὸν ἐντρίβη δημοσιογράφον. «Ἡ κόρη τοῦ Πρωτοκαράβου» βυζαντινῆς ὑποθέσεως, ὑπερέχει ὅλων τῶν ἄλλων τῆς σειράς ὡς διήγημα καὶ ἡμπορεῖ νά κριθῇ ὡς τὸ ἀρθρούτερα προικισμένον με τὰ δημιουργικὰ χαρίσματα τοῦ συγγραφέως του καὶ συνάμα ὡς τὸ ἀπαλλαγμένον περισσότερον ἀπὸ τὰ δημοσιογραφικὰ μειονεκτήματα. Εἶναι γραμμένον με πολλὴν ἐμπνευσιν, ἔχει ζωηράν παραστατικότητα, δίδει ζωντανὰς εἰκόνας, σπάνια δὲ εἰσχωρεῖ εἰς τὴν φράσιν του ὁ πλατειασμὸς καὶ ἡ κοινὴ διατύπωσις, — ὥστε νά τάσσεται ἀναμφισβήτητως εἰς τὴν σειράν τῶν καλῶν ἱστορικῶν διηγημάτων τῆς φιλολογίας μας. — Ἡ ναὺς τοῦ Φαῦλου» ναυτικὸν καὶ αὐτὸ διήγημα ἀρχαίας πλοκῆς, εἶναι ἐπίσης γοργόν, ἀπεικονιστικὸν καὶ καλὴς, ἂν καὶ ὀλίγον ρωμαντικῆς, πλοκῆς, ὅπως καὶ τὸ ἄλλο νεώτερον ἡρωικὸν χρόνον διήγημα «Ὁ μοῦτσος τῆς ναυαρχίδος». — Ἀπὸ τὰ τελευταῖα τοῦ τόμου διηγήματα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι καὶ ναυτικῆς, ἀλλὰ ἡθογραφικῆς ὑποθέσεως, ὠραῖον εἶναι «ὁ Καπετὰν Σάββας» ζωντανὸν καὶ ἀληθινόν, ἀλλ' ὡς χρονογράφημα μάλλον παρὰ ὡς διήγημα. Καὶ ἀντιθέτως δύο ἄλλα, «ἡ Δερίνα» καὶ ἡ «Βέρα Ποπέσκου» εἶναι τόσον χαλαρά — συγκριτικῶς με τ' ἄλλα — ὥστε ἡμποροῦσε νά λείψουν, χωρὶς νά ἐλαττωθῇ ἡ εὐνοῖα ἐντύπωσις ἐκ τοῦ βιβλίου.

Ἐκεῖνο, πού χαρακτηρίζει τὸν κ. Ράδον, εἶναι κάποια λεπτότης κοινωνικῆς παρατηρήσεως καὶ μία λογαριασμένη κρίσις, φθάνουσα συχνά εἰς ἀναπαράστασιν τοῦ φυσικοῦ ὅχι με πλαστικότητα καὶ φαντασίαν, ἀλλὰ με χαρακτηρισμὸν ἀφηρημένον καὶ με λιτότητα φράσεως. Ὅτι δὲ χαρίζει ἰδιαιτέραν ἀξίαν εἰς τὰ ναυτικά του διηγήματα εἶναι ἡ γνώσις τῶν ἱστορικῶν ναυτικῶν πραγμάτων, ἀκριβής, διασαφηνισμένη, ὅχι ὅμως πάντοτε καὶ τόσον ἀναλυτικῶς παραστατικῇ, ὥστε νά δίδῃ ἀμέσως καθαρὰν εἰκόνα εἰς τὸν ἀπειρον ἀναγνώστην. Καὶ τέλος ἐκεῖνα, πού σκιάζουν συνολικῶς τὴν ἀξίαν τῶν διηγημάτων, εἶναι ἡ ῥητορικότης κάποτε τοῦ ὕψους, δημοσιογραφικὴ ὅπως εἶπομεν, κ' ἕνας ἀδύνατος εὐτυχῶς, ρωμαντισμὸς εἰς τὴν πλοκὴν καὶ εἰς τὴν ψυχολογίαν.

Κατόπιν τῶν ὑποδείξεων τούτων δὲν εἶναι ἴσως ἀνάγκη νά προστεθῇ τὸ ὅτι ὁ τόμος τῶν διηγημάτων τοῦ κ. Ράδου εἶναι ἀξιοσημειώτος φιλολογικὴ ἐργασία καὶ παρέχει πολὺ ἐνδιαφέρον ἀναγνώσεως, ὡς πρὸς τὰ ναυτικῆς ἰδίως ὑποθέσεως διηγήματα.

ΑΡΕΤΑΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Γερμανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή. — Συνεδριάσεις τῆς 20 Ἰανουαρίου.

Ὁ κ. Γ. Κάροω ὁμίλησε περὶ τριῶν ἀρτίως ἀποθανόντων ἐπιστημόνων, ἡτοὶ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Αὐστριακοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Καθιδρύματος Ροβέρτου

φόν Σνάϊντερ, του βυζαντιολόγου Καρόλου Κρουμβάχερ και του αρχιτέκτονος Γεωργίου Καβεράου, ενδιέτριψε δὲ ἄλλων εἰς τὸ ἔργον τοῦ πρώτου καθ' ὃ μᾶλλον συνδεομένου πρὸς τὴν Γερμανικὴν Σχολήν. Ὁ Σνάϊντερ δὲν συνέγραψεν ὀγκώδη βιβλία, ἀλλὰ μόνον μικρὰς ἀρχαιολογικὰς διατριβὰς ἀναφερομένας συνήθως εἰς ἐν μόνον ἀρχαῖον μνημεῖον ἀνευ συσχετίσεως αὐτοῦ πρὸς μέγα πλῆθος ἄλλων. Ἡ ἐκτενέστερα συγγραφή αὐτοῦ εἶνε τὸ πρῶτον ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθὲν ἔργον, ἡτοι ἡ διατριβὴ περὶ τῆς γεννήσεως τῆς Ἀθηνᾶς, ἐν ᾗ ὁρμώμενος ἐκ τῶν παραστάσεων δύο μεταγενεστέρων ἀναγλύφων κατ' ὁρμῶσε νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν παράστασιν τῆς γεννήσεως τῆς Ἀθηνᾶς ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἀετώματι τοῦ Παρθενῶνος. Πᾶσαι ὁμοῦ αἱ διατριβαὶ αὐτοῦ, καίπερ μικραὶ, διακρίνονται ἐπὶ μεγάλῃ πρωτοτυπίᾳ καὶ βαθεῖα γνώσει τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ μάλιστα τῆς μικροτεχνίας. Διὰ τοῦτο τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀναφερόμενα εἰς ἀρχαία μνημεῖα γνωστότατα καὶ ὑπὸ πολλῶν ἔσπουδασμένα ἤρκεσαν νὰ μεταβάλῳσιν ἄρδην τὰς ἐπιγραφὰς περὶ αὐτῶν δοξασίας. Σπουδαιότατὴ ὑπῆρξε προσέτι καὶ ἡ ἐργασία αὐτοῦ περὶ τὴν διάταξιν τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς ἐν Βιέννῃ ἀνακτορικῆς συλλογῆς μετενεχθεισῶν εἰς τὰ νεώδη μεγαλοπρεπὴ μουσεῖα. Οἱ κατασκευάσαντες τὰ μουσεῖα ταῦτα ἀρχιτέκτονες δὲν ἐμελέτησαν προηγουμένως ὅσον ἔπρεπε, τὰς ἀρχαίότητας, αἵτινες ἐμελλον νὰ εἰσαχθῶσιν εἰς αὐτὰ, οὗτοι δὲ οὔτε φωτισμὸς κατ' ἀλλήλους ὑπάρχει οὔτε αἰθουσαι εὐαρμοστός πρὸς αὐτὰς κατεσκευασμένοι. Ὁ Σνάϊντερ ὁμοῦ διὰ τῆς μεγάλης αὐτοῦ καλαισθησίας καὶ ἐπιμελείας κατ' ὁρμῶσε νὰ εὖρῃ δι' ἕκαστον ἀντικείμενον τὴν προσήκουσαν θέσιν, ὥστε οὐδὲν μουσεῖον ἐν τῇ κόσμῳ εἶνε κάλλιον διατεταγμένον τοῦ ἐν Βιέννῃ. Ἐπίσης κατ' ὁρμῶσε νὰ τελειοποιήσῃ καὶ τὴν ἐκτύπωσιν τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Αὐστριακοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Καθιδρύματος, τῶν ὁποίων αἱ εἰκόνες ἔγιναν ὑπέρτεραι καὶ αὐτῶν τῶν περιφρήμων ἡλιοτυπιῶν τῶν Παρισίων.

Περὶ τοῦ Κρουμβάχερ ὁ κ. Κάρολ εἶπεν ὅτι δὲν εἶνε ἀρμόδιος νὰ ὁμιλήσῃ, ἔγραψαν δὲ ἡδὴ περὶ αὐτοῦ ἐν Ἀθῆναις ἄλλοι εἰδικότεροι, ἡτοι οἱ κ.κ. Σ. Λάμπρος καὶ Θ. Βολίδης. Ἀλλ' ὁμοῦ τὸ ἔργον αὐτοῦ εἶνε τοσοῦτον μέγα, ὥστε καὶ πᾶς μὴ εἰδικὸς ἀντικείμενον τὴν σπουδαιότητα αὐτοῦ. Ὁ Κρουμβάχερ ἀπεκάλυπεν εἰς τὴν Γερμανικὴν ἐπιστήμην ὁλόκληρον κόσμον ὑπὸ τὴν ἀληθὴ αὐτοῦ ὄψιν, ἡτοι τὸν Βυζαντινὸν Ἑλληνισμόν, περὶ τοῦ ὁποίου οἱ ἐπιστήμονες ἔνεκα ποικίλων ἀπορημάτων καὶ ἐρριζωμένων προλήψεων ἔχον ὅλως ἐσφαλμένας δοξασίας. Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου οὗτου ἀπητέτο ὅχι μόνον μεγάλη ἐπιμέλεια, υπομονὴ καὶ ἐπιμονή, ἀλλὰ καὶ λίαν δυσέμετος πλοῦτος καὶ ποιικιλία γνώσεων, διότι ὁ πραγματευόμενος περὶ τῆς Βυζαντινῆς φιλολογίας ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ ὅχι μόνον τὴν ἀρχαίαν, ἐξ ἧς προέκυψεν ἡ Βυζαντινὴ, ἀλλὰ προσέτι καὶ τὰς γλώσσας καὶ φιλολογίας πλείστων ἔθνων, ἡτοι τῶν νέων Ἑλλήνων, Λατίνων, Γερμανῶν, Σλαύων, Ἀράβων, Ἀρμενίων, Τούρκων, Σύρων, Κοπτῶν καὶ ἄλλων. Διὰ τοῦτο εἶνε ἀξιοθαύμαστος ὁ Κρουμβάχερ ὅτι ἀντέσχε πρὸς τὸ τρομερὸν μέγεθος τῆς ἐργασίας αὐτοῦ, καὶ μάλιστα ὅτι ἡδυνήθη νὰ δημοσιεύσῃ τὸ μέγα σύγγραμμα τῆς ἱστορίας τῆς Βυζαντινῆς λογοτεχνίας ἐν ἡλικίᾳ μόλις 34 ἐτῶν. Ὁ θάνατος δ' αὐτοῦ θὰ καταλήτῃ ἀληθῶς μέγα κενόν, διότι πρᾶγματι οὐδεὶς ἄλλος ἐφάμυλλος αὐτοῦ ὑπάρχει.

Ὁ Καβεράου ἐλθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὀλίγον κατόπιν τοῦ νεανικοῦ αὐτοῦ φίλου Γ. Δαῖρπελδ εἰργάσθη εἰς ἐκπόνησιν ἀρχιτεκτονικῶν σχεδίων παντοίων ἀρχαίων μνημείων καὶ τὴν διεύθυνσιν ἀνασκαφῶν. Αὐτὸς διήρθε μετὰ τοῦ Καββαδία τὴν μεγάλην ἀνασκαφὴν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἐδημοσίευσεν λεπτομερῆ περιγραφὴν καὶ σχεδιαγραφήματα τῶν ἐρειπίων. Ἐσχάτως διήρθε τὰς ἐν Μιλήτῳ καὶ Διδύμοις ἀνασκαφὰς τῆς Γερμανικῆς Σχολῆς, ἀπεπεράτωσε δὲ πρὸ τοῦ θανάτου

αὐτοῦ καὶ τὰ σχέδια τῶν ἀνακτόρων τῆς Περγάμου.

Κατόπιν ὁμιλήσεν ὁ κ. Κούρτιος Μύλλερ περὶ τῶν τελευταίων ἐν Τίρυνθι ἀνασκαφῶν τῆς Γερμανικῆς Σχολῆς τῶν ἐκτελουμένων δαπάνῃ τοῦ φιλαρχαίου Ὀλλανδοῦ κ. Γκούζωπ καὶ μελλουσῶν νὰ ἐξακολουθήσωσι καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος. Σκοπὸς τῶν ἀνασκαφῶν ἦτο ἡ ἐξακριβώσις τῆς ἱστορίας τῶν ὀχυρωμάτων καὶ τῶν ἀνακτόρων τῆς Τίρυνθος καὶ ἡ διάκρισις τῶν παλαιότερων μερῶν τῶν ἐρειπίων ἀπὸ τῶν νεωτέρων. Διὰ διαφορῶν σκαφῶν κατορθώθη νὰ βεβαιωθῇ ὅτι πᾶσα ἡ διὰ δύο πυλῶν κλεισμένη ἀνατολικὴ εἰσόδος, οἱ παρ' αὐτὴν καὶ οἱ πρὸς νότον ὑπόγειοι μετὰ ψαλιδωτῆς ὁροφῆς θάλαμοι καὶ ἄλλα πρὸς νότον καὶ ἀλλὰ τοῦ μέρους ἔχουσι προστεθῇ κατὰ τὴν νεωτέραν μυκηναϊκὴν περιόδον, ἐνῷ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἀνακτόρων ὑπῆρχεν ἡδὴ πρότερον κατεσκευασμένον. Ὑποκάτω τῶν ἐρειπίων τῶν ἀνακτόρων εὐρέθησαν λείψανα μικρῶν παλαιότερων οἰκημάτων σχήματος ὠσειδοῦς, οἷα τὰ ἐν Ὀρχομενῷ τῆς Βοιωτίας. Ἐν τινι διαμερισματι εὐρέθησαν τεμάχια τριῶν μεγάλων μετὰ κλειστοῦ στομίου ἀμφορέων, ἐφ' ὧν ὑπάρχουσι γραπτὰ προϊστορικὰ γράμματα, ἅτινα ἴσως δηλοῦσι τὸ περιεχόμενον τῶν ἀγγείων τούτων. Σπουδαιότατα γεγονότα ἀπεκάλυπεν ὁ πλήρης καὶ μετὰ μεγάλης ὑπομονῆς γενόμενος ἐπίπονος καθαρισμὸς τῶν ἐπιστροφῶν τοῦ ἐδάφους τῶν δύο μεγάλων τῶν ἀνακτόρων καὶ τῆς αὐλῆς αὐτοῦ. Πάντα ταῦτα ἦσαν ἐπεστρωμένα διὰ στερεοῦ κονιάματος λευκοῦ, ὅπερ ἐν μὲν τῇ αὐλῇ οὐδεμίαν διακόσμησιν ἔφερεν, ἐν δὲ τῇ μεγάλῃ μεγάρῳ ἐν τῇ μέσῃ τοῦ πρὸς δεξιὰν τῆς εἰσόδου αὐτοῦ τοίχῳ ἔφερε βαθμίδα, ἐφ' ἧς προφανῶς ἐτίθετο ὁ θρόνος τοῦ ἀνακτοῦ, καθ' ἁπασὰς δὲ τὰς πλευρὰς ὑπῆρχον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους γραπτὰ κοσμήματα εὐτεχνότατα, διατεταγμένα εἰς τετράγωνα, ἅτινα φέρουσιν ἐναλλὰς εἰκόνα ὀκτάποδος ἢ δύο δελφίνων. Ὁμοίως καὶ τὸ μικρὸν μέγαρον κατὰ τὴν αὐτὴν πρὸς δεξιὰν πλευρὰν ἔφερε διακεκριμένην ἐν τῇ κονιάματι θέσιν διὰ θρόνον καὶ πέριξ κατὰ τὰς πλευρὰς γραπτὴν διακόσμησιν, λιτοτέραν ὁμοῦ τῆς τοῦ μεγάλου μεγάρου. Εἶχε δὲ προσέτι καὶ τὸ μικρὸν μέγαρον ἐν τῇ μέσῃ βαμνόν, ὅπως τὸ μέγα, ἀλλὰ τετράγωνον καὶ ὄχι στοργύλον. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁμοῖα εἶνε ἡ θέσις τοῦ θρόνου ἐν τῷ ἀνακτορῷ τοῦ Μίνως ἐν Κνωσῷ τῆς Κρήτης. Εὐρέθησαν προσέτι τὰ ἐρείπια τῆς ἔξω τῶν ὀχυρωμάτων προϊστορικῆς Τίρυνθος, ἅτινα ἐκτείνονται εἰς μεγάλην ἔκτασιν, ἐπ' αὐτῶν δὲ εὐρέθησαν ἐνιαχοῦ τάφοι γεωμετρικῆς ἐποχῆς. Μυκηναῖκοι τάφοι ἀνεκτίθησαν πολλαχοῦ, ἀλλὰ δὲν εὐρέθησαν, μέλλουσι δὲ νὰ ἀναζητηθῶσι προσεχῶς εἰς ἄλλας θέσεις. Μετὰ τὴν Μυκηναϊκὴν ἐποχὴν εἶχε κτισθῇ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀνακτοῦ τῆς Τίρυνθος ναὸς τῆς Ἱρας σωζόμενος μέχρι τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Ἀργείων. Εἰς τὸν ναὸν τοῦτον ἦσαν ἀφιερωμένα πολυάριθμα πηλίνα εἰδώλια παριστῶντα εἴτε αὐτὴν τὴν θεὰν καθήμενην ἐπὶ θρόνῳ εἴτε γυναῖκα φερούσας πρὸς αὐτὴν χοροῖδια, κηρήθρας καὶ ἄλλα δῶρα.

ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΣ ΦΡΑΣΙΑΣΜΟΣ

Τὸ χάσμα τοῦ ἱεροῦ τῶν Ἐρινύων παρὰ τὸν Κολωνόν εὐρέθη. Εἶναι μέγα, ἐκτείνόμενον εἰς βάθος 15 μέτρων ὑπὸ τὰ θεμέλια ἐνὸς οἰκίσκου κτισμένου εἰς τὸ κρᾶσπεδον τοῦ λόφου καὶ τῆς ἐκ Θηβῶν ἀρχαίας ὁδοῦ. Ἡ σπουδαιότης αὐτῆς ἀρχαιολογικῆς ἀνακάλυψης ὀφείλεται εἰς τὸν κ. Σβορώνον, ὅστις ἔλαβεν ἀφορμὴν ἀπὸ ἐν ἀνάγλυφον εἰκονίζον πύλην τοῦ Ἄδου καὶ ἐμελέτησε τὴν τοπογραφίαν τοῦ Κολωνοῦ. Τὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν του ἐκδίδεται ὁ ἐπιφανὴς ἀρχαιολόγος μᾶς εἰς συγγραφὴν του, ἡ ὁποία δημοσιεύεται κατ' αὐτὰς μετὰ σχέδια καὶ εἰκόνας. Ἀπὸ μίαν ἀνακοίνωσιν εἰς τὴν «Ἑστίαν» μαρτυροῦμεν ὅτι διὰ τοῦ γενομένου καθορισμοῦ ὅλων τῶν σημείων καὶ τεμενῶν

τοῦ λόφου ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἔγραψε τὸν «Οἰδίποδα ἐπὶ Κολωνῷ» κατὰ χρόνον, ἔχων ὑπ' ὄψιν ὅτι θὰ παιχθῇ πρὸ θεατῶν γνωρίζοντων ἐξ αὐτομίας ὅλας τὰς λεπτομερείας τοῦ λόφου. Ἐξηγουμέναι τῶρα πολλὰ τὰ δυσνόητα τοῦ δράματος, σχετικὰ μὲ τὴν θέσιν ὅπου διεδραματίσθη ἡ τελευταία τοῦ τραγικοῦ τυράννου τῶν Θηβῶν. Μετὰ τῶν ἄλλων καθορίζεται καὶ ἡ θέσις τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἥρωος Ἀκαδήμιου, ἡ ὁποία καὶ σήμερον ἀκόμα λέγεται *Καδήμεια*, διατηρήσασα τὸν ὁρμὸν τύπον τοῦ ὀνόματος Ἀκαδήμεια. Ἐπίσης ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας δὲν ἔκειτο εἰς τὸ Δίπυλον, ὡς μέχρι τοῦδε ἐθεωρεῖτο βέβαιον. — Ὁ κ. Σβορώνος σκοπεῖ νὰ ἀναπτύξῃ καὶ προφορικῶς λεπτομερείας τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ εἰς σειρὰν ἀνακοινώσεων τοῦ νεοϋσταίου Συνδέσμου τῶν Ἑλλήνων ἀρχαιολόγων. Καὶ ἡδὴ μελετᾷ τὰ σχέδια πῶς, ἀφ' ὧν ἐπιστημονικῶς ἀνασκαφῇ ὁ περὶ τὸν Κολωνόν χώρος, νὰ διοργανωθῶν ἐκεῖ ἐτήσιαι παραστάσεις, ἐπιτάμιοι, τοῦ ἀθανάτου δράματος τοῦ Σοφοκλέους.

ΜΟΥΣΙΚΗ

«Κρητικοὶ χοροί», Α' περὶ τῆς *Μαλεβυζιῶτικος καὶ Καστρινῆς, μετ' ἑξαφῶν διὰ μανδολίνου ἢ βιολί, ὑπὸ Γ. Ι. Χατζηδάκη.*

Με χαρὰ μᾶς βλέπομεν, ὅσο τὰ χρόνια περνοῦν, νὰ ἐκδηλοῦται, ὅχι μόνον ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐκτίμησις πρὸς τὰ δημοτικὰ μᾶς τραγούδια καὶ εἰς κάθε προῖον τῆς δημόδους καὶ ἀγαφῶν φιλολογίας μᾶς καὶ τέχνης, ἀλλὰ καὶ ἡ φιλότιμος ὅσον καὶ Ἑθνικὴ φροντίς, ὅπως ταῦτα περισωθῶν.

Καὶ εἶνε ἀληθὲς ὅτι πολλοὶ φιλοπάτριδες Ἑλληνες ἐφρόντισαν καὶ συνέλεξαν προϊόντα τῆς δημόδους φιλολογίας μᾶς, πλὴν, πάντες ἀτελῶς καὶ ἑλλιπῶς. Εἰς περιοδικὰ, ἐφημερίδας κλ. ἔχουσι δημοσιεῦσιν πλείστα ὅσα δημοτικὰ τραγούδια. Ἀλλὰ μόνον τὸ ποιητικὸν αὐτῶν μέρος. Τὸ μελωδικὸν οὐδεὶς ἐπεχείρησε νὰ παρασημάνῃ, ἐκτὸς τῶν Ντείκουντρε, Περνὸ καὶ Παχτίου, οἵτινες ἐδημοσίευσαν εἰς τόμον τοιαῦτα μετὰ τοῦ μέλους αὐτῶν.

Τὰ δημοτικὰ μᾶς τραγούδια δημοσιεύμενα μετὰ τοῦ μέλους αὐτῶν παρουσιάζονται μὲ τὴν πραγματικὴν αὐτῶν αἴγλην καὶ σπουδαιότητα. Χωρὶς τὴν μελωδίαν τῶν εἶνε ὀφρανα. Τοὺς λείπει κατὰ τὸ κατὰ αὐτὸ εἶνε αὐτὰ τὰ ἴδια. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ ποιητὴς τους, μόνον μὲ τὸν ἥχο τοῦ τραγουδιοῦ μορεῖ νὰ σὰς ἐξαχρήσῃ τὸ τραγούδι πού τοῦ ζητεῖται.

Εὐτυχῶς τὴν σπουδαίαν αὐτὴν ἑλλειψιν εὐρέθησαν οἱ ἱκανοὶ ἐκείνοι, οἱ ὁποῖοι, σὰν ἄλλες μέλισσες, ἐργάζονται μὲ ἐπιμέλειαν, εἰλικρίνεια καὶ εὐσυνειδησίαν, νὰ ἀναπληρώσωσιν.

Τὸ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον πρὸ τινος κυκλοφορῆσαν μουσικὸν τεύχος ἐκ τεσσάρων μουσικῶν σελίδων, διὰ βιολίον, μᾶς κἀμινε γνωστὸν καὶ ἄλλον συλλέκτην καὶ μελετητὴν τῶν δημοτ. τραγουδιῶν μὲ τὰς μελωδίας τῶν, τὸν κ. Γεώργ. Ι. Χατζηδάκιν ἀπὸ τοῦ Ἡράκλειον τῆς Κρήτης. Ὅταν ἀκούσῃ τις τὸ δημοσιευθὲν ἔργον του ἐκτελούμενον ἐπὶ τοῦ βιολίου, νομίζει ὅτι κελαδεῖ ἡ Κρητικὴ λύρα τὸν Κρητικὸν ἥχο.

Ὁ κ. Γεώργ. Ι. Χατζηδάκης, ὡς καὶ αἱ ὁδηγίαι τὰς ὁποίας γράφει εἰς τὸ τέλος, ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ὅσματος, μαρτυροῦν, ὅτι εἶνε, ὅχι μόνον δυνατὸς μουσικὸς, ἀλλὰ καὶ εἰδικώτατος διὰ τὴν παρασημάνσιν τῶν μελωδιῶν τοῦ τόπου του.

Ἐπίσης ἀπὸ τοῦ ὁπισθόγραμματος εἰς τὸ μουσικὸν τεύχος, μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ κ. Χατζηδάκης εἶνε συλλέκτης καὶ κάτοχος πολλῶν δημοτ. Κρητικῶν τραγουδιῶν. Τὸ δημοσιεῦσθαι αὐτὸ δὲγμα τῆς ἐπιτοκῶν ἄλλὰ πολυτίμου Ἑθνικῆς ἐργασίας τοῦ κ. Χατζηδάκη, ἐμπνέει τὴν ἐμπιστοσύνην τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἔχῃ τις εἰς τὸ ἔργον του.

Θ. ΚΑ...

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Εἰς τὴν λαρισινὴν «Πρωΐαν» δημοσιεύει ὁ κ. Θ. ἀνεκδοτὸν, ὡς λέγει, δημοτικὸν τραγούδι τοῦ Ρήγα — ἓνα ἀπὸ τὰ τραγούδια «πὺρ ζωγραφίζουσι δλοζώντα» τὴν τρομάρα τοῦ ραγιά, τὴν λαχτάρα καὶ τὴν ἐρήμωση καὶ καταστροφὴ πὺρ ἐσπεῖραν αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν ἀγρίων καὶ πολυαγρίμων μπουλουνζιῶν τῶν Ἀλβανῶν εἰς τὰ χωριά τοῦ Πηλίου, πρὸ τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως τοῦ 21. Τὸ τραγούδι αὐτὸ τραγουδιέται καὶ σήμερον ἀκόμα εἰς τὰ βλαχόφωνα χωριά Ἀβδέλλα κλπ., ἔχει δὲ ὡς ἐξῆς:

Ο «ΡΗΓΑΣ»

Δὲ σοῦ ἴεγα, βρὲ Ρήγα, — δὲν τόκαμες καλὰ πὺρ σήκωσες κεφάλι — ἐπάνω στὴν Τουρκιά. Μαχμοῦτ πασσὰς τὸ μάθε — ἀπὸ τὰ Γιάννενα, στέλλει τοὺς Ἀρβανίτες — στοῦ Βόλου τὰ χωριά. Πάτ' σὰν τὴ Μακρυνίτσα — κί τ' δόλια Πορταριά, πῆραν καὶ δυὸ κοράσια — ἀπὸ τὴν Πορταριά. Τὴ μιά τὴ λένε Λένη — τὴν ἄλλη Κωσταντινιά, πεσκέσι νὰ τὰ πᾶνε — μέσα στὸ Βασιλιά. Χαλάλι νὰ σοῦ γένῃ μωρὲ Μαχμοῦτ πασσὰ, πὺρ μοῦ στείλεις κοράσια — ἀπὸ τὴν Πορταριά.

Με τὴν ἐπιγραφὴν «Οἱ Ξένοι Καλλιτέχναι», ἐπάνω, καὶ μὲ τὴν κατευοδωτικὴν ἀποστροφὴν:

«Εργάζε με ἐκατὸν χιλιάδας Τέσσερ Τεράτων!...» ὑποκάτω, ἐδημοσίευσαν αἱ «Ἀθῆναι» γελοιογραφικὸν σκίτσον τῆς πρωταγωνιστοῦ τῆς βιεννέζικης ὀπερέτας, πὺρ ἦλθε καὶ δευτέρου χειμῶνα νὰ γοητεύσῃ τοὺς Ἀθηναίους. Τὸ ἀναδημοσιεύμενον διότι εἶναι ἴσως πιστότερον ἀπὸ τὰς φωτογραφίας τῆς καλλιτέχνιδος,

πὺν τὴν ἀδικουὶν πολὺ. Κ' ἔπειτα, λέγεται ὅτι διὰ τὴν τόσῃ ἐπιτυχίᾳ τοῦ σκίτσου ἐνοχον εἶναι τὸ κοινὸν τοῦ ζωγράφου Ροῦλου.

ΕΙΣ τὴν «Ἑστία» τῆς 21 Ἰανουαρίου ὁ κ. Δ. Π. Π. μεταφράζει ἀπόσπασμα ἀπὸ τὰς ἀναμνήσεις τοῦ Jules Trouat, γραμματέως τοῦ μεγάλου κριτικοῦ Sainte-Beuve, ὅπου ἐμφανίζεται μία ἀγνωστος ἐλληνικὴ φυσιογνωμία: «ὁ Πανταζίδης, καθηγητὴς τῶν ἐλληνικῶν τοῦ Γάλλου σοφοῦ, Ἑπειώτης, διαφυγὼν τὰς σφαγὰς τῶν Τούρκων, ἐκπαιδευθεὶς ὑπὸ τῶν μοναχῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ συμπληρώσας τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν Νεάπολιν. Πόσων ἐτῶν ἦτο, καὶ ὁ ἴδιος δὲν τὸ ἤξευρε. Ἦλθεν εἰς τὸ Παρίσι διὰ νὰ παραδίδῃ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν, τὴν ὁποίαν ἐγνώριζε κατὰ βάθος καὶ καλλίτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον εἰς τὴν Γαλλίαν. Μὲ αὐτὸν, δὲν εἶχε κανεὶς παρὰ ν' ἀνοίξῃ τὴν βούσιν γιὰ νὰ κάμῃ νὰ τρέξουν τὰ Ἑλληνικά του. Ὁ Sainte-Beuve τὸν ἐπὶ ἔπαινον ὡς προσηνέστην του καὶ ἐδιάβασαν μαζὶ ὅλον τὸν Ὀμηρον, τὴν Ἀνθολογίαν καὶ τὸν Θουκυδίδην. Ὁ Sainte-Beuve ὑπερηγάτα τὴν Ἑλληνικὴν τὴν ἐγνώριζε κατὰ βάθος καὶ ἐθεώρει τὰ ἔργα τοῦ Ὀμήρου ὡς τὰ ἀνώτερα ὑπὸ φιλολογικὴν ἔποψιν ὅλων τῶν προϊόντων τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ωραίου ἀνὰ πάντας τοὺς αἰῶνας... Ὁ καημένος ὁ Πανταζίδης, ἡ καλλιτέρα καρδιά τοῦ κόσμου, τύπος Ρωμαϊκῶς — εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἔλειπε παρὰ τὸ φρεσὶ — μύτη γαιμή, μουστάκι ἀγριοστριμμένο καὶ σὰν βούρτσά, εἶσι τὸν ἀναπολῶ, ἐπειδὴ οὔτε καὶ μοῦ ἀπέμεινε φωτογραφία του. Ἐξοῦσε τόσον πολὺ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ Περιζέλου, ὥστε ἔβλεπε τὰς Μούσας τοῦ Ὀλύμπου εἰς τὰς ἀοίδους τοῦ Καφε-Σαντάν τῆς ὁδοῦ de la Gaité, ἦτο δέ, ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ ζήτημα, γεμῆτος ἀπὸ φαντασιοκοπίας, τὰς ὁποίας διαρκῶς μᾶς ἀνεκοῖνου. Ἦγνόει τὴν σύγχρονον ἐποχὴν».

— Ποῖος νὰ ἦτο τάχα αὐτὸς ὁ Πανταζίδης; ἐρωτᾷ ἡ «Ἑστία».

Η παρισινὴ *Revue* δημοσιεύει συνέντευξιν μὲ τὸν ἐνδοξον γλύπτην Ροδέν. Θέμα: «τὸ μυστήριον εἰς τὴν τέχνην». — «Ἄν δὲν ὑπῆρχεν ἡ θρησκεία, θὰ εὐρισκόμην εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τὴν ἐφεύρω», εἶπεν ὁ καλλιτέχνης. Καὶ ἀνέπτυξε διὰ μακρῶν τὸ διατί. Ἰδοὺ μερικὰ ὥραία του λόγια:

«Μᾶς νομίζουν πὼς ζοῦμε μόνον μὲ τὰς αἰσθήσεις μας, ὅτι μᾶς ἀρκεῖ ὁ κόσμος τῆς ἐπιφανείας. Μᾶς παίρνουν γιὰ παιδιὰ, πού μεθοῦν μὲ γυαλιστερά χρώματα καὶ διασκορπίζουν μὲ τὰς μορφὰς ὅπως μὲ τὶς κοινῆς... Ἀσχημα μᾶς ἐννοοῦν. Αἱ γραμμὲς καὶ οἱ χρωματισμοὶ δὲν εἶναι γιὰ μᾶς παρὰ τὰ σημεῖα τῶν κοινῶν ἐκφρασιῶν. Πέραν ἀπὸ τὰς ἐπιφανείας, τὰ βλέμματά μας βυθίζονται ἐως τὸ πνεῦμα, καὶ ὅταν κατόπιν ἡμεῖς ἀναπλάττωμεν τὰς περιμέτρους, τὰς πλουτίζομεν μὲ τὸ πνευματικὸν περιεχόμενον πού αὐτὰ καλύπτουν.

«Ὁ καλλιτέχνης, ὁ ἄξιος τοῦ ὀνόματος, ὀφείλει νὰ ἐκφράξῃ ὅλην τὴν ἀλήθειαν τῆς φύσεως, ὅχι μόνον τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἀπέχου, ἀλλὰ καὶ, ἀλλὰ πρὸ πάντων τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἀπὸ μέσα. Ὅταν ὁ γλύπτης πλάττῃ ἕνα κορμὸν ἀνθρώπου, δὲν παριστάνει μόνον τοὺς μυῶνας, ἀλλὰ τὴν ζωὴν πού τοὺς ἐμπνέει... πλεον παρὰ τὴν ζωὴν... τὴν δύναμιν πού τοὺς ἐδημιουργεῖ καὶ μετέδωκεν εἰς αὐτοὺς εἴτε τὴν χάριν, εἴτε τὴν ῥώμην, εἴτε τὸ ἐρωτικὸν θέλημα, εἴτε τὴν ἀδάμαστον ὁρμὴν...

«Παντοῦ ὁ μέγας καλλιτέχνης ἀκούει τὸ πνεῦμα ὁμιλοῦν πρὸς τὸ πνεῦμα του. Πού θὰ εὕρει ἀνθρώπον περισσότερον θρησκόν;... Τὸ μυστήριον ἄλλως τε εἶναι ἡ ἀτμοσφαῖρα πού περιλούει τὰ ἀρίστα τῶν ἔργων τῆς τέχνης. Ἐκφράζουν αὐτὰ πᾶν ὅτι τὸ διαμόνιον αἰσθάνεται ἐνώπιον τῆς Φύσεως. Τὴν παριστάνουν μ' ὅλην τὴν ἐνάργειαν, μ' ὅλην τὴν μεγαλοπρέ-

πειαν πού δύναται νὰ ἀνακαλύψῃ εἰς αὐτὴν ὁ ἀνθρώπινος ἐγκέφαλος. Ἀλλὰ ἀναγκαστικῶς προσκορροῦν εἰς τὸ ἀπέραντον Ἀγνωστον πού περισκεπάζει τὴν μικροτάτην σφαῖραν τοῦ Γνωστοῦ. Διότι ἐπὶ τέλους αἰσθανόμεθα καὶ ἀντιλαμβανόμεθα εἰς τὸν κόσμον μόνον τὴν ἀκραν τῶν πραγμάτων, μὲ τὴν ὁποίαν μᾶς παρουσιάζονται καὶ δύναται νὰ ἐντυπωθῶν εἰς τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν ψυχὴν μας. Πάντα ὅμως τὰλλα ἐκτείνονται εἰς σκότος ἀτελεύτητον. Καὶ πλησίον μας ἀκόμη, χίλια πράγματα μένουν κρυφά, διότι δὲν εἶναι ἀντιληπτά εἰς τὸν ὁργανισμὸν μας.»

Ἐν τούτοις ὁ Ροδέν, μ' ὅλην τὴν πίστιν του εἰς τὸ «μυστήριον» καὶ τὴν θρησκείαν τῆς τέχνης, ἔδωκε πέρα εἰς τὴν συνέντευξίν του μὲ παρήγορα διὰ τοὺς τεχνίτας λόγια:

— Πρέπει ὅμως νὰ μὴ λησμονῶμεν ὅτι πρώτη ἐντολὴ τῆς θρησκείας αὐτῆς διὰ τοὺς λειτουργοὺς τῆς εἶναι νὰ ξέρουν νὰ πλάθουν καλὰ ἕνα χέρι, ἕνα κορμὸν ἢ ἕνα πόδι!

ΔΙΑ τὰ παιδικὰ χρόνια τοῦ Λευκαδίου Χέρν, τοῦ Ἀγγλοέλληρος συγγραφέως, πού τόσον ποιητικὰ ὤμνησε τὰς ἐξωτικές χώρας, γράφει ὁ Γάλλος μεταφραστὴς του κ. Μ. Λοζέ τὰ ἐξῆς ἐνδιαφέροντα:

Ὁ Λευκαδὶος Χέρν ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1850 εἰς τὴν Λευκάδα. Ἡ μητέρα του ἦτο νέα Ἑλληνίς ὁ πατέρας του, Charles Bush Hearn, ἦτο Ἰρλανδὸς καὶ στρατιωτικὸς ἱατρός τοῦ 76ου συντάγματος τοῦ ἀγγλικοῦ πεζικοῦ, τὸ ὁποῖον ἐστάθμευεν εἰς Μαδρὰς τῶν Ἰνδιῶν. Οἱ σύζυγοι δὲν φαίνεται νὰ ὑπῆρχαν πολὺ ἀγαπημένοι, καὶ πρέπει νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ ἐρχομὸς τοῦ μικροῦ Λευκαδίου δὲν ἔγινε δεκτὸς μετὰ χαρὰς... Ὀλίγα χρόνια μετὰ τὴν γέννησίν του, οἱ γονεῖς του διεξέχθησαν, καὶ ὁ μικρὸς ἐστάλῃ εἰς τὸ Δουβλίον, εἰς τὸ σπῆτι μᾶς γράφει τῆς αἰσθητικῆς του, τῆς κ. Brenane, ἡ ὁποία ἀνέλαβε νὰ τὸν φροντίξῃ. Τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ Χέρν ἦσαν θλιβερά· δὲν ἐγνώριζεν οὔτε τὰ τρυφερά χάδια τῆς μητέρας οὔτε τὴν φιλόστοργον μέριμναν τοῦ πατέρα. Ἦτο ἕνας φτωχὸς ξενούλης, κάπως ὑποπτὸς λόγῳ τοῦ ἐλληνικοῦ του αἵματος, ἀδιάκοπα ἐπιβλεπόμενος, ἀνατρεφόμενος μὲ αὐστηρότητα ἐν ὅσῳ σκληρᾷ. Καθὼς ἦτο ἐκ φύσεως εὐαίσθητος καὶ περιπαθὴς, ὑπέφερε μὲ αὐτὰ πολὺ περισσότερον παρὰ ἂν ἦτο κανὲν ἀπὸ τὰ συνηθισμένα παιδιὰ. Ἀλλὰ κατέτινε μέσα του ὅλα τὰ δάκρυα, ὅλας τὰς θλίψεις πού ἐβασάνιζαν τὴν παιδικὴν καρδίαν του, ἀργότερα δὲ πολὺ, ὅταν ἐφθασεν εἰς τὸ ἀπώγειον τῆς φήμης του, μᾶς ἀπεκάλυπεν, εἰς μίαν συγκινητικὴν σελίδα, τὴν ἡθικὴν βάσανον πού εἶχε τραβήξῃ εἰς τὴν Ἰρλανδίαν ἐπὶ μακρὰς νύκτας.

«Ὅταν ἔγινε πέντε ἐτῶν, μὲ κατεδίκασαν νὰ κοιμῶμαι μόνος, εἰς ἕνα μοναχικὸ δωμάτιον, πού ἀπὸ τότε τὸ ἐβγαλὼν τοῦ Παιδιοῦ... (Ἐκείνην τὴν ἐποχὴν δὲν μ' ἐφώναζαν μὲ τὸν ὀνόμα μου: ὅλοι μὲ ἤξεραν ὡς τὸ Παιδί)... Ἐκείνο τὸ δωμάτιον ἦτο στενὸ, πολὺ ὑψηλὸ, καί, μ' ὅλο τὸ ὑψηλὸ παράθυρό του, ὑπερβολικὰ σκοτεινὸ. Εἶχε ἕνα τζάκι, ὅπου ποτὲ δὲν ἀναβε φωτιά, καὶ τὸ Παιδί εἶχε τὴν ὑποψίαν μήπως ἦτο στοιχειωμένον τὸ τζάκι... Εἶπεν καὶ ἀπεφάσισεν νὰ μὴ μένῃ φῶς τὴν νύκτα εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Παιδιοῦ. Ἀπλῶς καὶ μόνον διότι τὸ Παιδί ἐφοβῶταν τὸ σκοτάδι. Αὐτὸς ὁ φόβος τῆς μαυρίδας εἶχε κριθῇ ὡς εἶδος πνευματικῆς ἀδυναμίας, κ' ἐπρεπε νὰ θεραπευθῇ μὲ τὴν αὐστηρότητα... Ἀλλὰ ἡ θεραπεία δὲν ἔκαμε ἄλλο παρὰ νὰ ἐπιδεινώσῃ τὸ κακόν. Ἐνόμισα πὼς θὰ πεθάνω ἀπὸ τὴν τρομάρα ὅταν μοῦ εἶπεν ὅτι ἐπρεπε τοῦ λοιποῦ νὰ κοιμῶμαι μόνος μου, στὰ σκοτεινά, καὶ — αὐτὸ μοῦ ἐφαίνετο ἀπαισιώτατα σκληρὸν — κλειδωμένον στὸ δωμάτιό μου, πού ἦτο τὸ πενθιμότερον δωμάτιον τοῦ σπιτιοῦ... Κάθε βράδυ, ἀφοῦ μ' ἐβαζαν στὸ κρεβάτι μου, ἔπαιρναν τὴ λάμπα: τὸ κλειδὸ ἐγύ-

ριζε στὴν κλειδωνιά, τὸ προστατευτικὸν φῶς ἐχάανετο, καὶ τὰ βήματα τῆς νταντᾶς μου ἀπεμακρύνοντο... Τότε μία ἀγωνία φόβου μ' ἐσφίγγε. Κάτι τὸ φοβερὸν καὶ αἰὼνον θαρρεῖς κ' ἐμεγάλωνε, λίγο-λίγο, εἰς τὸν σκοτεινὸν ἀέρα... Μοῦ ἐφαίνετο μάλιστα πὼς τὸ ἄκουα νὰ μεγαλῶνῃ. Χωρὶς νὰ θέλω, ἀρχίζα τὰ κλάματα καὶ τὶς φωνές, καί, ἂν οἱ φωνές μου τακτικά μ' ἔκαναν νὰ τιμωροῦμαι, ἔκαμιναν ὅμως καὶ νὰ ξανάρχεται τὸ εὐεργετικὸν φῶς, καὶ αὐτὸ ἀντεστάθμιζε μὲ τὸ παραπάνω τὴν τιμωρίαν μου!... Γρήγορα τὸ παρετήρησαν, καὶ διαταγὴ ἐδόθη νὰ μὴ ἀνησυχῇ πλέον κανεὶς μὲ τὰ ξεφωνητὰ τοῦ Παιδιοῦ...»

ΕΖΗΣΕ λοιπὸν ὁ Χέρν τὰ παιδικὰ του χρόνια εἰς ἀτμοσφαῖραν ψυχρὰν καὶ ἀσυμπαθῆ. Καὶ εἰς τὸ οἰκοτροφεῖον ἀκόμη, ὅπου ἐπέρασε ὀλίγον καιρὸν, δὲν τὸν ἐκατάλαβαν, ἡ μόνη δὲ ἀνάμνησις, πού τοῦ ἔμεινεν ἀπὸ τὴν μαθητικὴν του ἡλικίαν — ἀνάμνησις, ἀλλοῖμονο! πού τὴν διετήρησεν εἰς ὅλην τὴν ζωὴν! — ἦτο ἕνας κανυᾶς, ὅπου ἔφαγε τὴν γροθιά πού τὸν ἔκαμε νὰ χάσῃ τὸ ἀριστερὸ του μάτι!...

Ἵσως ἡ στέρησις αὐτῆς συμπαθείας τὸν ἔκαμε νὰ περιυλληχθῇ εἰς τὸν ἐαυτὸν του καὶ νὰ ἐνδιαφερθῇ διὰ πράγματα πού ἄλλα ἀγῶρια συνομιλικά του οὔτε κἂν θὰ ἐπρόσεχαν. Ἐτσι χωρὶς ἄλλο ἀπέκτιψε τὴν ἑξὶν νὰ παρατηρῇ προσεκτικὰ τὴν φύσιν, νὰ σημειώῃ τὰς μόλις ὁρατὰς μεταλλαγὰς τῶν ἱριδοχρῶμων ὕψους τοῦ οὐρανοῦ, νὰ βλέπῃ τὴν θάλασσαν ὑπὸ τὰς ποικιλωτέρας τῆς μορφᾶς. Ἐξοῦσε εἰς ἕνα κόσμον μαγικόν, δημιουργούμενον ἀπὸ τὴν φαντασίαν του πού αἰωνίως κυνηγοῦσε τὸ ὥραϊον καὶ τὸ φαντασμαγορικόν, καὶ ἀσυναισθήτως ἐκείνο τὸ ἔρημο παιδάκι, τὸ χωρὶς γονεῖς καὶ φίλους, παρσκευάζετο διὰ νὰ γείνῃ ὁ θελκτικὸς μυθολόγος, ὁ μεγαλοφυὴς συγγραφεὺς πού ἔγινεν ἀργότερα...

ΓΙΝΕΤΑΙ τόσος πάταγος διὰ τὸν Σαντεκλέρ καὶ περὶ τὸν Σαντεκλέρ, ὥστε δὲν ἔλειπεν ἄλλο παρὰ νάπο-καλυφθῇ καὶ ὡς λογοκόπος, τῆς ιδέας τοῦλάχιστον, ὁ Ροστάν. Ὁ «Ἐρμῆς τῆς Γαλλίας» συγκатаβαίνει καὶ γράφει τὰ ἐξῆς:

«Κατὰ τὸ 1898, τὸ γελοιογραφικὸν *Le Rire* ἐδημοσίευσεν ἕνα πετεῖνον πού λαλεῖ τὴν στιγμὴν τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Καὶ ὑπὸ τὴν εἰκόνα ἐγράφετο: «Ματαιοδοξία...» Ἄν δὲν ἐλαλοῦσα ἐγὼ τὸ πρῶτ, νὰ δοῦμε ἂν θὰ ἔβγαίνε ὁ ἥλιος!... Τὸ σχέδιον ἦτο ἔργον τοῦ Roubille, τοῦ ἐκπληκτικοῦ καὶ γονίμου σατυριστοῦ. Ἡ Ἀστράπη (παρισινὴ ἐφημερίς) ἀναδημοσίευσε τὰ λόγια καὶ τὴν εἰκόνα, ὑπαινίσσεται ὅτι ὅλος ὁ μῦθος τοῦ Σαντεκλέρ εἶναι αὐτοῦ μέσα, καὶ ὅσοι γνωρίζουν τὴν ὑπόθεσιν τοῦ δράματος δὲν θὰ ἔχουν ἀντιλογίαν.»

Ο μυθιστοριογράφος Ἐδουάρδος Ρὸδ ἀπέθανεν ἔσθφνα πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν. Ἦτο νέος ἀκόμη, 53 ἐτῶν, ὁ Ἑλβετὸς αὐτὸς πού ἐπλούτισε τὴν σύγχρονον γαλλικὴν φιλολογίαν μὲ σημαντικὰ ἔργα λεπτῆς ψυχολογίας, — ὁάσεις αἰθερίων ἐρώτων μέσα εἰς τὴν Σαχάραν τῶν κυτρίων βιβλίων πού ἀποτείνονται περισσότερον εἰς τὰς αἰσθήσεις παρὰ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀναγνώστου. Τὰ πρῶτα του μυθιστορήματα εἶχαν ἐπιρροαθῇ ἀπὸ τὰς εἰς νατουραλιστικὰς ἀλλὰ κατόπιν ἐθερκε τὸν ἀληθινόν του δρόμον, καὶ ἤρχισε νὰ ἐρευνᾷ τὴν ἐννοίαν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ἡ γνώσις τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Κακοῦ εἶναι ἐμφυτος εἰς τὸν ἄνθρωπον. Πόθεν ὅμως πηγάζει; πὼς σχηματίζεται; Ἀξίζει τὸν κόπον νὰ ζῶμεν τὴν ζωὴν μας αὐτὴν, πού μᾶς τὴν ἐπιβάλλουν οἱ φυσικοὶ νόμοι; Ὁφείλομεν, καὶ μᾶλλον τίνας βαθμοῦ, νὰ ὑπακούομεν εἰς τὸ ἐνστικτον πού μᾶς παρασύρει εἰς ἀναζητήριον τῆς εὐτυχίας; — Τὰ προβλήματα αὐτὰ πάντοτε ἀτησχόλουν τὸν Ρὸδ καὶ ὡς κριτικὸς καὶ ὡς μυθιστοριογράφος, ἔμεινε πρὸ παντὸς ἡθικολόγος φιλόσοφος.

ΔΙΑ τὸ μυθιστόρημα — τὸ «γαλλικὸν μυθιστόρημα» — ἡ «Ἐπιθεώρησις τῶν Δύο Κόσμων» δημοσιεύει ἕνα χειρόγραφον τοῦ μακαρίτου Σεμπουλιέ, ἀνέκδοτον, ὅπου εὐρίσκομεν τὴν ἐξῆς παρατήρησιν:

«Τὸ μυθιστόρημα εἶναι ἐφευρέσις σχετικῶς νέα. Νὰ ἐξηγουίμεθα ὅμως. Εὐρίσκομεν εἰς ἐμβρυώδη κατάστασιν ὅλας τὰς ποικιλίας τοῦ μυθιστορήματος εἰς τὴν ἐλληνικὴν καὶ τὴν ρωμαϊκὴν ἀρχαιότητα. Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ρωμαῖοι ἐγνώρισαν τὸ ἱστορικὸν μυθιστόρημα, τὸ φιλοσοφικὸν καὶ τὸ θρησκευτικόν, τὸ ἐρωτικὸν καὶ τὸ περιπετειώδες, τὸ διήγημα, τὸ βουκολικὸν μυθιστόρημα. Ἀλλ' ἡ ἀρχαιότης δὲν ἐγνώρισε τὸ μέγα μυθιστόρημα, δὲν παρήγαγεν ἀριστοῦργημα εἰς τὸ εἶδος τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἔμεινε πάντοτε διὰ τοὺς ἀρχαίους δευτερεῦον εἶδος, μικρὸν εἶδος, ἡ κορυφὴ τῆς μικρο-φιλολογίας.»

ΕΙΣ τὰ «Σημειωματάρια» του, τὰ ὁποῖα ἐξακολουθοῦν δημοσιευόμενα, ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ γράφει, μὲ χρονολογίαν 24 Ἰουλίου 1871:

«Ὁ ἐφημέριος τοῦ Βιανδέν εἶπε, χθὲς Κυριακὴν, ἀπὸ τὸν ἄμβωνα:

«—Ὁ διάβολος εἶχεν ἔως τώρα ἐπὶ τῆς γῆς τρεῖς θρησκείας ἰδικὰς του: τοὺς Λουθηριστάς, τοὺς Καλβινιστάς καὶ τοὺς Ἰανсениστάς. Τώρα ἔχει καὶ τετάρτην; τοὺς Οὐγκωνιστάς.»

«Ὁ ἐφημέριος αὐτὸς — προσθέτει ὁ ἐκδικητικὸς ποιητὴς — εἶναι ἕνας καλοκάγαθος γέρον πού ἔχει τὴν μόνην χήνα πού ὑπάρχει εἰς τὸ Βιανδέν. Βγαίνει στοὺς δρόμους μάζι τῆς. Εἶναι ἀχώριστοι: πότε ἡ χήνα ἀκολουθεῖ τὸν ἐφημέριον, πότε ὁ ἐφημέριος τὴν χήνα.»

ΠΟΣΗ κίνησις τώρα τελευταία εἰς τὰς Ἀθήνας! Ἦλθε καὶ παρήλθε ἡ Μελάνς Τουταὶν μὲ τὸν γαλλικὸν θίασόν της ἀπὸ τοῦ Βασιλικῶν Θεάτρου. Ἐφυγεν ἡ βιεννέζικη ὀπερέττα: ἦλθεν ἡ ἐλληνικὴ, κ' ἔκαμε τὴν ἐμφάνισιν της μὲ τὴν «Γκείσα». Εἰς τὸν «Παργανσσόν» μία ἔσπερις ὑπὲρ τῆς «Προόδου» — τοῦ εὐεργετικοῦ σωματείου τῶν ἀθηναϊκῶν χειροτεχνημάτων — συνεκέντρωσε πολλὴν κόσμον· ἀλλὰ ἔσπεριδες ἐδόθησαν εἰς τὸν Σάβαντον τῶν Συνακτῶν. Ἐλαβαν εἰς τὰς ἐσπερίδας αὐτὰς μέρος αἱ ξέναι καλλιτέχνιδες. Ὁ Ἀδστραλὸς βιολιστὴς Δουντλὼφ ἔδραψε δάφνας εἰς τὸ ὦδον. Μία συναυλία τοῦ αὐτοῦ ὦδεοις παρ' ὀλίγων νὰ ματαιωθῇ, διότι οἱ ἀνέκοντες εἰς τὸν στρατὸν μουσικοὶ ἦσαν ἐν ἐπιφυλακῇ. Ἦλθεν ἐταιρία παλαιῶν μουσικῶν συνθέσεων ἐκτελουμένων μὲ παλαιὰ ὄργανα τοῦ ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐφάνη ὁ κομήτης τῆς Γιοχάννσε-μποργ. Δὲν ἐπέταξεν οὔτε ὁ Μπλεριώ οὔτε τὸ ἀεροπλάνον του. Προαγγέλλεται τώρα ὁ ἐρχομὸς καὶ ἄλλων ξένων θιάσων: ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς θὰ παίξῃ τὸν «Σαντεκλέρ». Ἡκούσαμεν ἀκόμη ὅτι προσερχὼς θὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸ θέατρον μία Ἑλληνὶς ὀρχηστρίς ἀρχαίων ἐλληνικῶν χορῶν, μὲ τὸ ἀρχαῖον ἐνδυμα, — ἡ Ἀνὴς Ἑλλή Βίκτωρος — εἰδικῶς ἀπὸ πολλοῦ πρὸς τοῦτο γυναιξομένην.

Ο ΛΙΓΟΣ ΤΙΧΑ

Ἡ «Λήκυθος» — τὰ ποιήματα τοῦ Πέτρου Ζητου-νιάτη, πού τόσον πρόωρα ἀπέθανε, τυπώνονται εἰς τό-μον. Τὸ βιβλίον θὰ εἶναι ἑτοιμὸν ἐντὸς τοῦ πρώτου δεκαπενθημέρου τοῦ Φεβρουαρίου καὶ θὰ τιμᾶται φρ. 3 προσηλωτικῶς. Διευθύνσις: Καν Εὐσταθίου Δ. Ζητου-νιάτη, πλατεῖα Κυριακοῦ, Ἀθήνας.

«Ὅσα ἐγράψαμεν διὰ τὸν διαγωνισμὸν πού ἐπροκή-ρουξεν ἡ «Θεσσαλία» τοῦ Βόλου, ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς μίαν εὐχάριστον δὴλωσιν τῆς καλῆς ἐφημερίδας: ὅτι «πράγματι ἕνας ἀπὸ τοὺς συντάκτας τῆς ἐγράφη ὅτι ἡ γλώσσα τοῦ διηγήματος θὰ εἶναι ἡ ὑπὸ τῶν ἐφη-μερίδων γραφομένη» ἀλλ' αὐτὸ εἶναι μόνον ἰδική του

γνώμη». Τούναντιον οί κριταί του διαγωνισμού, οί και μόνοι αρμόδιοι νάποφανθούν, έρωτηθέντες είπαν «ότι είς οίανδήποτε γλώσσαν άν είναι γραμμένα τά έργα θά βραβευθούν, άρκεί νά είναι καλά». Αυτό ήθέλαμεν νά πούμε κ' έμεις.

Νέον θερινόν θέατρον—τό δεύτερον αυτό κατά χρονολογικήν σειράν, όχι κατά σειράν απαιτήσεων της θεατρικής τέχνης—πρόκειται νάποκτίσουν αί 'Αθήναι. 'Η Ζάππειος έπιτροπή κατήρτισε προϋπολογισμόν δρ. 130,000 διά νά τό κτίσῃ είς τόν κήπον του Ζαπείου. Τό άλλο είναι προωρισμένον από έπιχειρηματίας διά τήν 'Αλυσίδα, τό έξοχόν τέμα της οδού Πατησίων.

Ο Γερμανός τεχνοκρίτης Μάιερ-Γκραίφε έτύπωσε είς όγκώδη τόμον τό «Ισπανικό Ταξίδι» του. Έκαμε τό ταξίδι αυτό είς τήν Ισπανίαν διά νά μελετήσῃ τόν Βελάσκεθ, και άνεκάλυψε τόν Γρέκο—τόν Θεοτοκόπουλον. Έμεινε κατάπληκτος ένώπιον τών έργων του Έλληνος ζωγράφου: κάθε του πίναξ και θέμα προς μελέτην. «Κανείς ζωγράφος, λέγει, δέν έκατάλαβε τους Ισπανούς τόσο καλά, δέν τους έκατάλαβε έως τά κόκκαλα, όπως αυτός ό Έλλη». Τό μυστήριον του Γρέκο δέν πραγματοποιείται παρά άπαξ μόνον είς τήν παγκόσμιον ιστορίαν.»

Είς τό «Σέλας» τών Πατρών ό ποιητής κ. 'Αγγελος Σικελιανός έδημοσίευσε σειράν άρθρων όπου αναλύει τό νέον μυθιστόρημα του Δ' Αννούτσιο: «Ισως ναι, ίσως όχι».

Λόγος πολύς έγινε διά σοβαράν εργασίαν προς σύμψηξιν έλληνικού μελοδράματος, με κεφάλαια διακοσίων τώτων χιλιάδων φράγων. Έν τώ μεταξύ ό έλληνικός μελοδραματικός θίασος, ό υπό τόν κ. Λαυράγκαν, άφου έδωκε σειράν έπιτυχών παραστάσεων είς τήν Σύρον, μεταβαίνει πάλιν είς τήν Κέρκυραν. Ότι τόν έζήτησαν πάλιν οί Κερκυραίοι, άποτελεί άναμφίβολον άπόδειξιν ότι αξίζει.

Ο διευθυντής της 'Ιταλικής Σχολής 'Αθηνών κ. Περνιέ έκαμεν ώραίαν διάλεξιν περί τών αρχαίων ανακτόρων της Κνωσού και της Φαιστού, αναλύσας τήν αρχιτεκτονικήν των κατά τά πορίσματα τών νεωτέρων ανασκαφών.

Γαλλικός «θίασος του Σαίξπηρικού θεάτρου» έχει οργανωθεί και παριστάει είς τό Παρίσι με πολύ άπλά σκηνικά μέσα, αλλά με όλην τήν δυνατήν άκριβολογίαν ως προς τό κείμενον τών έργων. Έχει δοσμένα έως τώρα με έπιτυχίαν τας κωμωδίας «Χειμωνιάτικο Παράμυθι» και «Τρωίλος και Χρυσίδα».

Ο διδάκτωρ του Δικαίου κ. Ι. Δ. Φαραντάτος άγγέλει τήν έκδοσιν Έλληνικής Νομικής Βιβλιογραφίας, παρακαλεί δε τους συγγραφείς νομικών βιβλίων, διατριβών ή μελετών, ή τους συγγενείς των, νά του άποστείλουν άκριβή βιβλιογραφικήν σημείωσιν περί τών έργων των. Τό πρώτον τεύχος θά έκδοθῇ έντός του πρώτου εξαμήνου του 1910.

ΤΑ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΝΕΑ

Ιανουαρίου 16. Έξακολουθούν αί πλημμύραι είς τήν Γαλλίαν, ή πατριαρχική κρίσις είς τό Βυζάντιον και ή σοβαρά πολιτική κρίσις έδώ. Ο στρατός πάλιν έν έπιφυλακή, διά νά πανθῇ ή Κυβέρνησις Μαυρομυγάλη. Διαπραγματεύσεις όπου πρωτοστατεί ό Βενιζέλος. Συμβούλιον τών έπιφανών πολιτικών είς τά άνάκτορα διά τό ζήτημα της Έθνοσυνέλευσης.

17. Καί τό αποτέλεσμα ότι ό Βασίλεως άσπάζεται

τήν γνώμη των ζητούντων τήν Έθνοσυνέλευσιν. Ο Στέφ. Δραγούμης καλείται νά σχηματίσῃ τήν νέαν Κυβέρνησιν.

18.— με συνυπουργούς τους: Καλλέργην, Παναγιωτόπουλον, Φιλιώρη, Ν. Ζορμπάν και Άνδρ. Μιαούλην. Ο τέως ύπουργός των Στρατιωτικών κ. Κωνσταντινίδης ζητεί νάποστρατευθῇ. Έν τώ μεταξύ ή Πύλη δλο και διαμαρτύρεται, διά τόν Καλλέργην, διά τήν παρουσίαν του Βενιζέλου είς τας 'Αθήνας, κτλ.— και όλο κάμνει πολεμικάς παρασκευάς.

20. Η Βουλή συγκαλείται είς έκτακτον σύνοδον διά τήν 1 Φεβρουαρίου. Οί «Τάιμς» δημοσιεύουν συνέντευξιν με τόν Βασίλει. Φλέγει τό Κρητικόν ζήτημα άντιφατικά φημι διασταυρώνονται μεταξύ άλλων ότι αί Δυνάμεις άπειλόν άνακατοχήν της νήσου.

21. Τό 'Ανώτατον Δικαστικόν Συμβούλιον κρίνει άπολυτέους και τους 5 εισαγγελείς έφετών του Κράτους.

22. Υπουργός των Έσωτερικών γίνεται ό ύποστράτηγος Έπαμ. Πετμεζάς. Ο Γεντάρχος δίδει έξιμήσεις είς τήν Πύλην. Ξένοι στόλοι έτοιμάζονται νά έλθουν είς τόν Πειραιά. Ανακινείται είς τήν Κρήτην τό ζήτημα της έτεροδικίας ό Βενιζέλος πηγαίνει διά μίαν εβδομάδα είς τά Χανιά.

23. Καταργούνται περί τά 100 ειρηνοδικεία. Έξογκωμένα φημι δημοσιεύονται διά τους χωροφύλακας, που ζητούν βελτίωσιν της θέσεώς των. Ένα ταξίδι του κ. Δρακούλη είς τήν Κωνσταντινούπολιν με πολιτικόν σκοπόν σχολιάζεται.

24.— τόσοں ώστε ό κόσμος νά φοβηθῇ από αυτό νέαν ύπουργικήν κρίσιν. Διαδήλωσις είς τήν Πόλιν υπέρ του Πατριάρχου. Είς τήν 'Αγγλίαν αί νέα βουλευτικά έκλογα δεικνύουν τήν Κυβέρνησιν πλειονοψηφούσαν κατά 122 ψήφους. Είς τό Παρίσι έπαύχθη τέλος πάντων ό «Σαντεκλέρ» του Ροστάν.

25. Ο ύπουργός της Παιδείας κ. Παναγιωτόπουλος έπιθεωρεί τά σχολεία των 'Αθηνών. Η Έκτελεστική Έπιτροπή της Κρήτης δέχεται νά παρίστανται οί προξενικοί διερμηνείς είς τας δίκας των άλλοδαπών. Ο ύποστράτηγος Κωνσταντινίδης δέν άποστρατεύεται, αλλά διορίζεται μέραρχος είς τας 'Αθήνας.

26. Άμνηστεύονται οί μετασχόντες είς τό κίνημα της 16 'Οκτωβρίου οί 6 πρωτοεργοί του άξιωματικοί του Ναυτικού λαμβάνουν έπαιδευτικήν άδειαν διά τήν άλλοδαπήν. Συλλαλητήρια έπαρχιακά διά τήν κατάργησιν των ειρηνοδικείων.

27. Η Τερά Σύνοδος άποφασίζει τήν καθάρεισιν του Άμβροσίου επίσκοπου Λαρίσης. Τουρκικόν άνακοινωθέν λέγει ότι εξέλιπαν οί φρόβοι περί πολέμου...

ΗΜΕΡΟΒΙΟΣ

ΜΙΚΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Δ. Π. Λευκάδα. Τί τά θέλετε τά πολλά λόγια; Άφου άναπνέετε και σεις του Ιουνίου τόν άέρα, ξαναδιαβάστε τόν Σολωμόν σας: θά ίδητε εκεί και τήν θεωρίαν και τήν πράξιν του στίχου.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Τό Σφυρί, δραμάτιον μονόπρακτον, Ειρήνης Πολ. Δημητροκοπούλου. 'Αθήναι, έκδοσις «Παναθηναίων, Τυπογραφ. «Εστία» Μάισνερ και Καργαδούρη, δρ 1.

Έκλογή εκ των έργων Δ. Βικέλα, μετά προλόγου περί της δράσεώς του είς τόν Σύλλογον των Όφελιμων Βιβλίων. 'Αθήναι, έκδοσις του αυτού Συλλόγου, λ. 40.

Le Musée d'Olympie, catalogue illustré, par C. Courouniotis, éphore des Antiquités. Athènes, imprimerie S. C. Vlasto, 2 dr.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1909

ΥΠΟΒΛΗΘΗΣΟΜΕΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΝ ΤΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ		ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ	
Διαθέσιμα	Έν τώ ταμείω και παρ' έγγυρίοις Τραπεζαίς Δρ. 10,443,321.99 Παρά Τραπεζαίς έν Εύρώπη και Σ)μα- τα έν χαρτοφυ- λακίω » 7,888,041.40	Δρ. 18,331,363.39	Κεφάλαιον Έταιρικόν Δρ. 40,000,000.— Κεφάλαιον τακτικόν Άποθεματικόν » 5,275,000.— Άποθεματικόν Προνοίας » 4,000,000.— Καταθέσεις Δρ. 79,513,629.10 Ταμειυτήριον » 9,581,200.22
Προεξοφλήσεις και προκαταβολαί επί γραμματίων	» 19,100,458.49	» 89,094,829.32	Τρέχοντες λογαριασμοί πιστωτικοί » 10,692,556.99 Υποκαταστήματα » 386,161.24 Έξωτερικοί λογαριασμοί » 22,031,129.73 Προσωρινοί λογαριασμοί και διάφορα » 5,189,789.85 Μέρισμα Β' εξαμηνίας 1909 » 2,000,000.— Υπόλοιπον κερδών είς νέον » 144,824.25
Ηγγυημένοι λογαριασμοί	» 103,286,013.14	» 11,789,124.90	
Επί ένεχυρώ χρεωγράφων .. Δρ. 58,813,288.35	» 103,286,013.14	» 9,859,313.55	
δι' έμπορευμάτων και άλλων	» 35,099,729.09	» 8,343,907.59	
έγγυήσεων » 9,372,995.70	» 11,789,124.90	» 2,842,794.85	
Επί υποθήκη ακινήτων » 9,372,995.70	» 11,789,124.90	» 4,544,304.51	
Τρέχοντες λ)σμοί χρεωστικοί » 11,789,124.90	» 11,789,124.90	» 717,010.96	
Όμολογια Έθνικών Δανείων, Διμενικών Ταμείων	» 9,859,313.55	» 178,814,291.38	
και Άωνύμων Έταιριών » 9,859,313.55	» 9,859,313.55		
Χρεώγραφα και τοκομερίδια » 8,343,907.59	» 8,343,907.59		
Συμμετοχαί είς έπιχειρήσεις » 2,842,794.85	» 2,842,794.85		
Κτήματα Τραπεζής » 4,544,304.51	» 4,544,304.51		
Έγκαταστάσεις και έπιπλα Κεντρικού και Υπο-	» 717,010.96		
καταστημάτων » 717,010.96	» 717,010.96		
	Δρ. 178,814,291.38		

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΜΕΡΙΔΟΣ ΚΕΡΔΗ ΚΑΙ ΖΗΜΙΑΙ 1909

ΧΡΕΩΣΙΣ		ΠΙΣΤΩΣΙΣ	
Φόρος έπιτηδεύματος και φόρος και χαρτόσημον με-		Υπόλοιπον κερδών 1908.....	Δρ. 122,080.45
ρίσματος Έλληνικού και Γαλλικού Δημοσίου ... Δρ. 399,338.25	Δρ. 399,338.25	Διάφορα κέρδη 1909 αφαιρέσει των γενικών έξόδων Α'	» 5,452,600.65
Κράτησις υπέρ του τακτικού Άποθεματικού επί των	» 180,000.—	και Β' εξαμηνίας, ποσά των Διευθύνσεως και άμοι-	
κερδών 1909 (άρθρ. 46ον του Καταστατικού) ... » 180,000.—	» 180,000.—	ρών προσωπικού Κεντρικού και Υπο)μάτων » 5,452,600.65	
Άπόσβεσις εκ των έξόδων έγκαταστάσεως » 67,402.60	» 67,402.60		
Άπόσβεσις των άναξιοχρέων όφειλών Κεντρικού και			
Υποκαταστημάτων :			
Α' εξαμηνίας Δρ. 134,964.—	» 1,093,116.—		
Β' » 958,152.—	» 1,093,116.—		
Κέρδη καθαρά διανεμόμενα » 3,690,000.—	» 3,690,000.—		
» » αφέμενα είς νέον » 144,824.25	» 144,824.25		
	Δρ. 5,574,681.10		

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΝΕΜΟΜΕΝΩΝ ΚΕΡΔΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΓΕΝΙΚΟΝ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1909

Προσωρινόν μέρισμα Α' εξαμηνίας Δρ. 1,600,000.—	Δρ. 1,600,000.—
Μέρισμα Β' » 2,000,000.—	» 2,000,000.—
Υπέρ φιλανθρωπικών σκοπών, κατά τό άρθρον 46 του Καταστατικού » 18,000.—	» 18,000.—
Άμοιβή Διοικητικού Συμβουλίου » 72,000.—	» 72,000.—
	Δρ. 3,690,000.—

Τό μέρισμα εκ δραχμών ή φράγων 5 κατά μετοχήν πληρωθήσεται είς χρυσόν άμα τη έγκρίσει του παρόντος Ισολογισμού υπό της Γενικής Συνελεύσεως των Μετόχων συγκροτηθησομένης τήν 23 Ιανουαρίου 1910.

Έν 'Αθήναις, τή 15 Ιανουαρίου 1910.

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Z. K. ΜΑΤΣΑΣ

Έντολή του Διοικητικού Συμβουλίου

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΤΟΥ ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΥ
Φ. Η. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΘΕΡΜΑΣΤΡΑΙ

ΤΩΝ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

Δεδοκιμασμένοι πρὸ δεκαετίας ἐν Ἑλλάδι. Διακρινόμενοι ἐπὶ οἰκονομικῇ καυσίμου ὕλης, καλῇ λειτουργίᾳ καὶ ἀντοχῇ.

ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

Α. Δ. ΖΑΧΑΡΙΟΥ & ΣΑΣ

27 — ΟΔΟΣ Γ' ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ — 27

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΝΤΟΚΟΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ

Καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια

Τροποποιηθείσης τῆς κλίμακος τῶν τόκων τῶν εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια νέων ἐντόκων καταθέσεων ἐν ὧρει ἢ ἐπὶ προθεσμίᾳ, δηλοποιεῖται, ὅτι ἀπὸ 15 Ἀπριλίου 1909 ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος δέχεται παρὰ τῇ Κεντρικῇ Καταστάσει καὶ τοῖς Ὑποκαταστήμασιν αὐτοῖς καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια ἀποδοτέας ἐν ὧρει ἢ ἐν ὁρισμένῃ προθεσμίᾳ ἐπὶ τόκῳ:

1 1/2 τοῖς % κατ' ἔτος διὰ τὰς ἐν ὧρει ἀποδοτέας καταθέσεις μέχρι ποσοῦ δρ. 10,000, πέρα τοῦ ποσοῦ τούτου τοῦ τόκου δοιζομένου εἰς 1 τοῖς % κατ' ἔτος μέχρι 50,000 δραχμῶν· πέρα δὲ τοῦ ποσοῦ τούτου εἰς 1 1/2 τοῖς %. Αἱ καταθέσεις αὗται γίνονται δεκταὶ καὶ εἰς ἀνοικτὸν λογαριασμὸν παραδιδόμενου τῷ καταθέτῃ βιβλιαρίου λογαριασμοῦ καὶ βιβλιαρίου ἐπιταγῶν.— 2 τοῖς % κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ **ἑξ μηνῶν** τοῦλάχιστον.— 2 1/2 τοῖς % κατ' ἔτος

διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ ἐν ἔτος τοῦλάχιστον.— 3 τοῖς % κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ **δύο ἔτη** τοῦλάχιστον.— 3 1/2 τοῖς % κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ **τέσσαρα ἔτη** τοῦλάχιστον.— 4 τοῖς % κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ **πέντε ἔτη** τοῦλάχιστον ὡς καὶ διὰ τὰς πέρα τῶν πέντε ἐτῶν ἢ τὰς διαρκεῖς.

Καταθέσεις εἰς χρυσόν.

Δέχεται ἐπὶ ἐντόκους καταθέσεις εἰς χρυσόν, ἥτοι εἰς φράγκα καὶ λίρας Ἀγγλίας, ἀποδοτέας ἐν ὁρισμένῃ προθεσμίᾳ ἢ διαρκεῖς ἐπὶ τόκῳ:

1 1/2	τοῖς %	κατ' ἔτος	διὰ καταθ. 6 μηνῶν	τοῦλάχιστον
2	"	"	"	1 ἐτους
2 1/2	"	"	"	2 ἐτῶν
3	"	"	"	4 ἐτῶν
4	"	"	"	5 ἐτῶν

Αἱ ὁμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐκλογὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικαὶ ἢ ἀνώνυμοι.

Τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι τῶν ὁμολογιῶν πληρώνονται παρὰ τῇ Κεντρικῇ καταστάσει καὶ τῇ αἰτήσει τοῦ καταθέτου παρὰ τοῖς Ὑποκαταστήμασι τῆς Τραπεζῆς εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα εἰς ὃ ἐγένετο ἡ κατάθεσις.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ

ΕΙΣ ΜΕΤΟΧΑΣ, ΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ

ΔΡΑΧ. 50,000,000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ: Ἐν Λονδίῳ (55/56 Bishopsgate Street)

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Καῖρῳ, Χαρτοῦμ, Ζαχαζίνῳ, Μανσούρᾳ, Κων/πόλει (ἐν Γαλατῇ καὶ Σταμπούλ), Τραπεζοῦντι, Ἀμυσῷ, Θεσσαλονικῇ, Καβάλλᾳ, Εἰδήνῃ, Σέρραϊς, Σμύρῃ, Πάτραις, Περαιᾷ, Βόλῳ, Καλαμαῖς, Σύρῳ, Χανίοις, Ἡρακλείῳ καὶ Ρεθύμνῳ Κρήτης.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: "ΑΘΗΝΑΪΚΗ,"

Ἡ ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ ἐκτελεῖ πᾶσαν Τραπεζικὴν ἐργασίαν ἥτοι Προκαταβολὰς ἐπὶ ἐμπορευμάτων, χρεωγράφων καὶ Συναλλαγματικῶν. Ἐκτελεῖ Προεξοφλήσεις, Εἰσπράξεις τοκομεριδίων, ἐκδίδει Συναλλαγματικὰς, Ἐπιτάγας, πιστωτικὰς ἐπιστολάς, ἐνεργεῖ δὲ καὶ τηλεγραφικὰς ἐντολάς πληρωμῆς εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς Εὐρώπης. Ἐκτελεῖ τὴν εἰσπραξὶν γραμματίων ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ, ὡς καὶ χρηματικὰς ἐντολάς. Ἀνοίγει τρεχομένους λογαριασμούς.

Αἱ εἰς ΧΡΥΣΟΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ εἰνε ἀποδοτέαι εἰς ὃ νόμισμα ἐνηργήθησαν, αἱ δὲ εἰς ἑπιτάγας (chèque) ὁμοίως ἀποδίδονται δι' ἐπιταγῶν (chèque) τῆς τραπεζῆς ἐπὶ τοὺς ἐν τῷ ἔξωτερικῷ ἀνταποκριτὰς τῆς. Οἱ δεδηλωμένοι τόκοι πληρώνονται καθ' ἑξαμηνίαν ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου καὶ ἀπὸ 1ης Ἰουλίου ἐκάστου ἔτους.

ΤΜΗΜΑ ΤΙΤΛΩΝ

Ἡ ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ δέχεται καταθέσεις χρεωγράφων πρὸς φόλαξιν ἀντὶ ἐλαχίστων δικαιωμάτων, ἐμφαίνεται δὲ καὶ κατὰ τὴν εἰσπραξὶν τοκομεριδίων ἑλληνικῶν καὶ εὐρωπαϊκῶν χρεωγράφων παντὸς εἶδους.— ΕΚΤΕΛΕΙ χρηματιστικὰς ἐντολάς ἀντὶ τῶν συνήθων μεσσιτικῶν δικαιωμάτων.— ΕΝΟΙΚΙΑΖΕΙ διαμερίσματα χρηματοκιδων διαφόρων διαστάσεων ὑπὸ δροῦς λίαν ἐνδοίκους διὰ τὸ κοινόν.

ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ LIMITED

ΣΥΣΤΑΘΕΙΣΑ ΤΩ 1839

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ £ 315.510

ΕΔΡΑ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ : Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Κερκύρα, Κεφαλληνία, Ζακύνθος, Πάτρας, Πειραιεῖ, Τριπόλει, Ναυπλίῳ.

Καταθέσεις. Ἡ Ἰονικὴ Τράπεζα Limited ἀπὸ τῆς 1^{ης} Ἰανουαρίου 1910 καὶ μέχρι δευτέρας εἰδοποιήσεως, δέχεται καταθέσεις εἰς τραπεζογραμμάτια ἐπὶ τόκῳ ὑπὸ τοῖς κάτωθι ὅρους :

3 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς α' ζήτησιν διὰ ποσὰ μέχρι 100,000 Δρ. — 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς α' ζήτησιν διὰ ποσὰ πέραν τῶν 100,000 Δρ. — 3 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 6 μῆνας μέχρι 2 ἐτῶν. — 4 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 2 ἔτη μέχρι 4 ἐτῶν. — 4 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ ἐπέκεινα τῶν 4 ἐτῶν.

Ἡ Τράπεζα δέχεται ἐπίσης καταθέσεις εἰς chèques ἐπὶ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, ἐπὶ τόκῳ, ὡς ἑξῆς : 3 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς α' ζήτησιν. — 3 1/4 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 6 μῆνας. — 3 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 1 ἔτος. — 4 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 2 ἔτη καὶ ἐπέκεινα.

Αἱ εἰς ἐπιταγὰς (chèques) ἐπὶ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας καταθέσεις ἀποδίδονται εἰς ὁ εἶδος ἐγένετο ἢ κατάθεσις, παντὸς δικαιώματος χαρτοσήμου ἐπιβαρύνοντος τὸν καταθέτην.

“ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Ο ΦΟΙΒΟΣ”, ΑΘΗΝΑΙ

ΑΓΙΣ ΘΕΟΣ :

ΕΞΕΛΕΘΗΣΑΝ :

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Ὡραῖος τόμος, θαυμασίως εἰκονογραφημένος ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου κ. Π. Ρούμπου, περιέχων τὰριστουγγήματα τῆς δημοτικῆς μας ποιήσεως.

Κάθε ἀντίτυπον τιμᾶται δρ. 3.

100 ἀντίτυπα ἐπὶ χειροποιήτου χάρτου δρ. 5 καθέν. Κάθε αἰτησίς, συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου εἰς ταχ. ἐπιταγὴν, στέλλεται :

Πρὸς τὴν Ἐκδοτικὴν Ἑταιρίαν ὁ Φοῖβος

1, ὁδὸς Κλεισθένους, Ἀθήνας.

Διὰ τοὺς συνδρομητὰς τῶν «Παναθηναίων» κάθε ἀντίτυπον φράγκα 2.50, ἀποστελλόμενα μαζὶ μὲ τὴν παραγγελίαν.

ΤΑ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Κολώνια

Κ. Βελισσάριος, ὁδὸς Σταδίου 67.

Κορυψώσεις Κυριῶν

Κ. Βελισσάριος, ὁδὸς Σταδίου, 67.

Γαλακτοκομεῖα

Ι. Χρυσάκης, Πλατεῖα Συντάγματος.

Βιβλιοδετεῖα

Σ. Ἀμπατζόπουλος, ὁδὸς Κολοκοτρώνη 7.

Φαρμακεία

Π. Βασιλείου, ὁδὸς Σταδίου καὶ Αἰόλου.

Ἐδωδιμπολεῖα

Β. Ἀπόττου πρόφην Γουλιέλμου, ὁδὸς Σταδίου 9.

Π Κ. Ἐξαρχόπουλος καὶ Ἀδελφός, Σταδίου 58.

Καφεῖνθεστιάτορια

Πανελληνίον, ὁδὸς Πανεπιστημίου-Προαστείου.

Καταστήματα ἀποικιακῶν

Δημ. Ἀγγλου, ὁδὸς Ἀγίου Μάρκου, 22.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΕΩΣ

ΦΩΤΙΣΜΟΣ, ΘΕΡΜΑΝΣΙΣ

ΚΙΝΗΣΙΣ

Δι' οἶνοπνεύματος ἐκ Σταφίδος

ΜΑΡΜΕΛΑΔΑΙ

ΚΟΜΠΟΣΤΑ ΕΚ ΝΩΠΗΣ ΣΤΑΦΥΛΗΣ. 佳佳佳佳佳佳佳佳佳
Η ΘΡΕΠΤΙΚΩΤΕΡΑ ΕΥΓΕΣΤΟΤΕΡΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΤΕΡΑ ΤΡΟΦΗ

ΝΕΚΤΑΡ

ΠΟΤΟΝ ΤΟΝΩΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΔΡΟΣΙΣΤΙΚΟΝ